

I krysningpunktet mellom sikkerhet og omsorg

Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme i Oslo politidistrikt

Av Marie-Louise Jakobsen

Master i statsvitenskap

Vår 2024

45 studiepoeng

Institutt for statsvitenskap (ISV)

Universitetet i Oslo

Antall ord: 33280

Sammendrag

Denne masteroppgaven undersøker hvordan radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt navigerer sine roller som både sikkerhets- og sosiale aktører i det forebyggende arbeidet mot radikalisering og voldelig ekstremisme. Gjennom en kvalitativ tilnærming, som inkluderer semi-strukturerte intervjuer og innholdsanalyse, fokuserer oppgaven på politiets evne til å balansere sikkerhetsarbeid med sosial støtte under varierte og komplekse forhold. Studien utforsker også de utfordringene og mulighetene som oppstår når disse to rollene kombineres i politiets forebyggingsarbeid mot radikalisering og voldelig ekstremisme. Metodologisk kombinerer oppgaven beskrivende og forklarende tilnærminger for å belyse kompleksiteten radikaliseringskontaktene møter i sitt daglige arbeid. For å gjøre dette tar oppgaven også i bruk et teoretisk rammeverk bestående av relevant forskning, teori og modeller på forebyggingsfeltet, deriblant Bjørgos helhetlige modell for forebygging.

Oppgavens funn indikerer at radikaliseringskontaktene til tross for mange suksesshistorier også står overfor betydelige utfordringer i å forene sikkerhets- og omsorgsaspekter i sitt arbeid. Dette blir særlig tydelig i behovet for å etablere tillitt og relasjoner med individer i risiko for radikalisering og voldelig ekstremisme. Studien avslører videre at radikaliseringskontaktene ofte konfronteres med utfordringer relatert til uklarhet og inkonsistens i retningslinjer og mål, noe som også kompromitterer deres evne til å inneha begge roller effektivt da jobben krever stor tilpasning og objektivitet underveis. Basert på dette synes radikaliseringskontaktenes mulighet til å effektivt bidra til samfunnsoppdraget å være begrenset av alvorlighetsgraden i sakene de jobber med. Det vil si at mens radikaliseringskontaktene balanserer rollene så godt de kan etter de gitte retningslinjene og virkemidler, underbygget disse funnene et presserende behov for forbedrede retningslinjer og systematiske målinger for å evaluere og forbedre tiltakenes effektivitet.

Forord

Denne masteroppgaven markerer for min del slutten på seks år med høyere utdanning, og jeg er utrolig takknemlig og stolt over at jeg kan avslutte dette med et bidrag til et så samfunns viktig felt som forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme. Jeg hadde imidlertid aldri kommet i mål uten mine veiledere, Mathilde Tomine Eriksdatter Giske og Shandon Harris-Hogan. Deres engasjement, konstruktive tilbakemeldinger og gode ord har vært avgjørende for meg gjennom hele prosessen, og spesielt når ting har vært trått. Kombinasjonen av dere to som veiledere har vært uvurderlig!

Jeg må også uttrykke min takknemlighet til kjæreste, venner, kolleger og familie for endeløse motiverende ord og støtte der det var mulig. Jevnlige meldinger fra mamma som forteller at hun tenker på meg, en samboer som i månedsvis måttet håndtere et svært varierende humør med smil og gode klemmer, og venner som har hatt mer tro på meg enn jeg har hatt selv til tider. Jeg kunne ikke ha krysset mållinjen uten dere.

En spesiell takk går også til oppgavens informanter. Hadde ikke dere stillet til intervju og delt deres erfaringer, hadde oppgaven aldri blitt til det den er.

Til slutt vil jeg takke Osloforskning og KS for nok tro på oppgaven til å tildele meg stipender. Dere har gitt meg muligheten til å gi oppgaven mitt fulle fokus, og en ekstra motivasjon til å komme i mål.

Dette har vært en utrolig utfordrende, men givende periode. Og nå er jeg endelig i mål!

Oslo, mai 2024

Marie-Louise Jakobsen

Innholdsfortegnelse

1	INTRODUKSJON	6
1.1	PROBLEMSTILLING OG AVGRENSNING.....	8
1.1.1	<i>Avgrensninger</i>	<i>9</i>
1.2	OPPGAVERNS OPPBYGGING.....	10
2	BAKGRUNN	12
2.1	HANDLINGSPLANENE AV 2014 OG 2020.....	12
2.1.1	<i>Radikaliseringskontaktens funksjon og organisering</i>	<i>14</i>
3	INNLEDENDE BEGREPSAVKLARINGER	17
3.1	RADIKALISERING.....	17
3.1.1	<i>En norsk forståelse</i>	<i>18</i>
3.2	VOLDELIG EKSTREMISME.....	19
3.3	FOREBYGGING	20
3.4	BEGREPENES SAMMENHENG	21
4	TEORETISK RAMMEVERK.....	23
4.1	FORKLARINGSMODELL FOR RADIKALISERING	23
4.2	FOREBYGGING SOM AVGJØRENDE PROSEDYRE	25
4.2.1	<i>Hvem skal forebyggingen treffe?</i>	<i>27</i>
4.2.2	<i>Politiet i det forebyggende arbeidet.....</i>	<i>29</i>
4.3	KRIMINALITETSFOREBYGGENDE MODELL.....	36
4.3.1	<i>Bjergos helhetlige modell.....</i>	<i>36</i>
4.4	OPPSUMMERING.....	42
5	FORSKNINGSDESIGN, METODE OG DATA	44
5.1	KVALITATIV CASESTUDIE	44
5.2	DATAINNSAMLING	45
5.2.1	<i>Innholdsanalyse.....</i>	<i>45</i>
5.2.2	<i>Semi-strukturerte intervjuer.....</i>	<i>47</i>
5.2.3	<i>Behandling av data og analyse</i>	<i>49</i>
5.3	STUDIENS KVALITET OG TROVERDIGHET	51
5.3.1	<i>Generaliserbarhet</i>	<i>51</i>
5.3.2	<i>Validitet.....</i>	<i>52</i>

5.3.3	<i>Reliabilitet</i>	53
5.4	ETISKE REFLEKSJONER OG UTFORDRINGER	54
5.4.1	<i>Refleksjon rundt egen rolle</i>	55
6	EMPIRI	56
6.1	HVA BETYR DET Å VÆRE RADIKALISERINGSKONTAKT?	56
6.1.1	<i>Samarbeid med andre aktører</i>	57
6.2	SIKKERHETSAKTØR ELLER SOSIAL AKTØR?	60
6.2.1	<i>Gir det utfordringer?</i>	62
6.2.2	<i>Radikaliserings- eller mangfoldskontakt?</i>	64
6.2.3	<i>Avklarings- eller bekymringsamtale?</i>	66
6.3	ARBEIDSMETODIKK	69
6.3.1	<i>Tillit- og relasjonsbygging som arbeidsverktøy</i>	73
6.4	OPPSUMMERING EMPIRI	74
7	DISKUSJON	77
7.1	KOMBINASJONEN AV SIKKERHETSASPEKTET OG DET SOSIALE ASPEKTET UNDER EN AKTØR	77
7.2	VIL DET FUNGERE BEDRE I VISSE SETTINGER?	80
7.3	AVHENGIGHETEN AV TILLITT OG RELASJONSBYGGING	83
7.3.1	<i>Klarer man å nå frem til dem som trenger det mest?</i>	85
7.4	RETNINGSLINJENES BETYDNING	90
7.4.1	<i>Trenger det mer presisering?</i>	93
7.5	OPPSUMMERING DISKUSJON	96
8	KONKLUSJON	98
8.1	BEHOV FOR VIDERE FORSKNING	100
9	BIBLIOGRAFI	102
10	VEDLEGG	109
	VEDLEGG 1: INFORMASJONSSKRIV OG SAMTYKKEERKLÆRING	109
	VEDLEGG 2: INTERVJUGUIDE – RADIKALISERINGSKONTAKTER	114
	VEDLEGG 3: GODKJENNELSE FRA SIKT	116

1 Introduksjon

Politiets sikkerhetstjeneste (PST) har i sin nasjonale trusselvurdering for 2024 vurdert terrortrusselen mot Norge å være reell (Politiets sikkerhetstjeneste, 2024, s. 7). Det er videre ansett som mulig at både ekstreme islamister og høyreekstremister vil forsøke å gjennomføre terrorhandlinger i Norge i løpet av året. Samtidig har PST og politiet også uttrykket særlig bekymring rundt tendensen der stadig yngre individer sprer ekstremistisk innhold på internett (Kronheim, Olsen, & Øystese, 2024). I lys av den vedvarende terrortrusselen har Norge, også motivert av tidligere terrorangrep og et økende fokus på terrorismeforebygging, over det siste tiåret intensivert sitt engasjement i tidlig forebyggende arbeid mot radikaliserings og voldelig ekstremisme (Førde & Andersen, 2018, ss. 17-18)

Med bakgrunn i dette har regjeringen publisert to handlingsplaner, i 2014 og 2020, mot radikaliserings og voldelig ekstremisme hvor retningslinjer for hvordan tematikken skal arbeides med i de ulike sektorer i samfunnet legges til grunn. En avgjørende endring fra tidligere politikk er at begge handlingsplanene også inkluderer sivilsamfunnet i dette arbeidet (Førde & Andersen, 2018, ss. 17-18). En ny og særlig viktig aktør er etter handlingsplanen av 2014 det lokale politiet i Norge. Politiet har gjennom handlingsplanene fått en nøkkelrolle i forebyggingen av radikalisme og voldelig ekstremisme gjennom rollen som «radikaliseringsskifter» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2020a, s. 19). Dette skifter fra de tidligere retningslinjene hvor dette arbeidet primært har tilhørt sikkerhetstjenestens agenda (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 25). I forskersamfunnet bemerkes det likevel at til tross for økt satsning og utvidelse av forebyggingsarbeidet på feltet, er det fortsatt et stort gap i vitenskapelig kunnskap på tiltakenes effekt og påvirkning på samfunnet (Ellefsen, Sjoen, & Jämte, 2023, s. 116). Dette med særlig hensyn til at utviklingen i politikken også har ført til at skillelinjene mellom sosial, utdannings- og sikkerhetspolitikk blir mindre tydelige (Ellefsen et al., 2023, s. 121).

Sammen med de andre skandinaviske landene, er den norske modellen for å forebygge og motvirke voldelig ekstremisme kjent for å skille seg fra andre land i verden. Dette ved deres prioritering av «myke» tiltak som tillitsbygging, dialog, og relasjoner i samfunnet (Ellefsen & Sjoen, 2023, s. 158). Andre, som for eksempel Storbritannia, har derimot hatt et større sikkerhetsfokus i sin tilnærming, hvor overvåking og rapportering har fått større forrang

(Pettinger, 2017, s. 24). Til tross for de positive intensjonene ved å inkludere et bredere spekter av samfunnet i kampen mot radikaliserings- og voldelig ekstremisme, introduserer strategien også nye utfordringer for innsatsen. For det første foreligger det i dag en del spørsmål og problematikk tilknyttet jobben radikaliseringskontaktene er satt til å gjøre, spesielt med bakgrunn i manglende retningslinjer på feltet (Tandberg & Ravndal, 2023, ss. 6-10). Videre har tiltaket fått en stor variasjon i forankring i de ulike politidistriktene i Norge, hvor man finner en varierende organisasjonsstruktur og manglende opplæring til de som skal ta på seg ansvaret i politiet (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 14; 43; 53). Påfølgende er det også fremhevet utfordringer knyttet med å knytte hjelp og kontroll for nært sammen, da konsekvensene kan begrense ulike tiltaks nytteverdi (Lid & Heierstad, 2019a, s. 40; 43). Dette er delvis fordi en slik sammenblanding kan undergrave tilliten hos individene, en tillit som er essensiell for myndigheter og helsetjenester for å kunne yte hjelp. Når skillet mellom hjelp og kontroll tåkelegges, påvirkes mulig målgruppens oppfatning negativt. Det anbefales derfor å grundig vurdere forebyggingsmålene og metoder som bør anvendes (Lid & Heierstad, 2019a, s. 44).

Mens mange av dokumentene tilknyttet radikaliseringskontakt-ordningens går inn på hvordan den fungerer – eller ikke fungerer – i sin helhet, har jeg registrert et mangelfullt innblikk i hvordan arbeidet som skal gjennomføres kan være utfordrende rent praktisk, da særlig med tanke på det økte fokus på både hjelp og kontroll. Politiet er i det norske samfunnet primært kjent som en sikkerhetsorganisasjon. Dette baseres på at en av deres hovedfunksjoner er å forhindre kriminalitet og opprettholde ro og orden i samfunnet (Justis- og beredskapsdepartementet, 2005), hvor noen av deres mest tilgjengelige tiltak involverer overvåkning og straff (Bjørgero, 2011, s. 102). Imidlertid innehar radikaliseringskontaktene en betydelig større og mer kompleks rolle i sitt forebyggende arbeid (Gjelsvik & Bjørgero, 2019, s. 141). I tillegg til sikkerhetsoppgavene er de påført en omsorgsfunksjon når de arbeider forebyggende med individer (Førde, Andersen, & Hellevik, 2023, s. 57). Radikaliseringskontaktene må derfor finne en balansegang mellom de ulike rollene sine, en utfordring som krever både dyktighet og en bevissthet underveis (Gjelsvik & Bjørgero, 2019, s. 147).

Denne balansegangen kan også sees på som å bevege seg mellom to spor, kalt «hjelpesporet» og «politisporet», hvor radikaliseringskontaktene vil måtte skifte «hatt» basert på situasjonen de står i (Førde et al., 2023, s. 57). I politisporet, som i større grad er koblet til sikkerhet, vil radikaliseringskontaktene benytte seg av de mer tradisjonelle politiarbeidet hvor etterretning, straffesaker og kontroll er prioritert (Førde et al., 2023, s. 79; 80; 84). I hjelpesporet vil derimot radikaliseringskontaktene ha større fokus på å hjelpe, kartlegge behov og bygge tillitt. Å balansere disse to sporene, samt å gjøre rede for hverandres begrensninger, er derfor tolket om avgjørende i politiets forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme. Sammenlagt har dette ført til at jeg har ønsket å grave dypere i hvordan radikaliseringskontaktene balanserer denne rollekombinasjonen i praksis, og eventuelt hvilken virkning balansegangen og prioriteringer underveis vil ha for arbeidet de skal gjøre, noe som dermed danner oppgavens tema.

1.1 Problemstilling og avgrensning

Radikaliseringskontaktens mangfoldige oppgaver utgjør til sammen et kritisk samfunnsmandat som er formet til å bidra til forebyggingen av voldelig ekstremisme og terrorangrep i Norge (Justis- og beredskapsdepartementet, 2020, s. 33). Forskningsspørsmålet målsetter derfor å utforske hvordan balansegangen mellom sikkerhetstilnærmingen og sosiale tilnærmingen håndteres, og hvilken effekt det har på forebyggingen av radikalisering og voldelig ekstremisme.

Opgavens problemstilling lyder som følger:

Hvordan balanserer politiets radikaliseringskontakter deres doble funksjon som sikkerhets- og sosial aktør, og hvilke utfordringer og muligheter oppstår som følge av denne sammensmeltingen av oppgaver?

Denne problemstillingen deler seg naturlig i to forskningsspørsmål. Det første retter fokus mot hvordan radikaliseringskontaktene manøvrer mellom rollene som sikkerhets- og sosialaktør og prioriterer sporene underveis i arbeidet, mens det andre utforsker det første spørsmålets påvirkning på målet om å forebygge radikalisering og voldelig ekstremisme. Gjennom denne oppgaven vil derfor radikaliseringskontaktens egne erfaringer bli tolket og diskutert i sammenheng med eksisterende evalueringer og rapporter som omhandler dem, før funnene

blir sett i lys av det teoretisk rammeverk som dekker denne oppgaven. Gjennom dette vil studien også kunne bidra til at tidligere forsknings validitet og reliabilitet ved at visse deler av deres funn blir utforsket dypere. På den andre siden kan det også få frem synspunkter og erfaringer fra politiet som ikke er redegjort for i noen av de eksisterende dokumenter, spesielt da oppgavens forskningsspørsmål ikke blir utforsket direkte i noen av dem. Mens forskningen ikke er ment til å fungere som en kritikk mot radikaliseringskontaktene eller arbeidet de gjør, er det derimot håp om at økt oppmerksomhet på de utfordringene de står ovenfor i det forebyggende arbeidet vil bidra til synlige fremskritt på feltet.

1.1.1 Avgrensninger

For å besvare på problemstillingen, anvender e det først anvendt rapporter angående radikaliseringskontakt-ordningen, samt det arbeidet som er gjort i forkant av gjennomførte og forhindrede terrorangrep i Norge, gjennom en innholdsanalyse. Videre er det utført intervjuer med radikaliseringskontakter ved Oslo politidistrikt (OPD) som kan gi en større dybde til resultater fra dokumentanalysen.

Det er gjort visse metodiske valg for å bygge opp under forskningens validitet, reliabilitet og relevans, som vil bli videre diskutert i oppgavens metodekapittel. Oppgaven vil derimot også ha visse begrensninger når det gjelder omfanget av resultater og analyse. Omfanget av studien er primært begrenset av tid tilgjengelig, resulterende i noen nødvendige, avgrensende valg hva angår anvendte metoder. Når det kommer til valg av dokumenter for analyse, er det gjort et utvalg som sikrer mest mulig relevant data i forhold til masteroppgavens problemstilling, noe som blir for i detalj i oppgavens metodekapittel. Å inkludere desto flere rapporter inn i analysen ville derimot kunne beriket analysen ytterligere. Med hensyn til intervjuene, er det valgt et politidistrikt som er beregnet å kunne tilby mest mulig data på området. I praksis er radikaliseringskontakt-ordningen etablert i hele Norge, med minst en radikaliseringskontakt per politidistrikt (Politidirektoratet, 2017, s. 89). Dette innebærer at mens det finnes tolv politidistrikt i Norge, ville det å gjennomføre intervjuer i alle distriktene utgjøre et for stort omfang for denne masteroppgaven. I større kommuner er det derimot organisert flere radikaliseringskontakter. OPD er en av disse, og dessuten den kommunen hvor ordningen beregnet å være mest omfattende etablert (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 30). Med bakgrunn i dette er studien basert på Oslo politidistrikt som case.

Til tross for at oppgaven er begrenset til et politidistrikt, forventes funnene å ha generell relevans, idet radikaliseringskontaktene over hele landet er tillagt de samme oppgavene og dermed står overfor lignende utfordringer. Videre kan forskningen danne et grunnlag for ytterligere studier som ønsker å utforske problemstillingen dypere, eller sammenligne funn med OPD. Det er likevel verdt å merke seg at man kunne fått andre eller motstridende resultater om hele Norge ble forsket på, og ikke kun den kommunen hvor ordningen er mest etablert. Mens en storby vil ha et visst utgangspunkt og utfordringer som kan ha påvirkning på radikalisering og voldelig ekstremisme, vil også distrikts-Norge og mindre byer potensielt ha andre utgangspunkt og møte på andre utfordringer.

1.2 Oppgavens oppbygging

Opgaven er strukturert på følgende måte.

I kapittel 1 har innledning med følgende kontekst, problemstilling og avgrensninger for oppgaven blitt presentert.

I kapittel 2 blir bakgrunnen for oppgaven utdypet. Denne bakgrunnsinformasjonen regnes som avgjørende å ha med seg videre gjennom lesingen for å forstå radikaliseringskontaktordningen som helhet. Kapitlet gir innsikt i handlingsplanene fra 2014 og 2020 som forankret radikaliseringskontaktene som en del av forebyggingen av radikalisering og voldelig ekstremisme, etterfulgt av hvordan deres funksjon og organisering i OPD ser ut.

I kapittel 3 vil de mest relevante begrepene bli utdypet og presisert, som er radikalisering, voldelig ekstremisme, og forebygging. Dette med bakgrunn i at begrepene underveis i oppgaven kan være tvetydige, og en presisering vil gjøre det lettere å forstå dets innhold.

I kapittel 4 presenteres oppgavens teoretiske rammeverk. Dette består av teori, forskning og modeller tilknyttet radikalisering og forebygging. Det teoretiske rammeverket er bygget opp av avgjørende faktorer for å kunne utforske problemstillingen i videre kontekst, og også forstå dets implikasjoner for forebyggingen av radikalisering og voldelig ekstremisme.

Kapittel 5 redegjør oppgavens forskningsdesign, metode og data. Kapitlet beskriver og forklarer de metodiske valgene som har tatt, dataens kvalitet og begrensninger, samt etiske refleksjoner rundt forskningen.

Kapittel 6 legger frem metodenes hovedfunn. Her vil dokumentanalysen og intervjuene bli koblet sammen til empiri, som danner grunnlaget for oppgavens diskusjon.

I kapittel 7 diskuteres oppgavens empiri opp mot det teoretiske rammeverket og eksisterende data på området.

I kapittel 8 vil oppgaven bli oppsummert, de avgjørende funnene blir presisert, og forslag til videre forskning presenteres.

2 Bakgrunn

Dette kapitlet presenterer den informasjonen som er nødvendig for å forstå grunnlaget for problemstillingen, samt rammeverket for studien som helhet. Innledningsvis vil handlingsplanene mot radikaliserings og voldelig ekstremisme av 2014 og 2020 bli presentert. Dette er med vekt på det mest aktuelle tiltaket for denne oppgaven, som er tilknyttet forankringen av radikaliseringskontaktene. Videre følger av en redegjørelse av organiseringen av radikaliseringskontaktene i OPD og noen av radikaliseringskontaktene mest avgjørende arbeidsmetoder. Denne infoen legger til rette for en forståelse for hva oppgaven grunner i og bygger på.

2.1 Handlingsplanene av 2014 og 2020

10. juni 2014 ble første handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme lansert i Norge. Ved publisering ble det uttalt at handlingsplanen «representerer en ramme for en målrettet og strategisk innsats på feltet» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2014b). Denne målrettede og strategiske innsatsen på feltet er videre beskrevet som essensiell for å sikre grunnleggende verdier som demokrati, menneskerettigheter og trygghet i samfunnet. Terrorangrepet gjennomført 22. juli 2011 antydes også som en avgjørende årsak til økt forebyggingsfokus og tidligere innsats på fagfeltet, sammen med et ønske om å «forebygge heller enn å reparere» (Tandberg & Ravndal, 2023, ss. 6, 24-25).

Den første handlingsplanen, fra 2014, bestod av 30 tiltak som sammen dannet en bred strategi for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme i Norge (Justis- og beredskapsdepartementet, 2014a, s. 7). Tiltakene skulle sammen dekke feltene «kunnskap og kompetanse», «samarbeid og koordinering», «forebygging av tilvekst til ekstreme miljøer og bidrag til reintegrering», «forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme gjennom internett», og «internasjonalt samarbeid». Hvert av feltene ble videre forbeholdt et spesifikt departement, og skulle gi alle involverte aktører de nødvendige verktøy for en implementering.

Det er tiltak 13 som er av interesse for denne oppgaven. Tiltaket innebærer å forankre et ansvar for forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme også i politidistriktene (Justis- og beredskapsdepartementet, 2014a, s. 20). Dette betød at områder som tidligere kun har

tilhørt PST, nå også var en del av politiets innsatsområde. Når det gjelder oppgavens fokusområde, som er radikaliseringskontaktene, markerer tiltak 13 starten på dette initiativet, men da omtalt som «forebyggingskontakter». Deres hovedoppgave har siden 2014 ment å fungere som et kontaktpunkt for resten av samfunnet ved bekymring om radikalisering og voldelig ekstremisme (Justis- og beredskapsdepartementet, 2014a, s. 20). Som følge falt også tiltaket under innsatsområdet «samarbeid og koordinering». Gjennom dette var de følgelig ment å gi råd og videreformidle informasjon til rette instans, samt utføre bevisstgjøringsarbeid i samfunnet. For at dette imidlertid skulle bli mulig måtte forebyggingskontaktene ha nødvendig kunnskap om effektive tiltak og tilgjengelige ressurser, som førte til at PST ble tildelt en opplæringsrolle for forebyggingskontaktene. Dessuten skulle partene ha tett dialog i arbeidet.

En videreutviklet handlingsplan ble så utgitt i juni 2020. Dette motivert av et ønske og behov for å forsterke innsatsen på det forebyggende feltet for radikalisering og voldelig ekstremisme ytterligere (Justis- og beredskapsdepartementet, 2020b). Avgjørende drivere for denne revisjonen var ifølge Justis- og beredskapsdepartementet (2020a, ss. 6-10) den kontinuerlige utviklingen på feltet, sammen med endringer i trusselbildet. Supplerende bidro erfaringer og forskning fra relevante aktører i samfunnet til at man kunne forbedre eksisterende tiltak fra 2014 ytterligere (Justis- og beredskapsdepartementet, 2020a, ss. 2-3). Med dette ble det formulert nye mål om å identifisere personer i risikozonen og iverksette passende og nødvendige tiltak tidligere enn før, slik at radikaliseringsprosessen kan stoppes før det utvikler seg til det ekstreme. En annen endring fra den første handlingsplanen er at fra 2020 var også ekstrem islamisme og høyreekstremisme spesifisert som viktige fokusområder for arbeidet (Justis- og beredskapsdepartementet, 2020a, s. 2). Dette grunnet ifølge handlingsplanen i de hendelser og utviklingen man hadde sett i forhold til radikalisering og voldelig ekstremisme i Norge og det internasjonale samfunnet forut for revisjonen. Det var i tillegg forekommet en økt bekymring for økt polarisering, fremmedfrykt, hatretorikk og hardere debattklima.

Forebyggingskontakt-ordningen ble også i denne handlingsplanen videreført gjennom tiltak 13, dog med noen justeringer (Justis- og beredskapsdepartementet, 2020a, s. 19). For det første ble forebyggingskontaktene ved lanseringen av handlingsplanen av 2020 omgjort til «radikaliseringskontakter». Det var i praksis nå ment å være en radikaliseringskontakt ved

hvert politidistrikt, som har dette som deres eneste rolle, og skulle fortsatt fungere som et kontaktpunkt i samfunnet ved bekymring for radikaliserings eller voldelig ekstremisme (Justis- og beredskapsdepartementet, 2020a, s. 19). Utvikling på radikaliseringskontaktens arbeidsområde lå derimot i et økt fokus på ulike samarbeidsaktører i samfunnet, deriblant PST, Samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT) og politirådene. Det presiseres fortsatt, som i 2014 (Justis- og beredskapsdepartementet, 2014a, s. 20), at PST skal gi relevant opplæring til radikaliseringskontaktene.

Som følge av regjeringens første handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme ble det ved utgangen av 2015 rapportert å være etablert radikaliseringskontakter i et antall politidistrikter i Norge (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 25). I tillegg til radikaliseringskontaktene, eksisterer det i flere distrikter «radikaliseringskoordinatorer» med et overordnet koordinerende distriktsansvar. I mindre kommuner er koordinatorene beskrevet å stå alene med ansvaret for politiets arbeid mot radikaliserings og voldelig ekstremisme.

2.1.1 Radikaliseringskontaktens funksjon og organisering

Handlingsplanene har i etterkant blitt beskrevet som relativt vage i henhold til oppgavebeskrivelse og organisering (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 13; 44). Politiet så derfor sett et behov for å selv spesifisere rollen og deres ansvar ytterligere gjennom «Rammer og retningslinjer for etablering av nye politidistrikter» i 2017 (Politidirektoratet, 2017, ss. 88-89). Organisert under «Felles enhet for forebygging og Felles enhet for etterretning, forebygging og etterforskning», omtaler rammeverket radikaliseringskontaktene som politidistriktets spesialister innen arbeid mot radikaliserings og voldelig ekstremisme. Med dette ansvaret presiserer rammeverket at radikaliseringskontaktene skal koordinere og samordne politidistriktets innsats i arbeid mot radikaliserings og voldelig ekstremisme og slik sørge for en enhetlig arbeidsmetode i forebyggingen (Politidirektoratet, 2017, ss. 88-89).

En avgjørende del av arbeidsmetoden blir videre spesifisert som å gjennomføre samtaler med individer hvor det er mistanke om ekstreme holdninger eller gjerninger (Politidirektoratet, 2017, s. 90). Det gis imidlertid ingen retningslinjer for hvordan en slik mistanke konkret skal fastslås i hverken handlingsplanene eller «rammer og retningslinjer» fra 2017. Samtalen, omtalt både som bekymrings- og avklaringsamtale, skal i praksis brukes av politiet som et

dialogverktøy i møte med barn, ungdom, og voksne der det er behov for å adressere en eventuell bekymring og/eller avdekke kriminalitet, og sees dermed på som avgjørende for å kunne være i forkant av eventuelle kriminelle handlinger (Førde et al., 2023, ss. 115-117). Betydningen av samtalen er imidlertid viktig å ha med seg videre i oppgaven da et viktig aspekt ved den er at den *ikke* skal betraktes som et avhør, men snarere som en kartlegging- og/eller dialogsamtale. En av de utfordrende faktorene ved dette omtales å være at politiet skal benytte samtalen som et verktøy for å skape tillitt og bidra til endring, men samtidig uten å ta rollen som sosialarbeidere eller psykologer (Førde et al., 2023, ss. 115-117). En slik samtale vil med andre ord kunne være et krevende arbeid for politiet, som må vinkle samtalen riktig for hvert individ som har ulike behov og utfordringer. Verktøyet representerer i den forstand en avgjørende del av politiets arbeid hvor dilemmaet om motstridende roller er forventet å oppstå, og hvor sikkerhets- og det sosiale aspektet har stor verdi.

2.1.1.1 Oslo politidistrikt

Når det gjelder Oslo politidistrikt og radikaliseringskontakt-ordningen, som er oppgavens hovedfokus, har det gjennom årene blitt besluttet å gjøre visse utvidelser av ordningen sammenlignet med nasjonale føringer (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 30). Med hensyn til Oslos størrelse og kommunens ulike utfordringer knyttet til radikalisering, har radikaliseringskontaktene i Oslo derfor blitt organisert i tre driftsenheter. Disse tre driftsenhetene er navngitt som Enhet Vest (ENV), Enhet Sentrum (ENS) og Enhet Øst (ENØ). I hver av enhetene arbeider «lokale radikaliseringskontakter» med ansvar for hvert sitt definerte geografiske område. I tillegg er skillet mellom de lokale radikaliseringskontaktene og radikaliseringskoordinatorene markert ved at radikaliseringskontaktene jobber på et taktisk nivå, mens radikaliseringskoordinatorene arbeider på et mer operasjonelt nivå (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 31).

Dette innebærer at mens radikaliseringskoordinatorene i praksis skal håndtere videreformidling av bekymringsmeldinger og gjennomføre månedlige møter med alle radikaliseringskontaktene i OPD, tar de lokale radikaliseringskontaktene seg av oppfølging av bekymringsmeldinger, innhenting av nødvendig informasjon, analysing og vurdering av trusselbildet, samarbeid med relevante aktører, og iverksetting av aktuelle tiltak (Tandberg &

Ravndal, 2023, s. 30). I andre politidistrikter i Norge er ordningen organisert på andre måter, ofte mer tilrettelagt forholdene i den enkelte kommune.

3 Innledende begrepsavklaringer

Følgende skal innledende begrepsavklaringer for oppgaven gjøres. Dette har bakgrunn i at feltet rundt radikaliserings, voldelig ekstremisme og forebygging er nokså komplekst og bærer med seg mange ulike forståelser og betydninger. Hvilken betydning denne oppgaven gir begrepene er derfor avgjørende for videre forståelse av oppgavens problemstilling og diskusjon.

3.1 Radikalisering

Radikalisering er et nokså omstridt begrep i det internasjonale samfunnet og i forskningsmiljøet (Della Porta, 2011, s. 6). Utfordringen ligger i at det ikke eksisterer noen universell definisjon som alle kan forholde seg til. Noen velger derfor å definere begrepet mer beskrivende og konkret, mens andre simplifiserer det slik at de mange ulike former for radikaliserings vil passe under definisjonen (Malthaner, 2017, s. 371). Dermed kan radikaliserings som begrep oppfattes som relativt vagt i betydning.

Fra tidlig av har radikaliserings blitt nært knyttet mot bruk av vold (Malthaner, 2017, s. 371). For eksempel har Storbritannia, gjennom en del av deres terrorbekjempelsesstrategi Prevent, beskrevet radikaliserings som en prosess hvor en person kommer til å støtte terrorisme, eller former for ekstremisme som leder til terrorisme (HM Government, 2011, s. 108). Storbritannia presiserer derfor gjennom sin definisjon radikaliserings som noe nært knyttet til politisk vold og terrorisme. Med et slikt perspektiv kan radikaliserings, ifølge Della Porta (2011, ss. 5-7), defineres og forstås som en prosess som leder til bruk av politisk vold, og bringer dermed holdning og handling tettere sammen. Dette synet har lenge vært fremtredende, spesielt i forbindelse med forskning på islamistisk terrorisme, jihadisme, og fremmedkrigere (Malthaner, 2017, s. 369; Della Porta, 2011, s. 7). Om dette er den mest egnede forklaringen av denne prosessen, er derimot uklart.

Forskning har også tendert mot å koble radikaliserings nærmere studier av sosiale bevegelser (Malthaner, 2017, ss. 372-373). Når radikaliserings knyttes til konflikter eller sosiale situasjoner, refererer det ofte til kontekster hvor det foregår sosiale bevegelser/protester i samfunnet eller er konflikt mellom ulike grupper i samfunnet, som igjen kan være grobunn for radikaliserings. En relasjonell forklaring på kollektiv radikaliserings knytter denne prosessen til

interaksjon mellom sosiale bevegelser og deres opponenter, hvor faktorer som undertrykkelse og myndighetenes eller politiets håndtering av protester gjør seg gjeldende (Malthaner, 2017, ss. 372-373). Nyere forskning har imidlertid flyttet fokus mot å i større grad forklare den individuelle radikaliseringsprosessen individer går gjennom alene (Della Porta, 2011, s. 7). I denne sammenhengen foreslår flere forskere å kombinere en relasjonell forståelse av radikaliseringsprosessen med individuelle psykologiske prosesser (Malthaner, 2017, s. 376). Ideen er at sosiale tilkoblinger, i samspill med kognitive prosesser, kan tilby mer inngående forklaringer på radikaliseringsprosessen.

Noe enighet finnes derimot også, deriblant rundt ideen om at radikaliseringsprosessen består av en prosess hvor man får mer ekstreme syn på verden (Malthaner, 2017, ss. 371-372). Slik forstått vil det å bli radikal innebære å endre meninger og forståelser av ting, men også en mulig intensivering av adferd, hvor engasjement i aktivisme og støtte til politiske aksjoner blir mer fremtredende. Noen forskere velger derfor å skille mellom «menings-radikaliseringsprosessen» og «handlings-radikaliseringsprosessen» (Ahmed, 2020, s. 42). Førstnevnte refererer til den kognitive forpliktelsen til radikale ideer, mens sistnevnte beskriver det å fysisk agere på de radikale ideene.

En mer omfattende definisjon som tar for seg flere av de overstående variablene og samtidig går mer i dybden av radikaliseringsprosessen er dermed:

Radicalisation often starts with individuals who are frustrated with their lives, society or the foreign policy of their governments. A typical pattern is that these individuals meet other like-minded people, and together they go through a series of events and phases that ultimately can result in terrorism. However, only a few end up becoming terrorists. The rest stop or drop out of the radicalisation process at different phases (Precht, 2007, s. 5).

3.1.1 En norsk forståelse

Med tanke på at oppgaven bygger på Norges forebygging av radikaliseringsprosessen, er det derfor også fordelaktig å ha en forståelse for hva som legges til grunn for radikaliseringsprosessen her. Ifølge handlingsplanen mot radikaliseringsprosessen og voldelig ekstremisme av 2014 er radikaliseringsprosessen forstått som «en prosess der en person i økende grad aksepterer bruk av vold for å nå politiske,

ideologiske eller religiøse mål» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2014a, s. 7). Handlingsplanen bygger videre på definisjonen ved å antyde at radikaliseringsprosessen også kan lede til voldelig ekstremisme. Denne utviklingen skjer gjennom en prosess hvor en utvikler en ensidig virkelighetsoppfatning, avviser alternative perspektiver, samtidig som man anser voldshandlinger som stadig mer nødvendig og rettferdig (Justis- og beredskapsdepartementet, 2014a, s. 7). En slik definisjon kan derfor knyttes nærmere blant annet Della Portas (2011, ss. 5-7) forståelse, hvor radikaliseringsprosessen er en prosess som kan lede til politisk vold.

Videre, ettersom radikaliseringskontaktene er forankret gjennom handlingsplanene, og disse planene danner grunnlaget for deres arbeid, er det nettopp denne definisjonen som er lagt til grunn for oppgaven.

3.2 Voldelig ekstremisme

I og med at radikaliseringskontaktens forebygging skal ha fokus på både radikaliseringsprosessen og voldelig ekstremisme, og med handlingsplanene som bakgrunn for ordningen, er voldelig ekstremisme også et viktig begrep å ha til grunn. Videre, i og med at oppgaven baserer seg på handlingsplanens definisjon av radikaliseringsprosessen, er det videre naturlig at den også legger handlingsplanens definisjon av voldelig ekstremisme til grunn for forståelse av begrepet.

Voldelig ekstremisme forstås gjennom handlingsplanen mot radikaliseringsprosessen og voldelig ekstremisme av 2014 som «aktiviteten til personer og grupperinger som er villige til å bruke vold for å nå sine politiske, ideologiske eller religiøse mål» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2014b, s. 7). En del av å være en voldelig ekstremist er i henhold til handlingsplanen først og fremst at man fremkommer som «ekstrem». Ekstremisme kan på sin side forstås som at man har radikale eller ytterliggående holdninger når det gjelder politiske spørsmål (Konfliktrådet, u.å.). Selv om ekstremisme kan dekke over en rekke fenomener, fungerer det hovedsakelig som en overordnet betegnelse for handlinger eller ideologier som er rotfestet i ekstreme overbevisninger. Hvis man i dette tilfellet følger «radikaliseringstunnelen» lagt frem fra den norske regjeringen, som også vil bli presentert nærmere i teorikapitlet, vil voldelig ekstremisme være sluttresultatet av et individs radikaliseringsprosessen. Når man dette stadiet har individet oppnådd et så ensidig syn på en

sak eller verden at vold videre anses som en legitim handling for å oppnå ens mål (Justis- og beredskapsdepartementet, 2014a, s. 7).

Begrepet kan ifølge handlingsplanen derimot også knyttes mot hatkriminalitet, hvor voldelig ekstremisme kan forstås som den mest ekstreme formen for hatkriminalitet. Videre blir hatkriminalitet forstått som «straffbare handlinger som utføres basert på grunnlag av negative holdninger rundt en person eller personers etnisitet, religion, politisk tilhørighet, seksuell orientering, kjønnsuttrykk eller nedsatt funksjonsevne» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2014a, s. 7). En viktig nyansering er likevel at de ulike aspektene individer kan danne negative holdninger rundt ikke trenger å være faktiske. Med andre ord vil hatkriminalitet utføres basert på ens egen oppfattelse av personer eller situasjoner, men det trenger ikke å reflektere virkeligheten.

3.3 Forebygging

Nå som begrepene for hva radikaliseringskontaktene skal forebygge er gjort rede for, er det naturlig å også prøve å danne en forståelse for hva forebygging egentlig er og betyr i praksis. I den forstand kan forebygging, ifølge Konfliktrådet (2023), defineres som en tilnærming som systematisk satser på å unngå at noe finner sted, fremfor å reparere i etterkant. Helhetlig kan det derfor sees på som et positivt begrep, i og med at man prøver å forhindre noe negativt (Sahlin, 2000, s. 26). Sahlin omtaler dette som en form for rasjonalitet, med fokus på problemet som potensielt kunne oppstått dersom man ikke hadde innført forebyggende tiltak og strategier. I og med at handlingsplanene ikke definerer forebygging, er det denne forståelsen oppgaven legger til grunne.

Videre, selv om forebygging er et begrep som fikk sin opprinnelse i helsesektoren, har det i senere tid også blitt knyttet nærmere kriminalitet (Mikkelsen, 2005). I disse tilfellene snakker man oftest om en innsats med mål om å hindre at kriminelle handlinger finner sted, eller gjentar seg (Sahlin, 2000, s. 26). Supplerende differensieres det gjerne mellom proaktiv og reaktiv forebygging (Paulsen & Simensen, 2019, s. 171). Proaktiv forebygging omhandler i dette tilfellet om tiltak som gjør at man kan være i forkant av kriminaliteten, mens reaktiv forebygging tar for seg de tiltak som er nødvendige for å forhindre at kriminalitet gjentar seg.

Forebygging på denne måten forstås som et nokså bredt konsept, da ulike instanser kan ha mange ulike forståelser for hva det vil si i praksis.

Radikaliseringskontaktene vil på sin side arbeide innenfor både proaktiv og reaktiv forebygging siden de arbeider med både radikalisering og voldelig ekstremisme. Nært tilknyttet den reaktive forebyggingen av radikalisering og voldelig ekstremisme er også to avgjørende begreper kalt «disengagement»¹ og «deradikalisering». Disengagement omhandler en atferdsendring som fører til at et individ ikke lenger deltar i voldelige aktiviteter eller ekstremistiske miljøer (Lid & Heierstad, 2019, s. 32). Deradikalisering vil på sin side handle om å snu hele radikaliseringsprosessen til det punktet at et individ ikke lenger har holdninger eller verdier som støtter bruk av voldelige virkemidler for å oppnå politisk endring. Disse begrepene har relevans for oppgaven da radikaliseringskontaktens arbeid med forebygging kan omhandle mål tilknyttet begge begrepene.

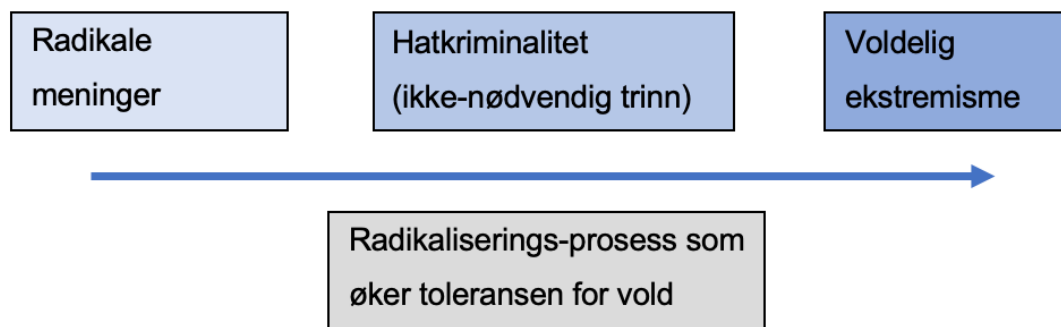
3.4 Begrepenes sammenheng

Feltets kompleksitet forsterkes av de mangfoldige definisjonene og forståelsene av relevante begreper som radikaliseringskontaktene må manøvrere mellom. Dette kompliseres videre av at hver person har sin unike radikaliseringsprosess og vei mot ekstreme handlinger. Sammenhengen mellom radikalisering, vold, og voldelig ekstremisme kan derfor være forvirrende. For å videre forstå hvordan begrepenes praktiske betydning er det derfor givende å også se på hvordan de henger sammen i praksis.

Som beskrevet bruker denne oppgaven definisjonen av radikalisering som handlingsplanen fra 2014 har lagt til grunne. Her forstås radikalisering som en individuell utvikling som kan føre til voldelige handlinger (Justis- og beredskapsdepartementet, 2014a, s. 7). Vold som følge av politiske/ideologiske ideer kan videre betegnes som både hatkriminalitet og voldelig ekstremisme. I praksis vil ofte motivet bak disse to begrepene skille handlingene fra hverandre. Voldelig ekstremisme vil ifølge handlingsplanens definisjon ha et større politisk, ideologisk eller religiøst mål til grunne (Justis- og beredskapsdepartementet, 2014a, s. 7). På samme tid kan dette målet også overlappe med hatkriminalitet, og en slik handling vil derfor

¹ I mangelen på et godt norsk ord for begrepet vil det engelske bli brukt gjennom oppgaven

i praksis kunne fylle begge kategoriene. For å få en bedre forståelse for hvordan begrepene henger sammen er det utformet en modell på en radikaliseringsprosess som øker toleransen for vold, vist som Figur 1. Her ser man hvordan radikaliseringsprosessen kan starte med radikale meninger, før det kan utvikle seg videre mot voldelig ekstremisme, hvor hatkriminalitet består av et «ikke-nødvendig» trinn på veien. Som tidligere nevnt er det er derimot viktig å huske på at alle individers radikaliseringsprosess er ulik, og at de fleste hopper av prosessen på ulike tidspunkt (Precht, 2007, s. 5).

Figur 1: Radikalisering-prosess som øker toleransen for vold

4 Teoretisk rammeverk

Dette kapitlet vil ta for seg det teoretiske rammeverket som er lagt til grunn for å gi oppgaven og problemstillingen faglig dybde og sammenheng. Dette rammeverket omfatter forskning knyttet til kriminalitetsforebygging (med spesielt fokus på radikaliserings og ekstremisme som radikaliseringskontaktene skal forebygge), politiets rolle i forebygging, samt en kriminalitetsforebyggende modell. Sentrale og gjentakende begreper i dette rammeverket er radikaliserings, bekymringstegn, voldelig ekstremisme, forebygging, etterretning, bekymringsarbeid, kontroll, omsorg, sosiale tiltak, sikkerhetstiltak, tillit, tiltro, avskrekking, avverging, inkapasitering, normative barrierer, rekruttering og rehabilitering.

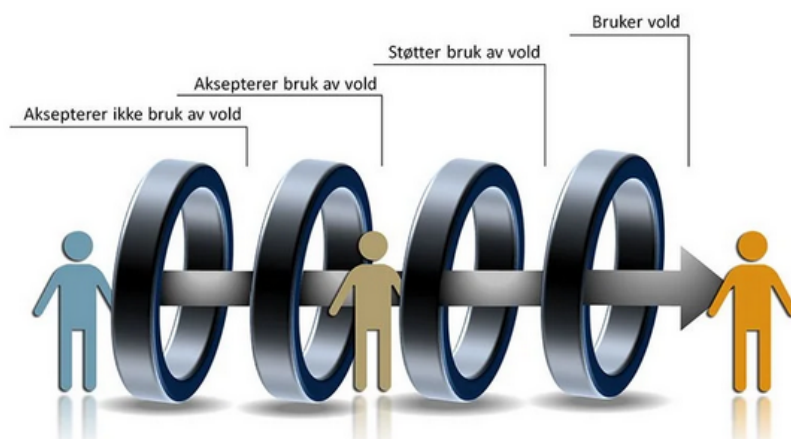
Kapitlet innledes med å gi radikaliseringsbegrepet mer dybde gjennom en forklaringsmodell. Etterfulgt blir Caplins klassiske skjema brukt som basis for å inndele forebygging i ulike kategorier, sammen med en modell som illustrerer hvem forebyggende tiltak rettes mot. Videre vil forskning og teori rundt politiets arbeid med forebygging, med særlig fokus på tillit, bekymringsarbeid og etterretning, presenteres. Dette grunner i at tillitt, bekymringsarbeid og etterretning er avgjørende faktorer for radikaliseringskontaktene når de skal forebygge og forhindre radikaliserings og voldelig ekstremisme (Førde & Andersen, 2018, s. 65; 67; 78). Det er også vurdert som noen av de faktorene som gjør det kompliserende å balansere rollen som radikaliseringskontakt. Til slutt presenteres en kriminalitetsforebyggende modell, basert på Bjørgos typologi om forebygging av kriminalitet og terrorisme. Denne modellen er inkludert som avgjørende teori da det utgjør et solid fundament for det forebyggende arbeidet radikaliseringskontakter utfører i samfunnet, og gir deres tiltak noe mer konkret å koble det opp mot.

4.1 Forklaringsmodell for radikaliserings

Hva som kan forklare radikaliserings, og eventuelt hvordan en slik utvikling kan se ut er avgjørende for å forstå radikaliseringskontaktens arbeid og dermed også oppgavens diskusjon. Handlingsplanen av 2014 gjør derfor også rede for mulige bekymringstegn for radikaliserings, delt inn i fire kategorier: uttalelser/ytringer, interesser/utseende/symbolbruk, aktiviteter og venner/sosiale nettverk (Justis- og beredskapsdepartementet, 2014b, s. 29). Den første kategorien, uttalelser/ytringer, tar for seg tegn som en økende intoleranse for andres synspunkt, dannede fiendebilder (oss versus dem), konspirasjonsteorier, hatretorikk

og en økt legitimering av vold. Den andre kategorien, interesser/utseende/symbolbruk, omfatter tegn som at man appellerer til eller søker etter ekstremistisk materiale på nett, at man endrer utseende, å benytte symboler, og å slutte med viktige aktiviteter for dagliglivet, som for eksempel skole. Den tredje kategorien, aktiviteter, tar for seg tegn som deltakelse på demonstrasjoner og voldelige sammenstøt, å bruke trusler og vold, gjennomføring av hatkriminalitet, og en spesiell interesse av ekstremisme på internett og i sosiale medier. Den siste kategorien, venner og sosiale nettverk, omhandler tegn og tendenser som endring i ens sosiale nettverk, omgang med personer knyttet til voldelig ekstremisme, samt utøvelse av trusler og/eller vold, annen kriminell virksomhet eller medlemskap i ekstremistiske grupper, nettverk eller organisasjoner.

Under en radikaliseringsprosess vil man ofte se en kombinasjon av slike tegnene og/eller andre indikasjoner knyttet nevnte kategorier (Justis- og beredskapsdepartementet, 2014b, s. 29). I Norge har man, som illustrert i de innledende begrepsavklaringene, i tillegg valgt å legge vekt på bruk av vold som en del av radikaliseringsprosessen, og definerer den «vanligste» prosessen som en radikaliseringstunnel hvor holdninger til vold endres underveis (Regjeringen, 2016):

Figur 2: Radikaliseringstunell

Gjennom denne tunnelen vil man bevege seg fra å ikke akseptere politisk vold mot å bruke vold selv, etter å ha blitt eksponert for et snevert og ensidig syn på verden (Regjeringen, 2016). En slik prosess beskrives å ofte være pådrevet av en sterk lederskikkelse og/eller en søken etter tilhørighet gjennom enten fysiske eller virtuelle møter. Når man nærmer seg slutten av

tunnelen og støtten for politisk vold har økt, beskrives individet å videre være sårbar for såkalte utløserer. En utløser kan være en hendelse eller personlig krise som skaper sinne hos individet, og samtidig som individpsykologiske utløserer tar sted, kan også andre utløserer forekomme, for eksempel endringer i samfunnet, og føre til handling hvor individet selv bruker vold (Regjeringen, 2016).

En avgjørende komponent å forstå med denne forklaringsmodellen er på ny at radikaliseringsprosessen ikke trenger å se slik ut og kan ta andre former. Mange individer følger ikke den «tradisjonelle» radikaliseringsprosessen man ofte omtaler, for eksempel ved at ideologi ikke er en avgjørende del av utviklingen (Borum, 2012, s. 38). For noen kan også prosessen gå raskt, ved at man mulig «hopper over» den prosessen hvor man vedtar ekstremistiske holdninger, men har andre øyeblikkelige årsaker for å rettferdiggjøre vold. For andre tar prosessen derimot lang tid, og de fleste vil aldri nå enden av tunnelen. Radikalisering er derfor en kompleks prosess å håndtere, da man aldri kan være sikker på hva utfallet blir eller kunne vært.

Sammen er det ovenstående avgjørende komponenter å ha i bakhodet for å kunne ha en bedre forståelse for hva radikaliseringskontaktens arbeid er rettet mot, og derav også hvilke konsekvenser visse tiltak kan ha for denne prosessen når oppgavens empiri og diskusjonkapittel skal leses.

4.2 Forebygging som avgjørende prosedyre

Forebygging er det avgjørende komponentet av radikaliseringskontaktens arbeid med forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme. En dypere forståelse for hva forebygging kan se ut og tar for seg vil derfor være nyttig for å plassere radikaliseringskontaktens arbeid i en større kontekst.

Forebygging kan, ifølge «Caplans klassiske skjema», ta form av primærforebygging, sekundærforebygging og tertiærforebygging (Mikkelsen, 2005a). Når man snakker om primærforebygging, vil det innebære tiltak for å forhindre at det oppstår et problem i utgangspunktet. Dette kan sees på som mer generelle tiltak rettet mot brede uselekterte grupper i samfunnet. Aktuelle tiltak for primærforebygging kan omhandle alt fra påvirkning til

bud og ta form i opplysnings- og holdningskampanjer, overvåkning og lovregulering (Mikkelsen, 2005a), eventuelt noe så enkelt som en røntgenkontroll av håndbagasje ved reise med fly (Bjørgo, 2011, s. 23). Sekundærforebygging vil derimot involvere tiltak som innføres som en konsekvens av et observert problem (Mikkelsen, 2005a). Ved denne formen for forebygging vil man prøve å forhindre at dette problemet vedvarer eller eskalerer, oftest innenfor en mer spesifisert risikogruppe. Disse tiltakene innebærer oftest en kombinasjon av «myke» sosiale- og sikkerhetsforebyggende tiltak, som for eksempel utekontakter og intervensjoner i problemmiljøer (Mikkelsen, 2005a) eller rapportering av mistenkelige banktransaksjoner til Økokrim (Bjørgo, 2011, s. 23). Den siste formen for forebygging, tertiærforebygging, rettes mot identifiserte målgrupper (Mikkelsen, 2005a). Tertiærforebygging aktiveres når et problem er identifisert i tungt belastede målgrupper, hvor motvirkning av forverring er avgjørende. Dette gjelder i kriminalitetsperspektivet oftest grupper som gjenger, voldelige ekstremistgrupper og terrororganisasjoner (Bjørgo, 2011, s. 23), noe som medfører at politi og sikkerhetstjenester vanligvis er involvert (Mikkelsen, 2005a). Et aktuelt tiltak kan for eksempel være rehabiliteringstiltak (Mikkelsen, 2005a).

Det som skiller disse strategiene fra hverandre er hvilke virkemidler som anvendes, målgruppene for disse virkemidlene, og hvilken aktør som er primært ansvarlig for gjennomføringen. Konfliktrådet påpeker at forebygging bør skje gjennom en mangfoldig innsats på flere områder for å oppnå suksess (Konfliktrådet, 2023). Dette utsagnet får også støtte i handlingsplanen mot radikaliserings og voldelig ekstremisme av 2014, hvor en bred og tidlig innsats for forebygging blir prioritert (Justis- og beredskapsdepartementet, 2014a, s. 7). En handlingsplan kan følgelig sees på som et resultat av å samle disse virkemidler og tiltak til en helhetlig strategi. Det understrekes også at arbeidet med å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme bør forankres under samme prinsipper som generell forebygging av kriminalitet (Justis- og beredskapsdepartementet, 2014a, s. 13). Handlingsplanen fra 2020 fremhever videre et godt samarbeid mellom lokale aktører som essensielt for å forhindre radikaliserings og voldelig ekstremisme (Justis- og beredskapsdepartementet, 2020a, s. 2). Den valgte formen for forebygging vil ifølge Mikkelsen (2005a) videre avhenge av det opprinnelige målet med tiltaket.

4.2.1 Hvem skal forebyggingen treffe?

For å videre spesifisere de målgruppene man snakker om innenfor primær-, sekundær- og tertiærforebygging, kan man dele det i tre kategorier (Konfliktrådet, 2023): universell forebygging, selektiv forebygging og indikativ/indisert forebygging:

Nivå av Forebygging	Kategori	Beskrivelse
Primær	Universell	Tiltak rettet mot hele befolkningen.
	Selektiv	Tiltak rettet mot identifiserte risikogrupper.
	Indikativ/indisert	Tiltak rettet mot enkeltpersoner med risiko eller allerede med problematisk atferd.
Sekundær	Universell	Tiltak rettet mot å identifisere og intervenere tidlig hos personer med risiko.
	Selektiv	Tiltak rettet mot spesifikke risikogrupper som er identifisert.
	Indikativ/indisert	Tiltak rettet mot enkeltpersoner med høy risiko for lovbrudd.
Tertiær	Universell	Tiltak rettet mot rehabilitering og reintegrasjon av tidligere lovbyggere.
	Selektiv	Tiltak rettet mot spesifikke grupper av tidligere lovbyggere som trenger spesiell oppfølging.
	Indikativ/indisert	Tiltak rettet mot individuelle lovbyggere for å forhindre tilbakefall.

Den universelle forebyggingen vil adressere hele befolkningen, den selektive forebyggingen fokuserer på identifiserte risikogrupper, mens den indikative/indiserte forebyggingen retter seg mot enkeltpersoner med risiko, eller hvor man observerer at det har utviklet seg problematisk atferd. De ulike kategoriene kan også overlappe hverandre i praksis. Det betyr at innenfor primærforebygging kan det finnes tiltak på universelt nivå, men også på indikativ nivå. Tilsvarende kan indikativ forebygging finne sted på primært, sekundært, og tertiært nivå (Konfliktrådet, 2023).

Forebyggingen kan også være personorientert eller situasjonell. I det tilfellet vil man skille mellom fokus på individ og bakenforliggende årsaker til kriminalitet ved førstnevnte, og fokus på steder og situasjoner hvor kriminalitet forekommer for sistnevnte. Personorientert forebygging tar sikte på å intervensere i årsaksforhold som kan lede frem mot negativ sosial atferd (Justis- og beredskapsdepartementet, 2005). Dette kan innebære tiltak som reduserer tilbøyelighet eller motivasjon til å begå lovbrudd, noe som også kan forhindre en utvikling av en kriminell løpebane. Ifølge Stortingsmelding 42 av 2004-2005 er disse tiltakene i hovedsak rettet mot barn og unge hvor familie, skole og fritidssektor er avgjørende arenaer (Justis- og beredskapsdepartementet, 2005). Situasjonorientert forebygging defineres ifølge den samme stortingsmeldingen definert som en mer avgrenset og målrettet strategi, hvor konkret identifisering av type kriminalitet og årsaksfaktorer er avgjørende. Basert på hva utgangspunktet for individet og situasjonen er vil denne påvirkningen skje gjennom å enten vanskeliggjøre gjennomføringen av lovbruddet, øke oppdagelsesrisikoen, eller å minske utbyttet av lovbruddet. I denne formen for forebygging spiller derimot politiet den største rollen og kan anvende en rekke ulike tiltak. Noen eksempler på slike tiltak er overvåkning, rådgivning, grensesetting, å være synlig i aktuelle områder og drive informasjonsarbeid.

Når det gjelder radikaliseringskontaktene vil de i praksis jobbe innenfor alle tre kategorier for forebygging (Lid & Heierstad, 2019b, s. 179). De holder seg i hovedsak på innenfor den selektive kategorien for forebygging, hvor det er identifisert individer i risikosone for radikalisering og voldelig ekstremisme, men beveger seg som resultat av mange oppgaver også ned til universell forebygging gjennom foredrag på skoler og opplæring i andre samfunnsinstanser, og opp til indikativ forebygging hvor det er en reell bekymring for voldelig ekstremisme, oftest i samarbeid med PST (Lid & Heierstad, 2019b, ss. 178-180). Sammen vil andre samfunnsinstanser, politi og PST kunne ha ulike ansvar knyttet mot en enkeltsak.

4.2.1.1 Utfordringer med forebygging

Selv om de ulike formene for forebygging alle har til hensikt å motvirke problemer i samfunnet, bærer de også med seg hver sine utfordringer. Mikkelsen (2005b) diskuterer blant annet hvordan forebyggende tiltak noen ganger kan virke mot sin intensjon, være kontroversielle eller mangle effekt. Slike problemstillinger kan oppstå når noen tiltak oppholder seg i «spenningsfeltet mellom hensynet til individets frihet ... og kollektive hensyn» (Mikkelsen,

2005b). Bjørgo diskuterer videre hvordan ulike mekanismer ved en strategi kan ende med et uforutsett eller uønsket resultat (Bjørgo, 2011, ss. 15-16). For eksempel kan et virkemiddel forårsake mange ulike mekanismer som virker i ulike retninger man ikke har gjort rede for. Det kan også oppstå situasjoner hvor mekanismer motvirker hverandre. Det problematiske er ifølge Bjørgo (2011, ss. 15-16) at det i tillegg ofte er utfordrende å få målt effekten av en mekanisme, spesielt i felt som radikaliserings og terrorisme. Dette er også noe Sahlin fremhever i sin forebyggingsteori, og anbefaler derfor at man bør skille mellom den ønskede effekten og den faktiske effekten (Sahlin, 2000, ss. 35-36). Dette momentet er avgjørende for oppgaven i og med at radikaliseringskontakt-ordningen er registrert å være et resultat av en politisk bestilling, noe som også har gitt utslag i hvordan ordningen fungerer i praksis (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 6).

4.2.2 Politiet i det forebyggende arbeidet

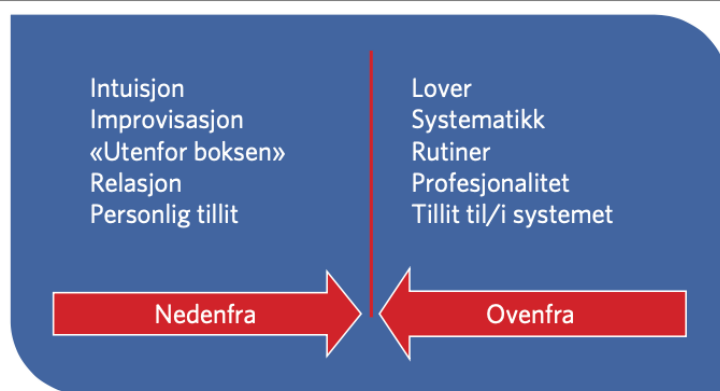
I og med at oppgaven omhandler radikaliseringskontaktene i politiet, vil det også være nyttig for oppgavens helhet at man har en bedre forståelse av politiets rolle mer konkret i det forebyggende sektoren. Som illustrert i forrige delkapittel omhandler forebygging å forhindre at noe skal skje. Radikaliseringskontaktens funksjon i dette er som en følge av deres rollekombinasjon av kontroll og omsorg særlig basert på en kombinasjon av etterretnings-, bekymrings- og tillitsarbeid (Førde et al., 2023, s. 65). Skal man ha en bedre forståelse for den doble rollen de har i forebyggingen av radikaliserings og voldelig ekstremisme er derfor teori og forskning på disse arbeidsmetodene viktig å ha med seg videre for å ha noen knagger å henge oppgavens innhold på.

4.2.2.1 Bekymringsarbeidet

En studie gjennomført av Førde et al. (2023, s. 63) har fokusert på hvordan man arbeider med håndtering og forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme i Norge, med fokus på «bekymringsarbeidet» politiet, og derav også radikaliseringskontaktene, må gjennomføre i den forebyggende sektoren. Det understrekes her hvordan «bekymring» forstås som en avgjørende del av det forebyggende arbeidet som utføres av både politi, kommune og andre aktuelle aktører (Førde et al., 2023, ss. 31-32). Begrepet kan forstås som «et varsel om avvik» eller «noe farlig, ulovlig, eller ugreit», og via denne bekymringen, sammen med innhentet informasjon fra for eksempel etterretning i politiet, kan man bestemme hvordan videre tiltak

må eller bør gjennomføres (Førde et al., 2023, s. 54). Når denne vurderingen gjøres vil man se nærmere på om det kan forstås som høy og lav bekymring, hvor plasseringen på denne akse bestemmer nødvendige tiltak.

Bekymringsarbeidet er derimot heller ikke uten problematikk. En problemstilling er at det ofte samtidig foreligger manglende retningslinjer for arbeidet. Dette medfører igjen at aktørene selv må utvikle kompetanse og metoder for å få arbeidet gjort (Førde et al., 2023, ss. 75-76), slik som også diskutert gjennom «gråsoner»-arbeidet fremstilt av Hartmann (2018, ss. 162-164). Forskningen har for eksempel vist hvordan radikaliseringskontaktene ofte kommer i situasjoner hvor de må tenke utenfor boksen og improvisere, som fører til at en rekke ulike arbeidsmåter og strategier må tas i bruk (Førde et al., 2023, s. 76):

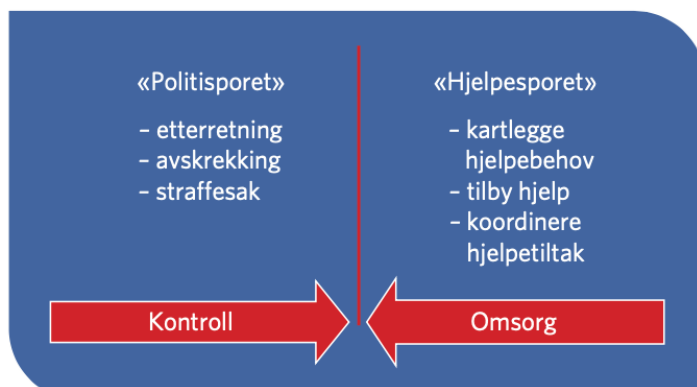

Figur 3: Arbeidsmåter og -strategier nedenfra versus ovenfra

Det som er illustrert i «figur 3» som «ovenfra» er arbeidsmetoder som regnes å være i større grad «etter boka», og hvor man finner klare retningslinjer (Førde et al., 2023, s. 76). Det innebærer at arbeidet som utføres, skjer med hensyn til lover, systematikk, rutiner, profesjonalitet, og tillitt til og i systemet. Det som er illustrert som «nedenfra» er de arbeidsmetoder som må tas i bruk når man befinner seg i «gråsonen», eller mangler retningslinjer. I disse situasjonene må det tas i bruk intuisjon, improvisasjon, å «tenke utenfor boksen», samt bruke relasjoner og tillitt for å få arbeid gjort. I praksis er det regnet å danne en viss spenning mellom tilnærmingene, noe som medfører at mange praktiserer ulikt (Førde et al., 2023, s. 76).

Når det skal gjennomføres forebyggende bekymringsarbeid i politiet kan man videre havne i en situasjon hvor man har roller som fungerer motsigende på hverandre. Dette fordi politiet i utgangspunktet skal fungere som en kontrollinstans, samtidig som det innføres en omsorgsfunksjon gjennom bekymringsarbeidet (Førde et al., 2023, s. 65), noe denne oppgaven prøver å grave dypere i. Førde et al. (2023, ss. 78-79) eksemplifiserer dette gjennom et tilfelle hvor politiet iverksetter en straffesak mot en person, hvor det samtidig skal gjennomføres en bekymringssamtale. Gjennom straffesaken oppstår sikkerhetsmessige konsekvenser, og gjennom bekymringssamtalen søkes det etter å klargjøre situasjonen, samtidig som man tilbyr hjelp (Førde et al., 2023, ss. 78-79). Kontrollaspektet og omsorgsaspektet fremstår derfor gjennom forskningen som to 'spor' som ikke alltid kan 'kombineres eller forenes'.

«Figur 4» nedenfor skildrer den spenningen som kan finne sted når disse to rollene/områdene skal forenes (Førde et al., 2023, s. 80):

Figur 4: «Sporene» i bekymringsarbeidet

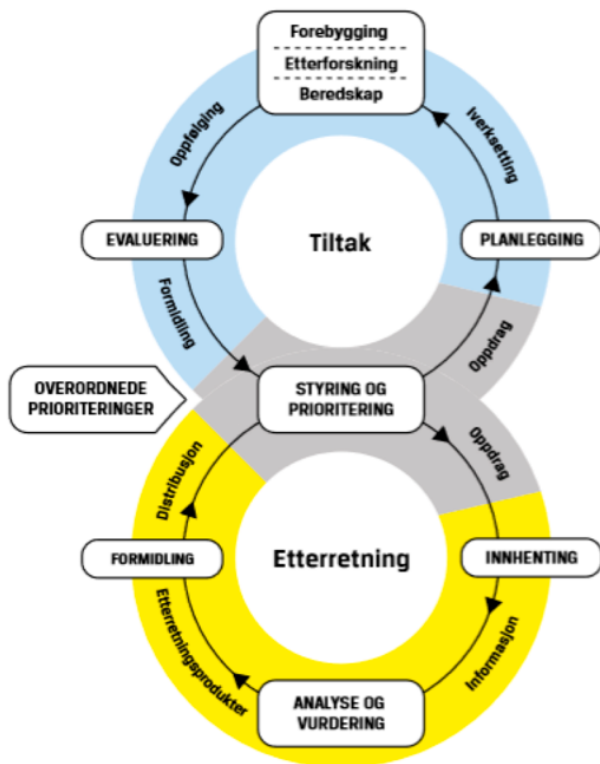
På kontrolliden vil man følge en mer tradisjonell politi-tilnærming, hvor etterretning, avskrekking og straffesaker har forrang. På omsorgssiden forholder man seg imidlertid til sosialt arbeid gjennom kartlegging, tillitsbygging, hjelp og koordinering. Det er disse to aspektene radikaliseringskontaktene ofte må vurdere og balansere, og som derfor er sentrale for oppgavens problemstilling og videre diskusjon (Førde & Andersen, 2018, s. 79)

4.2.2.2 Etterretningsstyrt politiarbeid

En del av forebyggingsarbeidet utføres som nevnt gjennom etterretning. Ifølge Norges etterretningstjeneste er hensikten «å innhente og analysere informasjon om fremmede stater, organisasjoner eller individers intensjoner og kapasiteter som kan ha betydning for nasjonal sikkerhet» (Etterretningstjenesten, 2023). Selv om det ikke foreligger noen internasjonal definisjon, er etterretning for politiets del et arbeid som sier noe om de utfordringene politiet og samfunnet står ovenfor, gjennom systematisk innsamlet, analysert og vurdert informasjon (Politidirektoratet, 2014, s. 12). Det heter i politidoktrinen at «etterretning fokuserer på den delen av beslutningsgrunnlaget som omhandler personer, grupper eller fenomener som skaper eller kan skape kriminalitet, samt uønskede eller ekstraordinære hendelser» (Politidirektoratet, 2014, s. 12). Med det menes det at for at politiet skal kunne beskytte personer, og opprettholde orden og sikkerhet trenger de god kunnskap om det som kan gi problemer eller fare i form av beslutningsstøtte (etterretning). Beslutningsstøtten brukes både innfor forebyggende sektor (hvor radikaliseringskontaktene hører til), håndhevelses sektor og/eller hjelpende virksomhet, for å gi økt forståelse og redusere usikkerheten for politiet (Politidirektoratet, 2014, s. 18).

Norges politi deler etterretning i tre deler: grunnleggende etterretning, løpende etterretning og måletterretning, som hver for seg har ulike formål (Politidirektoratet, 2014, s. 19). Den grunnleggende etterretningen oppdateres og utvikles jevnlig, da det gir kunnskap om et spesifikt område eller tema. Dette lager for politiet et grunnlag for informasjon som blir innhentet på senere tidspunkt. Den løpende etterretningen gir igjen informasjonen som «kommer på et senere tidspunkt», og brukes gjerne til saker eller operasjoner underveis. For å bruke denne informasjonen trenger man god forståelse av motpartens og egen kapasitet, da beslutningsrammen er kort. Måletterretning hjelper derfor politiet i å ta beslutninger angående hvilke mål som skal prioriteres, eventuelt når og hvor. For å kunne bruke den innhentede informasjonen riktig er det følgende flere punkter som gjør seg gjeldende (Politidirektoratet, 2014, s. 19). Innhenting av informasjonen skal blant annet skje med en objektivitet og integritet, man skal sørge for at det er tidsriktig og at kontrollen er sentralisert, metodene er systematiske og veloverveide, og at man har sørget for notoritet og sporbarhet underveis (Politidirektoratet, 2014, ss. 19-20).

I Norge baseres etterretning i stor grad på det såkalte «åttetalls modellen» presentert nedenfor (Politidirektoratet, 2014, s. 52), som også radikaliseringskontaktene arbeider innenfor (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 86):

Figur 5: Åttetallsmodellen

Den nederste delen av etterretningshjulet er hvor etterretningen blir til gjennom fire delfaser som overlapper hverandre. Den første delfasen er styring og prioritering, hvor behovet for kunnskap gjøres rede for og i delfase to vil man innhente den nødvendige informasjonen (Politidirektoratet, 2014, s. 26). Videre blir dataen sendt til analyse og vurdering, hvor informasjonen går over til å bli etterretning og følgende etterretningsprodukter gjennom bearbeiding, analyse og vurdering (Politidirektoratet, 2014, s. 26). Et etterretningsprodukt er resultatet av analysefasen, hvor situasjonsbildet og vurdert betydning for politiarbeidet gjøres rede for (Politidirektoratet, 2014, s. 39). I fjerde delfase vil formidling og distribusjon av etterretningsproduktene til aktuelle aktører finne sted. Selv om fasene kan overlape hverandre og foregå parallelt, vil det stort sett være en person tilknyttet hver fase. Dette for å sikre profesjonalitet og objektivitet (Politidirektoratet, 2014, s. 48).

Radikaliseringskontaktene jobber imidlertid gjennom hele hjulet alene (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 86).

Når informasjonen har vært gjennom alle delfaser og blitt et ferdig etterretningsprodukt vil man bevege seg over til den øverste delen av åtte-hjuls modellen, hvor tiltakene blir til (Politidirektoratet, 2014, s. 53). Den innhentede informasjonen vil på dette tidspunkt kunne gi grunnlag for strategiske, operasjonelle og taktiske beslutninger, og derav også kunne hjelpe i beredskap, etterforskning og forebygging. Metoder for innhenting vil i politiet stort sett deles i menneskebasert innhenting og teknisk innhenting (Politidirektoratet, 2014, s. 33). Hvis informasjonen er menneskebasert vil det ha forekommet gjennom interaksjon med menneskelige kilder, som informantbehandler, spaner og avhører. Ved teknisk innhenting i politiet foregår gjennom tekniske hjelpemidler (Politidirektoratet, 2014, s. 33). Det kan innebære søk i åpne kilder, registre eller databaser, eller mer praktiske tiltak som kommunikasjonskontroll, åstedsundersøkelser, romavlytting og sporing.

Det moralske dilemma

Det kompliserende ved etterretningsarbeid er at det også foreligger en viss moralsk problematikk. Hartmann (2018, ss. 162-164) presenterer en prosess kalt «gråsoner kreativitet», som oppstår når politiet må håndtere en situasjon hvor de mangler klare retningslinjer for hvordan man skal respondere. Hartmanns argument ligger i at det kan foreligge et gap fra politikken som er satt til hvordan det blir håndtert i praksis, basert på uklare grenser i etablert politikk. Ved slike tilfeller vil man måtte improvisere nye måter å håndtere situasjonen på, basert på egen forståelse (Hartmann, 2018, s. 161). Dette kan på den ene siden danne nye muligheter for handlinger, men på den andre siden kan det oppstå enkelte problemer knyttet til en etisk og juridisk balanse ved disse handlingene. Det økte fokuset på etterretning som et forebyggende tiltak forut for lovbrudd gir også politiet mer makt til å bestemme hva som bør følges opp, og hvilke tiltak som bør innføres. Naturlig oppstår det et spørsmål ved politiets autonomi, spesielt på grunn av mangelen på klarhet rundt de tiltak som innføres i den forebyggende sektoren (Hartmann, 2018, s. 168). Et etterretningstiltak som kan bistå til slik problematikk er overvåking (Hartmann, 2018, s. 168), noe handlingsplanene mot radikalisering og voldelig ekstremisme er vurdert å sette økt fokus på, sammen med kontroll (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 24).

4.2.2.3 Tillit og tiltro

Som nevnt i sammenheng med radikaliseringskontaktenes funksjon under kapittel 2, samt illustrert som en del av «omsorgssporet» i bekymringsarbeidet, er tillitt en del av radikaliseringskontaktenes arbeid i møte med individer. Bekymrings-/avklaringsamtalen blir illustrert som et viktig verktøy hvor også tillitt har mye å si (Førde et al., 2023, ss. 115-117). I og med at dette også skal diskuteres videre gjennom oppgaven, vil teori rundt tillitt og politiet nå legges frem.

Tillit til politiet kan forstås gjennom tre hoveddimensjoner; tillit til at systemet og de ansatte vil være effektive, tillit til at de vil være rettferdige, og tillit til at de vil vise verdier som i overensstemmelse med samfunnet (Bradford & Jackson, 2010, ss. 1-2). Tillit kan også omfatte en tiltro til politiet som en institusjon, så vel som en personlig og mellommenneskelig tillit, hvor man eventuelt gjør et valg om å stole på den individuelle politibetjenten. Dette valget bygger imidlertid på en forventning om at andre oppfører seg på en forutsigbar måte: den som mottar tillitt har en forventning til at den som gir tillitt forstår hva hens faktiske interesser er, mens det motsatt er det en forventning om at disse interessene innebærer de ovenstående dimensjonene «rettferdighet, effektivitet og verdifokus» (Bradford & Jackson, 2010, ss. 1-3). Faktorer som kan bidra til å skape en slik forståelse av politiet er mangt. Tillitt kan avhenge av kontakt og erfaringer man har hatt med politiet fra før, bekymringer for kriminalitet og uønskede hendelser, mediepåvirkning, samt ens generelle bildet av politiet og deres aktiviteter i samfunnet (Bradford & Jackson, 2010, ss. 7-12). Noen forskere indikerer også at store deler av tillitten påvirkes av det bildet som allerede eksisterer av politiet som institusjon, sammen med arbeidet som synlig blir gjort i samfunnet, eventuelt også påvirket av den tilfredsheten individer føler rundt demokratiet i landet (Bradford & Jackson, 2010, s. 12).

Høy tillit til politiet i Norge anses derimot å være et nokså vanlig fenomen (Wollebæk, 2023, s. 299). En mulig negativ konsekvens er imidlertid at det oppstår en «blindsone» for politiet. Wollebæk viser til at dette kan oppstå når man har så høy tillit til noen at man ikke kan forestille seg at de gjør noe galt (Wollebæk, 2023, s. 296). Dette kan føre til kognitive skjevheter som påvirker politiets arbeid og gjør det vanskeligere å objektivt vurdere bekymring, situasjoner og handlinger knyttet til individer.

4.3 Kriminalitetsforebyggende modell

I dette delkapitlet vil Bjørgos kriminalitetsforebyggende modell gjøres rede for. Da oppgaven omhandler et tiltak rettet mot kriminalitetsforebygging i politiet, samt ønsker å utforske vesentlige utfordringer radikaliseringskontaktene møter på i praksis, vil det være gunstig å ha en kriminalitetsforebyggende modell i det teoretiske rammeverket å knytte arbeidet tilbake til. Bjørgos helhetlige modell anerkjenner kriminalitetsforebyggingens kompleksitet og multifasettering, men fra ulike vinkler, og representerer derfor et godt fundament for forskning på kriminalitetsforebygging og for arbeidet radikaliseringskontaktene skal gjøre som følge av regjeringens bredere satsning på forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme.

4.3.1 Bjørgos helhetlige modell

Tore Bjørgo utviklet en helhetlig modell for forebygging av terrorisme som ble publisert i 2011. Men, selv om terrorismeforebygging er utgangspunktet har modellen i senere tid blitt utviklet og utvidet seg til å kunne anvendes ved forebygging av de fleste former for kriminalitet (Bjørgo, 2011, s. 11). Modellen er i den forstand ansett som relativt ny i forskningsfeltet, og er etter Bjørgos egne ord utviklet med bakgrunn i de eldre forebyggingsmodeller, som alle har ulike målsetninger og fokus for strategier, og videre brakt sammen til én modell som kan treffe i et bredere spekter samtidig som det har dybde.

I den helhetlige kriminalitetsforebyggende modellen finner man ni mekanismer, som alle bidrar til å danne en kjede av forebyggingsbarrierer bestående av ulike tiltak og strategier (Bjørgo, 2011, ss. 20-21). Sammen vil denne kjeden av forebyggende mekanismer sørge for det som ikke blir fanget opp av den første mekanismen, blir fanget opp av en av de åtte påfølgende mekanismene. Derav vil hver mekanisme fungere som en potensiell strategikomponent i en helhetlig strategi mot kriminalitet. Hver av mekanismene er utformet med å ta for seg både langsiktige og kortsiktige grep og mottiltak for å forhindre terrorisme, men også kriminalitet generelt i samfunnet (Bjørgo, 2011, s. 21). Målet med dette er at modellen skal være såpass omfattende og holistisk at så mye som mulig blir plukket opp av den. Videre, med mekanismene som presenteres under fungerende sammen, sikter modellen seg inn på å forebygge i fire målgrupper: hele befolkningsgrupper, avgrensede risikogrupper, problemgrupper, og ofre for kriminalitet (Bjørgo, 2011, s. 23). Det er de tre første gruppene, i

kronologisk rekkefølge, som utgjør de målgruppene man prioriterer innenfor primærforebyggingen, sekundærforebyggingen og tertiærforebyggingen, som tidligere fremstilt.

Modellen anser videre politiet å være en av hovedaktørene innenfor forebyggingsstrategiene, og av de ni mekanismene som vil bli presentert under anser Bjørgo «avskrekking», «avverging» og «inkapasitering» å være de hvor politiet har størst betydning (Bjørgo, 2011, s. 22). Det presiseres imidlertid også at politiet oftest spiller en mer tilbaketrukket rolle i det store og hele, og at det er andre instanser som har hovedansvar for de ulike elementene/strategiene. Eksempler på slike instansene kan være sosiale nettverk, skole, rettsapparatet og politiske myndigheter. En gjentakende utfordring for modellens virkning er imidlertid at en strategi eller instans i samfunnet brukes som hovedstrategi eller hovedinstans, istedenfor at kommunen eller staten satser på en helhetlig innsats gjennom en kombinasjon av strategier (Bjørgo, 2011, s. 22). I Norges tilfelle er den forebyggende sektoren i dag prioritert av staten, hvor det å forhindre eller intervensjon tidlig i årsakene til radikaliseringsprosessen ansees som avgjørende i kampen mot voldelig ekstremisme og terrorisme (Bjørgo, 2011, s. 22). Bjørgo presiserer derfor at det i slike tilfeller er viktig å forstå forholdet mellom de ni mekanismene og hvordan de kan påvirke hverandre både positivt og negativt (Bjørgo, 2011, s. 24).

Videre vil de ni mekanismene i Bjørgos helhetlige modell bli presentert. Det gjøres derimot med et fokus på de som er vurdert å være mest aktuelle for radikaliseringskontaktene i politiet og problemstillingen oppgaven er bygd på. I den forstand vil mekanisme 1) normdannelse, 2) avskrekking, 3) avverging, og 8) redusere rekruttering gjøres rede for mer spesifikt, mens mekanisme fire, fem, seks, og syv presenteres i et kortere format til slutt.

1. Bygge og vedlikeholde normative barrierer

Den første mekanismen går ut på å bygge og vedlikeholde normative barrierer i samfunnet, gjennom å forsterke motforestillinger og normative barrierer mot bruk av vold og terrorisme (Bjørgo, 2011, ss. 26-27). En slik mekanisme innebærer også å fjerne de unnskyldningene og påskuddene som brukes for å legitimere kriminalitet og vold, primært gjennom et fokus på generell sosialisering og integrering i samfunnet. Ettersom det moralske kompasset utvikles

gjennom hele livet, er det også et sett av ulike instanser og grupper i samfunnet som kan bidra til denne forebyggende mekanismen. Det kan på en side dannes normative barrierer gjennom lover som kriminaliserer uønskede handlinger, men på den andre siden kan mulig de sosiale settinger veie tyngst for mange (Bjørgero, 2011, s. 27). Et fokus på familie, barnehage, skole og oppvekst generelt er derfor av stor betydning, noe som også er de instansene radikaliseringskontaktene er i samarbeid med i det koordinerende arbeid og undervisning (Gjelsvik & Bjørgero, 2019, s. 136).

I dette narrativet er ofte personer med autoritet avgjørende på det virkelighetsbilde man danner seg allerede som barn (Bjørgero, 2011, s. 26). På lik linje med at autoritære og karismatiske personer kan være en bidragsyter til radikalisering, kan slike personer også være avgjørende som en forebyggende mekanisme mot radikalisering og kriminalitet. Ettersom normdannelse skjer gjennom hele livet vil den normative strategien i hovedsak ha hele befolkningen eller bestemte befolkningsgrupper som målgruppe, som går under det man kaller primærforebygging (Bjørgero, 2011, s. 27). Mekanismen legger også opp til at de individer man anser som sårbare for radikalisering, som allerede er inne i en radikaliseringsprosess eller har vært involvert i voldelig ekstremisme eller terrorisme fra før, kan påvirkes (Bjørgero, 2011, s. 28). I dette tilfellet vil både sekundær- og tertiær forebygging være aktuelle. Dette gjør mekanismen samtidig spesielt relevant for oppgavens fokus, i og med at radikaliseringskontaktene i stor grad jobber med å bygge og vedlikeholde normative barrierer i samfunnet ved at de forebygger radikalisering og voldelig ekstremisme (Gjelsvik & Bjørgero, 2019, ss. 137-138).

Utfordringen med en slik tilnærming er likevel at ikke alle vil adoptere slike normer, og/eller at man som følge av ytre påvirkning avviker fra moralen og verdien man har opparbeidet seg gjennom livet (Bjørgero, 2011, ss. 28-29). Erfaringer med politivold, etnisk rensing, og påvirkning fra sterke ledere kan alle bidra til en negativ utvikling, noe som understreker viktigheten av de påfølgende mekanismene.

2. Avskrekking

Avskrekkingsmekanismen fokuserer på å skape frykt for de negative konsekvensene av kriminalitet eller terrorisme (Bjørgero, 2011, s. 30). Det skiller i hovedsak mellom en spesifikk

avskrekking hvor målsetningen er at individer ikke gjennomfører kriminelle handlinger på ny basert på negative erfaringer med konsekvensene (sekundær- eller tertiærforebygging), men også en generell avskrekking hvor målet er å påvirke samfunnet generelt til å avstå fra slike handlinger, da man ser hvilke konsekvenser det har hatt for andre (primærforebygging). Politiet og rettssystemet er nøkkelaktører her, med målgrupper som inkluderer de som vurderer å utføre terrorhandlinger eller de som allerede er en del av slike miljøer (Bjørge, 2011, s. 31). Denne mekanismen er derfor direkte relevant for oppgavens fokus ved at radikaliseringskontakter kan spille en viktig rolle ved å potensielt avskrekke de som kan vurdere voldelig ekstremisme eller terrorisme gjennom oppfølging av individer.

Avskrekking som mekanisme forutsetter imidlertid at individer er i stand til å tenke rasjonelt og som konsekvens veie gevinst mot kostnad før de handler (Bjørge, 2011, s. 30). Det mest effektive virkemiddelet innenfor avskrekkingsmekanismen er bruk av fengselsstraffer, men kan for eksempel også omhandle militære inngripener som respons på en terrorhandling. Utfordringen med denne mekanismen er at mens mange vil se de negative konsekvensene som en stor nok kostnad til å avstå, kan motivasjonen for enkelte radikaliserede individer og terrorister overskygge frykten for disse konsekvensene (Bjørge, 2011, ss. 32-33). Videre er det mange aktører som ligger utenfor rekkevidden av de virkemidlene avskrekkingsmekanismen bygger på. Man er derfor på ny avhengig av å ha flere simultane mekanismer som er klar til å fange opp på neste nivå av forebyggingen.

3. Avverging

Den tredje mekanismen går ut på å forhindre at kriminelle handlinger eller terrorangrep kan gjennomføres (Bjørge, 2011, ss. 33-34). Denne mekanismen er også svært aktuell for politiet og sikkerhetstjenestene som helhet. Dette da avvergingen kan foregå gjennom å oppdage forberedelser til terrorangrep, å hindre at aksjoner blir iverksatt, eller å intervensere i en radikaliseringsprosess som kan lede til terrorvirksomhet (Bjørge, 2011, ss. 33-41). Sistnevnte er da særlig relevant for radikaliseringskontaktene da dette er noe av deres store fokus gjennom forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme (Justis- og beredskapsdepartementet, 2014a, s. 20).

Videre er det mange ulike virkemidler som brukes for å få dette til. På den ene siden kan det innebære å oppdage mistenkelig aktivitet via overvåkning eller varslinger fra samfunnet (Bjørger, 2011, s. 34). I flere tilfeller har slike varslinger ført til at politiet og sikkerhetstjenestene har klart å avverge terrorangrep som skulle blitt gjennomført. Det kan på den andre siden innebære arrestasjon av de involverte individene, eller ved at økt medieoppmerksomhet gjør det utfordrende å utføre planlagte handlinger på grunn av samfunnsmessige mottiltak (Bjørger, 2011, ss. 40-41). I den forstand vil mekanismen fungere innenfor både primær-, sekundær-, og tertiærforebyggingen.

Overvåkning er av Bjørger (2011, s. 40) bemerket som et nokså vanlig virkemiddel å bruke ved mistanke om kriminelle handlinger. I disse situasjonene kan politiet gjennom radikaliseringskontaktene eller sikkerhetstjenesten informere de berørte individene om at de overvåkes, i håp om at dette vil forhindre eventuelle angrep (Bjørger, 2011, ss. 40-41). Standardprosedyren inkluderer en eller flere avklaringsamtaler med de berørte, som primært har et sikkerhetsformål ved å advare om mulige konsekvenser og slik virke avskrekkende. En mer tilbaketrukket variant av denne samtalen, som ikke nødvendigvis fokuserer like mye på sikkerhet, er bekymringsamtalen. Denne kan initieres når det oppdages individer som antas å bevege seg mot en voldelig retning som et resultat av radikaliserings (Bjørger, 2011, s. 42). Opprinnelig var dette mest aktuelt for unge mennesker, men i dag gjennomføres det med individer i alle aldre hvor man ser en mulighet for avverging.

Selv om mekanismen virker positivt ved å kunne forhindre uønskede hendelser og spare liv, er det ikke alltid den har en tilstrekkelig effekt (Bjørger, 2011, ss. 43-44). Mange planlagte terrorangrep i Europa har blitt forhindre gjennom en slik tilnærming, men det er vanskelig å oppdage og forhindre alle (Bjørger, 2011, s. 43). Supplerende kan også virkemidlene som brukes for å avverge ha negative virkninger. I tilfeller hvor samtaler med individer gjennomføres kan innblanding fra politiet eller sikkerhetstjenesten oppfattes som påtrengende eller trakasserende (Bjørger, 2011, s. 41). Økt overvåkning og kontroll i samfunnet kan videre føre til at uskyldige mennesker havner i søkelyset eller påvirke befolkningens tillit til sikkerhetsaktørene, noe myndighetene må ta hensyn til på forhånd (Bjørger, 2011, ss. 43-44).

8. Redusere rekruttering

Mekanisme nr. åtte tar sikte på å redusere fremveksten av- og rekruttering til terrorisme (Bjørgero, 2011, s. 58). For å gjøre dette prøver man å modifisere eller eliminere forholdene, drivkraften eller motivasjonen som legger til rette for en radikal utvikling, liknende en sosial forebyggingsstrategi. Slik prøver man å stoppe en radikaliseringsprosess så tidlig som mulig (Bjørgero, 2011, s. 59).

Utfordringen med å stoppe slike prosesser er imidlertid at de direkte og indirekte årsakene til radikalisering og terrorisme kan variere betydelig, som tidligere illustrert. Implementering av denne mekanismen må derfor adressere et bredt spekter av samfunnsmessige forhold (Bjørgero, 2011, s. 60). Det kan omfatte virkemidler som konfliktløsning, sosial utvikling, integrering, og å av provokasjoner og voldelige konfrontasjoner (Bjørgero, 2011, s. 61), og er egnet som både primær-, sekundær- og tertiærforebygging, avhengig av målgruppen av det innførte tiltak.

Avhengig av grunnen til radikalisering, vil ulike individer og/eller grupper kreve forskjellige tiltak og instanser for intervensjon (Bjørgero, 2011, s. 63). Dette kan variere fra sosiale forebyggings tiltak som fremmer integrering i samfunnet, til tiltak som hindrer ytterligere radikalisering. Sentrale aktører i denne sammenhengen omfatter sosiale og politiske instanser i samfunnet, og kan variere fra ungdoms- og sosialarbeidere og lærere til fredsmeklere og NGOer (Bjørgero, 2011, s. 62). Politiet kan også bidra ved å identifisere uønskede tendenser blant individer eller grupper, og derav sørge for at relevante sosiale instanser blir involvert, som er en rolle radikaliseringskontaktene i stor grad fyller (Gjelsvik & Bjørgero, 2019, s. 135).

En generell utfordring med denne tilnærmingen er at mens noen årsaker til radikalisering er innenfor myndighetenes påvirkningsområde, som et velfungerende rettssystem og demokrati, kan ikke alle tiltak iverksettes raskt nok eller kontrolleres fullstendig (Bjørgero, 2011, ss. 60-61). Selv om en rekke strategier kan forbedre sosiale forhold i samfunnet, tar det tid å bygge disse. Noen årsaker til radikalisering kan også stamme fra forhold utenfor myndighetenes kontroll, inkludert dype individuelle konflikter eller visse sosiale og strukturelle problemer (Bjørgero, 2011, s. 65).

4.3.1.1 *Resterende mekanismer*

At kun disse fem mekanismene er trukket frem, betyr ikke at de resterende mekanismene ikke anses som viktige for den helhetlige forebyggingen av kriminalitet generelt og terrorisme. For at modellen skal fungere er det avgjørende at alle mekanismene fungerer sammen i samfunnet (Bjørgo, 2011, ss. 20-21). Selv om flere av de involvere politiet, er de likevel mindre sentrale i radikaliseringskontaktenes arbeid som oppgaven tar for seg. De vil derfor ikke være like fremtredende i denne oppgaven.

Mekanisme nr. fire, inkapasitering, handler primært om å frata gjerningspersoner evnen til å gjøre nye kriminelle handlinger (Bjørgo, 2011, ss. 44-46). Det mest sentrale virkemidlet her er fengselsstraff, i tillegg til andre fysiske tiltak som gjør det utfordrende eller umulig å gjennomføre kriminelle handlinger. Den femte mekanismen, beskyttelse av sårbare mål, omhandler identifisering og modifisering av forhold for å redusere muligheten for kriminelle handlinger ved å sikre potensielle mål (Bjørgo, 2011, ss. 47-51). Det kan iverksettes via adgangskontroller, inspeksjon av håndbagasje, og begrensning av tilgang til essensielle verktøy for å utføre handlingene. Mekanisme nummer seks, reduksjon av skadevirkninger, har som mål å begrense konsekvensene av kriminelle handlinger eller terrorangrep (Bjørgo, 2011, ss. 52-53). Tiltaket må med andre ord være innført før en kriminell handling finner sted, og fungerer som en del av primær forebyggingen. Den syvende mekanismen, reduksjon av gevinst, tar sikte på å minimere fordelene av å utføre terrorhandlinger, demonstrerende at kriminalitet ikke lønner seg (Bjørgo, 2011, ss. 54-58). Et mulig virkemiddel kan være at de kriminelle ikke får den responsen de ønsker, noe som gjør det mindre lønnsomt og attraktivt å gjennomføre handlingen. Mekanisme nr. ni, få terrorister til å slutte med terror, har som mål å motivere terrorister, enten som enkeltpersoner eller grupper, til å avstå fra slike aktiviteter (Bjørgo, 2011, ss. 65-72). Dette kan oppnås gjennom en rekke metoder, avhengig av den spesifikke situasjonen, hvor rehabilitering, de-radikalisering, og exit-programmer er blant de vanlige strategiene.

4.4 Oppsummering

Dette delkapitlet har gjort rede for Bjørgos ni forebyggende mekanismer for å forebygge terrorisme og annen kriminalitet. Bjørgo introduserer en omfattende og detaljert tilnærming til forebyggingsfeltet, hvor han har utviklet en modell som danner en flerlags barriere mot

kriminalitetsutfordringer. Selv om alle ni mekanismene er kritiske for en vellykket og helhetlig strategi, er det fire mekanismer, 1) normdannelse, 2) avskrekking, og 3) avverging og 8) redusere rekruttering, som er vurdert å være mest relevante for oppgavens problemstilling. Disse utvalgte mekanismene illustrerer i større grad områder hvor radikaliseringskontaktene kan spille en rolle, deriblant gjennom å styrke individers normative barrierer gjennom informasjonsarbeid og opplæring i relevante instanser, forebygge gjennom avskrekkende tiltak og proaktiv intervensjon, samt dempe rekruttering til ekstremistiske grupperinger ved direkte å adressere de underliggende årsakene til radikalisering. Radikaliseringskontaktene innehar en essensiell funksjon i gjennomføringen av disse strategiene ved å fasilite kommunikasjon og samarbeid mellom politiet og lokalsamfunnet, og ved å tilpasse forebyggende tiltak til individuelle behov for å effektivt hindre voldelig ekstremisme og/eller terrorisme. Det viktige for Bjørgos modell er imidlertid at alle mekanismene fungerer sammen i samfunnet, hvor neste barriere i kjeden fanger opp de individer som falt gjennom på forrige barriere.

5 Forskningsdesign, metode og data

Dette kapittelet vil redegjøre for det metodiske arbeidet som er anvendt for å forske på oppgavens problemstilling. Studien tar form som en kvalitativ casestudie av radikaliseringskontaktene i Oslo. Datagrunnlaget er basert på en datatriangulering hvor en innholdsanalyse og semi-strukturerte intervjuer tas i bruk. Det vil derfor gjennom kapitlet bli forklart hvorfor disse metodene er valgt, prosessen fra formulering av problemstilling til det ferdige resultatet, metodenes styrker og svakheter, samt en etisk vurdering av forskningen.

5.1 Kvalitativ casestudie

Forskningsprosjektet er utformet som en kvalitativ casestudie av radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt. Kvalitativ data anses som spesielt verdifullt når man ønsker å oppnå dybdeforståelse av en spesifikk sak, særlig i de tilfeller hvor det er begrenset tilgjengelig informasjon om emnet (Gerring, 2017b, s. 20). Radikaliseringskontaktene er et tiltak det i dag finnes lite forskning om, noe som danner et naturlig grunnlag for en casestudie.

Gerring (2017a, s. 37) definerer en casestudie som "an intensive study of a single unit or a small number of units (the cases), for the purpose of understanding a larger class of similar units (a population of cases)". Det betyr at gjennom en casestudie av radikaliseringskontaktene vil man kunne gi en mer detaljert innsikt i problemstillingen, samtidig som relevante lærdommer kan trekkes for lignende tilfeller, dog med en bevissthet på at generalisering må gjøres med forsiktighet. Det er derimot forventet at man vil kunne se visse likheter uavhengig av politidistrikt, da radikaliseringskontaktene nasjonalt kan oppleve utfordringer med å balansere sikkerhetsrollen med en sosial rolle i møte med individer.

Denne kvalitative casestudien inkluderer flere empiriske elementer. Dette involverer en innsamling av data basert på intervjuer med politiets radikaliseringskontakter og en analyse av offentlige dokumenter. Valget av datatriangulering som forskningsmetode er motivert av ønsket om å forsterke studiens validitet og reliabilitet (Halperin & Heath, 2020, s. 334). Denne tilnærmingen er kjennetegnet ved sin deskriptive og forklarende natur, noe som er sentralt for å oppnå en grundig forståelse av studiens tema. Mens dokumentanalysen har en overveiende deskriptiv funksjon hvor funn analyseres og beskrives, tillater intervjuene en dypere utforskning av omfattende sammenhenger (Chopard & Przybylski, 2021, s. 2).

5.2 Datainnsamling

5.2.1 Innholdsanalyse

En innholdsanalyse innebærer en systematisk fremgangsmåte for analysering av tekstlig informasjon og andre kilder (Halperin & Heath, 2020, ss. 373-374). Forskningsmetoden kan involvere koding av innhold i skriftlige dokumenter, lydopptak, radioprogrammer, TV-programmer, offentlige taler eller nettsider (Halperin & Heath, 2020, s. 174). Fordelen med en slik analyse er at den gir verdifull informasjon, også uten intervjuer (Simons, 2020, s. 689). På denne måten danner analysen i dette tilfellet et solid grunnlag for de påfølgende intervjuene av radikaliseringskontaktene.

Studien benytter kvalitative sekundærkilder for å gjennomføre innholdsanalysen. Sekundærkilder referer til dokumenter med data som ikke er innhentet av forskeren selv, men som eksisterer forut for den (Halperin & Heath, 2020, ss. 200-201). Dokumentene som inngår i denne analysen er rapporter knyttet til gjennomførte terrorangrep i Norge, samt en evaluering av radikaliseringskontakt-ordningen i seg selv. Valget av disse dokumentet er basert på at de gir god innsikt i radikaliseringskontaktens arbeid i OPD, men sett fra ulike perspektiver og situasjoner.

Analyserte dokumenter:

Dokumenter	Utgivelsesår	Analyserte Kapitler
Evaluering av radikaliseringskontaktordningen	2023	1, 2, 3, 4, 7, 8
25.juni rapporten	2023	4-8
Evaluering av politiets og PSTs håndtering av terrorhendelsen i Bærum i 2019	2020	5

Ved hjelp av innholdsanalysen, hvor NVivo tas i bruk, ligger det en forventning om å kunne se nærmere hvordan radikaliseringskontaktene håndterer de to rollene ved ulike settinger, og også kunne identifisere gjentatte utfordringer og arbeidsmetoder. Forskningsmetoden er i tillegg siktet mot å motvirke enkelte problemer knyttet til bruk av kun intervjuer som

datainnsamlingsmetode. En sammenligning av intervjudata med funn fra dokumentanalysen kan derfor styrke verdien og troverdigheten av begge datatypene.

5.2.1.1 NVivo og koding

Gjennom denne prosessen har NVivo blitt brukt som et verktøy for å organisere, kode, og analysere den kvalitative data. Dette muliggjorde en systematisk og dyptgående undersøkelse av de utvalgte dokumentene i forhold til studiens forskningsspørsmål. Å kode betyr å bryte ned materiale og data til ulike kategorier basert på variabelen de er relatert til (Halperin & Heath, 2020, s. 330).

I kodingsarbeidet ble følgende fremgangsmåte benyttet for å sikre en grundig og systematisk analyse. Initialt ble tekstene grovt gjennomlest for å identifisere relevante kategorier. Denne første fasen av kodingsprosessen, kjent som åpen koding, involverte en ustrukturert tilnærming for å oppdage og navngi konsepter direkte fra dataene, nærmere tilknyttet «grounded theory» (Halperin & Heath, 2020, s. 380; Petintseva, Faria, & Eski, 2020, s. 140). På denne måten ble spesifikke kategorier fastslått, men med en åpenhet for identifisering av ytterligere tilskudd. Neste trinn av prosessen bestod av en nøyere koding i de utvalgte segmentene fra dokumentene. Segmentene ble bestemt basert på deres vurderte nytte for studiens problemstilling. Etterfulgt ble kodene gjennomgått for å sikre at de var passende for de definerte kategoriene, hvor det også var anledning til å gjøre nødvendige justeringer. Kodene ble delt inn i følgende kategorier og underkategorier:

Hovedkategorier	Underkategorier	Inndelinger
Motstridende roller	Sikkerhetsrolle/kontroll	
	Sosial-/omsorgsrolle/bekymringsarbeid	
	Kombinert rolle	
	Holdninger/følelser rundt rollene	Positiv
		Nøytral
		Negativ
Etisk og moralske dilemmaer		
Strategier for forebygging	Nedenifra og opp	Tillit og tiltro
		Utenfor boksen
		Intuisjon
	Ovenfra og ned	Lover og rutiner
		Profesjonalitet

5.2.2 Semi-strukturerte intervjuer

Gjennomføring av intervjuer tilbyr en mulighet til å innhente detaljert informasjon og data som ikke kan oppnås gjennom en dokumentanalyse alene. Gitt den begrensede dokumentasjonen om radikaliseringskontaktene og det faktum at oppgavens forskningsspørsmål er relativt utforsket, ble individuelle semi-strukturerte intervjuer vurdert å være den best egnede metoden å bruke. Metoden gir en balanse mellom strukturerte og åpne spørsmål og muligheten til å utforske emnet i dybden, deriblant gjennom oppfølgingsspørsmål (Halperin & Heath, 2020, s. 313). Det gir i tillegg forskeren en mulighet til å etablere tillit med informantene, som kan sikre riktig håndtering og bruk av informasjonen som er innhentet. På denne måten kan man avdekke og forstå viktige aspekter som informantenes perspektiver, følelser, verdier, roller og erfaringer (Halperin & Heath, 2020, s. 315). Det er imidlertid også viktig å være oppmerksom på potensielle utfordringer. Dette gjelder særlig partiskhet og en eventuell tendens til å presentere seg selv i et positivt lys (Halperin & Heath, 2020, ss. 313-314). Supplerende kan dataen som innhentes er vanskelig å generalisere fra, ettersom den ikke er standardisert. En datatriangulering, som oppgaven

bygger på, er derfor evaluert å minske disse bekymringene. Dette blir videre diskutert i delkapittel 5.3 som diskuterer dataens kvalitet.

5.2.2.1 Intervjuguide

Som en del av den valgte metoden ble det utviklet en nøye planlagt intervjuguide. Denne finner man som vedlegg bakerst i oppgaven kalt «Vedlegg 2». Intervjuguiden har til hensikt å skape en struktur for gjennomføringen av intervjuene, for å sikre at de viktigste temaer blir dekket underveis (Halperin & Heath, 2020, s. 315). Spørsmålene er derfor strukturert tematisk, og fungerer som en innledning til ytterligere utdypning på temaer der det er nødvendig. Guiden består av åpne spørsmål, som gir informantene en anledning til å komme innom andre temaer eller dilemmaer som kan vise seg å være verdifulle for forskningen. Avslutningsvis fikk informantene mulighet til å komme med annen informasjon de vurderte å være relevant, eller hvis de ønsket å tydeliggjøre allerede diskuterte temaer.

Den opplevde effekten av intervjuguiden anses å være god. De overordnede spørsmål sørget for å komme inn på alle relevante temaer, samtidig som at man kunne diskutere temaene videre gjennom oppfølgingsspørsmål. Informantene uttrykte det som gode spørsmål og som ga mulighet til refleksjon. Til tross for at noen spørsmål ikke hadde et spesifikt svar, ble det presisert underveis at ingen svar er feil da oppgaven er ute etter deres forståelse og erfaring på temaene.

5.2.2.2 Valg av informanter

I prosessen med å velge informanter var det en rekke momenter å ta hensyn til. Med et ønske om at studien skal inkludere solid og valid forskning, var det opprinnelig tenkt å gjennomføre 2-3 intervjuer ved OPDs tre driftsenheter. Dette ville skapt et mer komparativt preg på studien, og potensielt gjort forskningen mer presentabel for OPD som helhet. Dette viste seg imidlertid å være utfordrende.

Proessen startet i desember 2023 med en søknad til OPD om å få gjennomføre intervjuer med radikaliseringskontakter ved Enhet Vest (ENV), Enhet Sentrum (ENS) og Enhet Øst (ENØ). Etter to måneder mottok jeg et negativt svar fra OPD, med begrunnelsen at det ville være for ressurskrevende for radikaliseringskontaktene å delta i intervjuer. På dette tidspunktet ble

alternative informanter vurdert, men ingen som kunne gitt råmateriale satte problemstilling. I mars 2024 kontaktet ble derfor en kollega kontaktet, slik at jeg ble satt i kontakt med politimesteren i OPD, som førte til at informantinnhenting ble tilnærmet en snøballeffekt (Denny & Weckesser, 2022, s. 1166). Jeg ble slik videre henvist til forebyggende enhet i OPD som satt meg i kontakt med de tre driftsenhetene. Under prosessen mottok alle jeg var i kontakt med et informasjonsskriv, en intervjuguide og et samtykkeskjema, for å sikre at informantene var fullt informert om hva de potensielt samtykket til.

Til slutt var det fem radikaliseringskontakter fra ENØ og én fra ENV som uttrykte villighet til å delta i intervju. Dessverre, på grunn av tidsbegrensninger var jeg nødt til å begrense antallet til tre intervjuer ved ENØ og ett intervju ved ENV. Alle intervjuer ble gjennomført mellom 11.04.24 og 23.04.24.

5.2.2.3 Gjennomføring av intervjuer

Ved gjennomføring av intervjuer ble det lagt stor vekt på at informantene skulle føle seg komfortable før, under og etter intervjuet. Radikaliseringskontaktene fikk derfor avgjøre intervjustedet selv, og alle fire intervjuer ble gjennomført på deres arbeidsplass innenfor radikaliseringskontaktens arbeidstid. Hvert intervju varte fra 50 minutter til en time. Den satte intervjutiden var i utgangspunktet 45 minutter, men hver informant uttrykte å ha tid til ytterligere. I forkant av intervjustart ble de informert om studiens innhold og omfang, samt deres rettigheter som informant, inkludert blant muligheten til å trekke seg fra studien, selv etter intervjuet var ferdig.

Alle informanter ga før intervjuets start sitt samtykke til deltakelse i studien, samt at intervjuet ble tatt opp på lydbånd, ved å signere et medbrakt samtykkeskjema. Alle informantene opplevdes som svært imøtekommende, engasjerte for sitt arbeid, og ærlige i sine svar. Før oppgaven ble levert fikk også informantene til å gjøre en sitatsjekk og rette eventuelle feil.

5.2.3 Behandling av data og analyse

Intervjuinnholdet på opptakene ble transkribert samme dag eller morgenen etter, slik at opptaket kunne slettes snarlig med hensyn til informantens konfidensialitet, og for å lette bruken av intervjuene i studiens analyse. Transkribering innebærer å omforme muntlig data

til skriftlig data, hvor valget av transkriberingsmetode avhenger av målsetninger for studien (Kvale & Brinkmann, 2015, ss. 205-206). Dette ble imidlertid gjennomført automatisk gjennom en transkriberingsapp kalt «Autotekst», godkjent av UiO. Likevel var en gjennomgang av materialet også nødvendig for å korrigere eventuelle mangler og feil. Hver transkripsjon resulterte i et dokument på 9 - 15 sider, hvor pauser og ikke-verbale uttrykk fra informant og intervjuer ble utelatt (Kvale & Brinkmann, 2015, ss. 207-208). Etter transkribering ble lydopptakene slettet for å unngå lagring av sensitiv informasjon eller mulighet for stemmegjenkjenning.

Neste steg var å anvende NVivo på ny, slik at den nye dataen kunne kodes enkelt og effektivt (Petintseva et al, 2020, s. 139). Transkriberingen fra intervjuene ble kodet innenfor de samme kategoriene som innholdsanalysen for å sikre at analysens mål og innhold det samme, men med noe korrigerings ved nye funn. Ved hjelp av en induktiv tilnærming fra koding til analyse ble det enklere å identifisere mønstre i informantenes ulike svar (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 224). Når alt materiale var ferdig kodet, kunne studiens analyse påbegynnes (Halperin & Heath, 2020, s. 331). Analysen er derfor organisert tematisk slik at dataen kunne bli presentert på en strukturert måte i tråd med kode-kategoriene.

5.2.3.1 Konfidensialitet og anonymisering

En viktig del av det etiske fundamentet i studien er å sørge for at informantene ikke kan identifiseres, noe som nødvendiggjorde bruk av anonymisering for å sikre konfidensialitet. Konfidensialitet innebærer at informasjon som kan identifisere informantene, blir holdt hemmelig (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 106). Dette er vurdert å være viktig i alle former for forskning, spesielt innenfor tematikk hvor informantenes informasjon kan bli brukt i mot dem på et senere tidspunkt (Halperin & Heath, 2020, s. 179). I og med at radikaliseringskontaktene arbeider innenfor et svært sensitivt og kritisk samfunnsområde, har konfidensialitet og anonymisering vært avgjørende for studien. Derfor har hver informant blitt gitt et fiktivt navn, også kalt pseudonym, for å hindre identifisering gjennom studiens innhold. Radikaliseringskontaktene er derfor omtalt som «Informant A», «Informant B», «Informant C», og «Informant D». I tillegg er annen informasjon som er forventet å kunne gjøre informantene gjenkjennelige ekskludert fra oppgaven, deriblant spesifikke situasjoner de har vært involvert i og hvilken enhet de tilhører. Det blir imidlertid brukt sitater og utdrag fra

intervjuene for å gi leseren et mer helhetlig bilde av den problemstillingen, uten å inkludere detaljer som kan risikere informantens anonymitet og konfidensialitet.

Prosjekter som håndterer personopplysninger krever imidlertid også godkjenning av SIKT (tidligere NSD), for å få å vurdere satte personverntiltak. Dette prosjektet mottok godkjenning for behandling av personopplysninger i desember 2023, og godkjenningen er inkludert bakerst i oppgaven som «Vedlegg 3».

5.3 Studiens kvalitet og troverdighet

For å sikre kvalitet i studien er det spesielt tre kriterier som gjør seg avgjørende; generaliserbarhet, validitet, og reliabilitet (Tjora, 2013, s. 202). Videre vil derfor disse tre kriteriene bli diskutert og vurdert i henhold til oppgaven utforming.

5.3.1 Generaliserbarhet

Generalisering krever en vurdering av hvorvidt funnene fra en spesifikk kontekst, uavhengig av tid og sted, også vil gjelde i andre sammenhenger (Payne & Williams, 2005, s. 296). Det pågår derimot en vedvarende debatt om det er mulig å generalisere ved kvalitative studier (Nadim, 2015, ss. 131-132). Kritikere av generalisering peker på at kvalitativ forskning har til hensikt å utforske unike og spesifikke forhold, og at funnene derfor vil være ulike for hver case. Konsekvent hevdes det at generalisering ikke bør være et primært mål for kvalitativ forskning. Et alternativ kan derimot være «moderate generaliseringer», hvor man ved kvalitativ forskning velger å generalisere med moderat grad av styrke og rekkevidde, og oppfordrer til ytterligere empirisk testing av resultatene i andre caser (Nadim, 2015, s. 144; Payne & Williams, 2005, ss. 304-305), noe som i større grad vil være ønskelig for denne studien.

Det er derimot verdt å ha med at å generalisere basert på egne vurderinger av validitet og reliabilitet kan derimot være utfordrende om man ikke tar i betraktning de spesifikke begrensningene ved egen case, som kan differensiere casen fra andre situasjoner (Nadim, 2015, s. 137). Kvalitative studier har ofte et lite utvalg, noe som begrenser generaliseringens relevans (Petintseva et al., 2020, s. 61). Det er imidlertid en utfordring for studiens tilfelle at Oslo skiller seg fra de andre politidistriktene i Norge, basert på både størrelse og hvor integrert

radikaliseringskontakt-ordningen er. Supplerende kan antall gjennomførte intervjuer påvirke både den helhetlige kvaliteten og muligheten for generalisering. I og med at det oppsto vanskeligheter med å innhente informanter, ble antall intervjuer gjennomført begrenset til fire. Hadde derimot flere intervjuer blitt gjennomført kunne det styrket de empiriske funn ved studien og i større grad sikret at andre forskere vil komme fram til det samme. I den forstand har jeg valgt å benytte meg av mer moderate generaliseringer, hvor det vises til at lignende situasjoner *kan* forekomme i andre deler av landet.

5.3.2 Validitet

Videre kan også mulighet for generalisering påvirkes av graden reliabilitet og validitet ved studien (Payne & Williams, 2005, ss. 297-298). Kvale og Brinkmann definerer validitet som «sannhet, gyldighet, styrke, og riktighet» (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 276). Halperin og Heath utdyper dette ved å påpeke at validitet i kvalitativ forskning betyr at konklusjonene som trekkes er troverdige, forsvarlige, berettigede, og at alternative forklaringer kan avvises (også kjent som indre validitet) (2020, s. 232). Validiteten avhenger derfor av studiens helhetlige kvalitet, og at man er trygg på at resultatene faktisk gjenspeiler det man ønsker å måle (Halperin & Heath, 2020, s. 163). Ved forskning vil derfor studiens validitet øke dersom innhentet data svarer til satt problemstilling, og minske hvis dette ikke er tilfellet (Grønmo, 2004, s. 221).

Gjennom studien har det derfor vært sentralt at både innholdsanalysen og de semistrukturerte intervjuene utforsket de samme temaene; hvordan radikaliseringskontaktene håndterer deres doble rolle, samt hvilke konsekvenser det kan gi for forebyggingen. For å sikre dette, ble intervjuguiden formet i samsvar med satt problemstilling, teoretisk rammeverk og gjennomført dokumentanalyse. Dette bekreftet at forskningsmetodene søkte etter lik data, samtidig som de semi-strukturerte intervjuene tillot utforskning av sentrale temaer og problemstillinger som ikke ble avdekket under innholdsanalysen. I forkant av intervjuene mottok informantene et informasjonsskriv hvor oppgavens problemstilling ble gjort rede for, samt en intervjuguide. Før intervjuet startet fikk de informasjon om prosjektet på ny og forskningsspørsmålet ble gjentatt. Dette for å sikre at de var vel forstått med oppgavens hensikt før vi startet slik at svarene tilsvarer oppgavens

tema. Imidlertid bør det også tas hensyn til informantenes tolkninger av spørsmål, som varierer fra mitt.

Ved analyse ble data fra begge metodene strukturert innenfor de samme kategoriene, med noen modifiseringer basert på ulike funn. Disse kategoriene var direkte knyttet til problemstillingen. Gjennom innholdsanalysen bemerket jeg meg at dataen som holdt seg i overflaten, slik at intervjuene ble særlig viktig for å få dybde på forskningen. Gjennom intervjuene opplevde jeg å få mer valid data, og jeg fikk gravd dypere i hvordan radikaliseringskontaktene håndterer og balanserer rollene som både sikkerhet- og sosialaktør. Forbehold om det overnevnte kan likevel også ha hatt påvirkning på studiens resultat.

5.3.3 Reliabilitet

Det ovenstående bringer oss videre til reliabilitet, som adresserer dataens konsistens og troverdighet, og som sikrer at man har målt en indikator korrekt (Halperin & Heath, 2020, s. 163). Gjeldende innholdsanalyse innebærer reliabilitet at en annen forsker vil komme fram til de samme funnene ved tilsvarende forskning (Halperin & Heath, 2020, ss. 384-385). For å sikre reliabilitet ligger et stort ansvar på forskeren selv. Ved innholdsanalysen krever det at forskeren koder på en konsistent måte gjennom hele studieperioden, og at andre forskere ville tatt samme valg under kodingen. For å garantere dette er man avhengig av en objektivitet i analysen.

I dette tilfellet har eventuell partiskhet vært noe jeg har vært bevisst på underveis i både koding og analyse. Innholdsanalysen innebærer derimot også å tolke data, noe som gjør det vanskelig å sørge for at det ikke har forekommet noen partiskhet underveis. På samme tid gir innholdsanalysen også oppgaven noe mer verdi ved at man ikke har mulighet til å påvirke materialet og må vise direkte til innhold i dokumentene. I tillegg kan innholdsanalysens reliabilitet styrkes ved å gjøre fremgangsmåte og data tilgjengelig for andre (Halperin & Heath, 2020, s. 385). Jeg har derfor inkludert kategorier og underkategorier for koder i metodekapitlet, i tillegg til å vise til de eksplisitte kapitler det er analysert.

Å ha intervjuer i tillegg til innholdsanalyse kan påvirke studiens helhetlige validitet og reliabilitet positivt (Halperin & Heath, 2020, s. 175). Likevel introduserer intervjuer visse

usikkerhetsmomenter som også kan påvirke studiens reliabilitet. Intervjuer er gjerne situasjonsbasert og kan derfor påvirkes av både kontekst og parter i intervjuet (Andersen, 2006, s. 285). Gitt konteksten og aktørene i denne studien, er det flere aspekter å vurdere. Det første er at studien blir gjennomført i etterkant av evalueringen av radikaliseringskontaktordningen. Dermed kan det forventes at radikaliseringskontaktene har visse følelser knyttet til evalueringen, noe jeg har vært bevisst på underveis. Det er videre presisert at studien ikke har et ønske om å kritisere arbeidet, men heller utforske de utfordringene de står ovenfor. I tillegg ble eventuelle oppfattede følelser relatert til evalueringen notert underveis i intervjuene. Evalueringen av radikaliseringskontaktene er derimot ikke oppfattet som en særlig påvirkende faktor, men det utelukkes likevel ikke. Studiens reliabilitet kan derfor være styrket av at intervjuer ble gjennomført ansikt-til-ansikt, hvor det er lettere å tolke tonefall og eventuelle følelser rundt temaer. Et andre aspekt å gjøre rede for er hvorvidt det blir stilt ledende spørsmål i intervjuene. Dette har det derimot vært bevissthet rundt i utformingen av intervjuguiden og ved gjennomføring av intervjuer.

5.4 Ethiske refleksjoner og utfordringer

Når det gjelder etisk forskning finnes det noen universelle prinsipper å vurdere, deriblant skjerming av informanter, beskyttelse av konfidensialitet, korrekt bruk av informasjon, og å gjøre rede for partiskhet (Halperin & Heath, 2020, s. 175). Refleksjoner og utfordringer rundt etikk vil derfor videre bli gjort rede for

Ved egen vurdering, anses ikke informantene å ha blitt negativt påvirket gjennom studien. Det er lagt stor vekt på utforming av intervjuguide, gjennomføring av intervjuer og kommunikasjon underveis, for å sikre at informantene føle seg trygge og at studien ikke påfører dem noen ubehag knyttet til tema eller personvern. Det er innhentet samtykke fra informanter, og gitt dekkende informasjon om studien før, underveis og etter (Halperin & Heath, 2020, ss. 177-178). For å styrke opp under informantenes rettigheter er det også gitt tilbud om å lese oppgaven som helhet før innlevering, slik at eventuell ukorrekt gjengivelse eller mistolking er gjort rede for.

En annen viktig faktor er at deltakelse i studien skal være frivillig (Halperin & Heath, 2020, s. 178). Det viste seg imidlertid å være vanskelig å innhente informanter, noe som har gjort

drahjelp fra bekjente avgjørende, deriblant kolleger og videre av OPDs politimester. Forespørselen min ble i et tilfelle sendt videre i systemet, enten til en radikaliseringskontakt direkte eller via leder for radikaliseringskontakt-teamet. Tross at forespørselen ble presisert som frivillig i mail og dokumenter kan noen ha følt seg presset, spesielt i tilfellet hvor forespørselen kom «ovenfra» i systemet. Deltakelse ble derfor gjentatt som frivillig i kontakt med radikaliseringskontakter, og det ble omtalt som var takket ja til fremfor noe som var presset på av ledere over.

5.4.1 Refleksjon rundt egen rolle

Kritiske forskere oppfordrer alle til å reflektere over egen rolle og posisjon i forskningsprosesser (Petintseva et al., 2020, s. 142). Dette fordi at det ved forskning er en stor sjanse for at egne forventninger, rammeverk og mål kan påvirke hvordan man gjennomfører intervjuer, samt vurderer data og funn (Petintseva et al., 2020, s. 143). I en intervjusetting vil også intervjuer stå med et monopol på tolkning av innhentet data, noe som kan påvirke studiens resultater (Brinkmann & Kvale, 2005, s. 165).

Det kan i den forstand tenkes at gitte konklusjoner og funn kan være påvirket av egne biaser og tolkninger, som tidligere nevnt. Avgjørende for oppgavens gyldighet og det etiske aspekt er derfor å være observant på det ovenstående, slik at påliteligheten som forsker styrkes. Dette har vært sørget for gjennom å holde en så nøytral posisjon som mulig gjennom forskningsprosessen, også gjennom refleksjon over egne vurderinger. Videre er det unngått å stille ledende spørsmål som kan påvirke informantene, intervjuer er transkribert ordrett og det er ikke tilbakeholdt noen informasjon fra parter underveis (Thaagard, 2013, s. 115). Med bakgrunn i dette vurderes egen rolle å være i tråd med etiske retningslinjer for forskningen.

6 Empiri

Dette kapitlet presenterer sentrale funn fra studiens analyse som tar for seg radikaliseringskontaktens rolle i Oslo. Analysen baserer seg på en innholdsanalyse av relevante dokumenter og semi-strukturerte intervjuer med fire radikaliseringskontakter, som gir innsikt i de praktiske og teoretiske aspektene ved deres arbeid. Gjennom dette avdekkes det ikke bare hvordan radikaliseringskontaktene opererer innenfor eksisterende strukturer, men også hvordan de oppfatter og reagerer på mangler og muligheter innenfor systemet.

Empirikapitlet er delt inn i tre deler, basert på hovedtemaer funnet gjennom innholdsanalyse og intervjuer. Den første delen er «Hva betyr det å være radikaliseringskontakt», hvor også «Samarbeid med relevante aktører» hører til under. Den andre delen er «Sikkerhetsaktør eller sosial aktør», hvor funn tilknyttet de to rollene går mer inn på i dybden. Under denne delen vil også funnene av utfordringer tilknyttet rollene og bekymrings/avklaringsamtalen presenteres. Den siste delen er «Arbeidsmetodikk», hvor ulike arbeidsmetoder legges frem. Under dette vil også funn tilknyttet tillitt- og relasjonsbygging som arbeidsverktøy bli presentert. Sammen danner de tre delene det empirigrunnet som trengs for å kunne diskutere problemstillingen *«Hvordan balanserer politiets radikaliseringskontakter deres doble funksjon som sikkerhets- og sosial aktør, og hvilke utfordringer og muligheter oppstår som følge av denne sammensmeltingen av oppgaver?»* videre i kapittel 7.

6.1 Hva betyr det å være radikaliseringskontakt?

Som tidligere konstatert fungerer politiet i grunn som en sikkerhetsaktør, hvor deres jobb er å ivareta samfunnets sikkerhet og forhindre potensielle sikkerhetstrusler i samfunnet. Likevel viser det seg at jobben som radikaliseringskontakt innebærer en gjentakende utfordring ved at de må balansere ytterligere roller i sitt samfunnsoppdrag. Evalueringen av politiets radikaliseringskontaktordning rapporterer et mønster i dette, hvor radikaliseringskontakter beskriver sin jobbsituasjon som *«å stå i spagat mellom alle de ulike rollene de skal ivareta»* (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 50). Disse rollene innebærer alt fra forebyggingsarbeid med ungdom, til å være politikontakt, til å gjennomføre etterforskning, til å ivareta mangfolds arbeid, til saksoppfølging.

Dette utsagnet er støttet opp av informant A som uttrykker at rollen som radikaliseringskontakt gir spørsmål om hvor man egentlig hører til, og at man er som en potet

hvor man kan brukes til mangt. Informant D er også inne på at rollen krever kreativitet, for det er ikke 100% satt at «dette» skal man gjøre eller kommet eksakte føringer. Jobben er på den måten preget av mangel på konkrete retningslinjer.

Ved spørsmålet om hva jobben som radikaliseringskontakt innebærer er informantene nokså lik i sine svar. Alle informantene er innom at til tross for at de er radikaliseringskontakter, fungerer de også som koordinatorene i samarbeid med andre relevante aktører og instanser. Dette kan også inkludere sosialforebyggende arbeid i samarbeid med andre sektorer i samfunnet, i form av opplæring, deling av kunnskap og foredrag. Informant A oppsummer rollen som radikaliseringskontakt å innebære «å være et bindeledd mellom PST, politi, og samfunnsaktører, og man skal jobbe forebyggende: ikke i straffesakssporet, men ved å forebygge straffbare handlinger allikevel.» Noe som tilsvarer radikaliseringskontaktens ansvar innenfor forebygging, men med et sikkerhetsmessig perspektiv.

6.1.1 Samarbeid med andre aktører

Ved spørsmål til noen av oppgavens informanter om hvilke tiltak radikaliseringskontaktene kan sette i gang omhandler mye et samarbeid med relevante aktører. Informant B forteller at de som radikaliseringskontakter har et «ansvar sammen med andre etater å sette i gang tiltak som passer for det enkelte individet. For å prøve å forebygge videre radikalisering, eller få dem helt av sporet hvis det er mulig.» Informant C uttrykker også viktigheten av samarbeidsaktører: «man må ha partnere, uten de så klarer vi ingenting ... hele spekteret må samarbeide opp mot en person for at ting skal funke».

Informant D går desto nærmere inn på temaet ved å forklare dette i dybden:

«vi er jo der som moralstøtte, og vi kan hjelpe med bolig, vi kan hjelpe med alt som har med NAV å gjøre ... Vi kan jo hjelpe med det meste staten, kommunen, eller samfunnet har å tilby, av det offentlige apparatet. Fordi vi går jo i dialog med dem, ikke sant? I stedet for den personen, som er kanskje utenfor samfunnet, føler seg diskriminert, føler seg stemplet, typiske si ... tegn til radikalisering, at de ikke har den mentale kapasiteten til å gjøre disse tingene selv. Så er jo vi der for å hjelpe.» (Informant D)

Med andre ord vil radikaliseringskontaktene hjelpe individer i å «få ting på plass» i livet ved å håndtere mer av kommunikasjonen med andre aktører gjennom dialog med begge parter.

Evalueringen av radikaliseringskontakt-ordningen illustrerer imidlertid et dilemma som i størst grad er et resultat av at kommunene ikke har etablert noen struktur for forebyggende arbeid med radikalisering og voldelige ekstremisme på nasjonal basis, da de ikke er pålagt dette av politiske myndigheter (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 109).

Evalueringen eksemplifiserer hvordan radikaliseringskontaktene kan komme i en situasjon hvor de tar ansvar for en sak som egentlig ikke faller under «forebygging mot radikalisering og voldelig ekstremisme»-mandatet, men heller helse-sektoren (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 62). Situasjoner hvor dette kan oppstå oppgis å være når etatene er uenige om det er psykiatri eller radikalisering som er tilfellet for et individ, noe som gjør det lett å flytte ansvaret til radikaliseringskontaktene før situasjonen er gjort rede for (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 62). I tillegg, da det er flere klare retningslinjer rundt hjelpetiltak og forvaltningsansvar tilknyttet individer under 18 år, kan radikaliseringskontaktene ifølge evalueringen oppleve at andre relevante aktører ikke ønsker å ta ansvar hvis individet er over 18 år (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 109).

Hva gjelder oppgavens informanter er forståelsen av samarbeidet med relevante aktører noe ulikt. Informant A informerer om et veldig godt samarbeid mellom radikaliseringskontaktene i OPD og andre samfunnsaktører:

«Vi har jo et veldig godt samarbeid som vi har etablert gjennom mange år, vi har egne kontakter i NAV, og det har jo også blitt etablert mer nasjonalt med tiden. Vi har egne SLT-koordinatorer som vi jobber tett med. Vi har eget konsultasjonsteam i forhold til ekstremisme, hvor det sitter folk fra både DPS, BUP, rus- og psykisk- helsetjenester, vi har fra skole, fritidsklubber, fra kommunen.» (Informant A)

Informant B og C uttrykker derimot at dette varierer og er noe relasjonsavhengig:

«Det er noen vi har mer erfaring med å jobbe sammen med, som man kjenner hverandre. ... Mens der hvor vi ikke kjenner så veldig godt folk, så kan det bli mer, jeg vil ikke si vanskelig, for jeg tror ikke det er meningen at det skal være vanskelig. Men det er bare det at du vet ikke vet hvem du prater med, du vet ikke hvem du samarbeider med, og man mangler kanskje den felles forståelsen over hvilke personer vi har med å gjøre.» (Informant B)

De ulike erfaringene med samarbeid kan gjøre det desto tydeligere at samarbeidet kan være noe personavhengig. Mens Informant A har vært med på å etablere en slik dialog over mange år, kan andre radikaliseringskontakter stå i en annen situasjon, for eksempel som ny på feltet.

6.1.1.1 Kan samarbeidet mellom politi og andre samfunnsaktører bli for nært?

Evalueringen av radikaliseringskontakt-ordningen trekker imidlertid også frem et dilemma rundt samfunnsaktører som bistår radikaliseringskontaktene med informasjon, hvor politiet skal bruke sensitiv informasjonen om lovbrudd eller sårbarhetsfaktorer til etterretning eller straffesammenhenger (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 104).

Opgavens informanter blir spurt om de opplever noen utfordringer av å ha så tette forhold med andre samfunnsaktører. Ved spørsmål til Informant A er hen inne på noe av det samme som evalueringen:

«vi er utrolig opptatt av at de tjenestene og de vi jobber med ofte har en veldig skjør tillit til hjelpeapparat, til tjenester, til politi, til helse, til NAV staten, ikke sant? De er ofte fulle av konspirasjonsteorier, og føler seg overvåket fra før, og da er det kjempeviktig at den tilliten opprettholdes, at ikke de som jobber i NAV, helse eller kommunen skal føle seg presset til å drive og rapportere ting til oss.»

Det utdypes også av Informant A at individene også må kunne stole på at de får hjelp fra helse gjennom hjelpesporet, og de ikke fungerer som en agent for politiet. Det blir derfor ekstra viktig at radikaliseringskontaktene sørger for god opplæring i andre etater slik at de vet hva man bør se etter, når man skal rapportere og når det er fare på ferde.

Informant B er inne på det samme:

«Hvis den personen som er hos helse som pasient eller hos NAV for å få hjelp til bolig for eksempel, så vil det kanskje føles som et overtramp at politiet har blitt involvert. Og det handler kanskje om at de ikke helt forstår hvorfor politiet er bekymret. Eller noen er bekymret. Jeg tror at hvis du er en konspirasjonsteoretiker og har en oppfatning av at som du ser verden, det er slik det er. Så kommer noen andre og skal på en måte si at du er farlig, eller at det er grunn til å være bekymret for deg, eller at du tar det feil. Så hadde det vært meg så hadde jeg ikke syntes det hadde vært noe fett.»

Dette svarer til en bevissthet også hos radikaliseringskontaktene om at det kan være negativt hvis individer som allerede er i kontakt med andre aktører i samfunnet blir koblet på politiet, uten å skjønne hvorfor. En annen bemerkning av resterende informanter er derfor at radikaliseringskontaktene heller aldri *må* være involvert, da andre aktører kan ha gode eller bedre tiltak for individet: *«Hvis vi ser at den personen får hjelp, er ingenting er bedre enn det.»* (Informant D)

«Det er jo en konkret vurdering vi gjør opp mot alle. Også hos de hvor vedkommende ikke vet at vi følger dem opp, så er det kanskje andre instanser, som til eksempel NAV eller helse, som har de riktige tilbudene for den personen. Og at i stedet for at vi skal ta kontakt med den personen, så spiller vi hele på lag med helse eller NAV, slik at de kan tilby det.» (Informant B)

Ved spørsmål angående radikaliseringskontaktens suksessfaktor belyses temaet angående samarbeidsaktører ytterligere:

«Det kan være dumt at vi blir et tiltak, for det vil jo eventuelt gi, den radikalisererte, mer anerkjennelse eventuelt, eller gjøre at den personen faller enda mer inn i det ekkokammeret for eksempel. Så ofte er det kanskje lurt at vi ikke gjør det, og at vi heller kobler på andre tjenester, som bygger opp under sårbarhetsfaktorer, tenker jeg.» (Informant C)

Slik forstått gjør radikaliseringskontaktene jevnlig vurderinger knyttet mot hvert enkelt individ, og eventuelle fordeler og ulemper av deres innblanding. Informant B bemerker seg imidlertid at det kan være vanskelig å avgjøre hvorvidt politiet skal involvere seg i enkelte situasjoner:

«Fordi det kanskje vil løse seg relativt bra hvis andre kan gjøre en god jobb, uten å involvere oss i så stor grad at hvertfall vedkommende får vite om det.» Å gjøre denne evalueringen forklares likevel å være vanskelig noen ganger.

6.2 Sikkerhetsaktør eller sosial aktør?

I studiens intervjuer blir informantene spurt om de vil kategorisere radikaliseringskontaktene som en sosial aktør eller en sikkerhetsaktør. Alle fire informantene svarer at de fungerer som begge deler, samt at man ved ulike tilfeller vil ha ulike prioriteringer. Skulle de derimot tatt et

standpunkt registreres visse ulikheter. Informant C vil si de lener seg mer over å være en sikkerhetsaktør, og først og fremst er politi. At de ønsker å hjelpe, men uten ha på den sosiale hatten for mye. Informant B bemerker hvordan fokuset kan avhenge av personen som jobber med det:

«Det er nok litt individuelt hos oss som jobber med det, hvor mye fokus du har på det å være politi og hvor omtenkstom, omgjengelig og vennlig du skal være. Vi er litt forskjellige der, og det er greit.» Informant D bemerker også at de skal være politi, men at hen personlig har fokus på det sosiale. Hvor mye vekt de ulike radikaliseringskontaktene har på det sosiale aspektet vises derfor å være varierende.

Informant B utdyper hva det sosiale spekteret innebærer ytterligere:

«Vi pleier å spøke om at vi er politiets miljøarbeidere. ... De aller fleste som vi møter er basert på frivillighet. Det gjør jo noe med at vi for å kunne klare å komme i kontakt med dem og for å klare å ha gode samtaler, så tenker jeg at vi må legge litt ifra oss at vi er store og skumle politifolk. ... Men i samtaler er mye av fokuset sårbarhetsfaktorer. Da blir det mye samtale om hvordan har du det, hva er det du ønsker i livet. Det er jo kanskje samtaler som minner mer om å dra til en psykolog, eller noen som jobber med å ha samtaler på den måten.»

Så selv om prioriteringen av det sosiale, omtenkstomhet og vennlighet kan være, vitner Informant B sitt utsagn om den sosiale siden ofte må få stor plass for å kunne i kontakt med individet og kartlegge sårbarhetsfaktorer.

Videre, i og med at dokumentene og alle informantene gir uttrykk for at begge rollene gjør seg gjeldende i arbeidet og kan gi noen utfordringer, fikk informantene videre spørsmål om hvordan de avgjør hva som er riktig hatt å ta på seg. Informant B forteller da at sikkerhetsaspektet ofte ligger mer i fokus gjennom de første samtalene, hvor det er en uavklart situasjon, og man må ta flere sikkerhetsvurderinger.

Fremgangsmåten kan også variere basert på hvor godt kjent individet er med politiet. Informant C er inne på at man med noen personer kan være mer direkte hvis de er godt kjent med hvordan politiet arbeider. I de tilfellene hvor individet mulig ikke har hatt like mye

kontakt med politiet forteller informanten at man, avhengig av sårbarhetsfaktorer, må ta på seg litt mer «sosialarbeider-rollen».

6.2.1 Gir det utfordringer?

Alle informantene fikk også spørsmål om de kjenner på noen utfordringer ved å fylle rollene som både sikkerhet- og sosial aktør, hvor alle informantene belyser ulike dilemmaer.

Informant D trekker derimot også de første samtalene frem som det vanskeligste punktet å være politi og en sikkerhetsaktør:

«Det kan være et hinder. Jeg sier ikke at det er det, for det er mange fordeler og med det. Men kanskje i startfasen er det vanskeligst, for å bygge tillitt, ikke sant? Fordi du er politi, men egentlig vil du jo bare hjelpe. Og så har det jo med sikkerheten til samfunnet å gjøre, med innbyggerne og staten. Så det er en balanse som er vanskelig.»

Det poengteres likevel at det ikke betyr at man ikke klarer å gjøre jobben, men at det gjør det vanskelig å nå fram da det ikke er mange som er glad i politiet og ønsker å snakke med dem. Informant A forteller om at de to tilnærmingene også kan medføre at individene ikke vet helt hva de skal forholde seg til:

«Det er vanskelig noen ganger, det at vi er politi, vi er ikke bare sosialarbeidere, eller du snakker ikke med en helsearbeider nå, som kan hjelpe deg med de traumene du har fra barndommen. Det kan faktisk utløse en plikt hos oss til å anmelde det du har vært utsatt for, og det ødelegger jo relasjonen noen ganger også.»

Informant A beskriver dette som en frustrasjon for radikaliseringskontaktene da det i forskriftene ikke er tatt høyde for de som kun jobber i det forebyggende veiledersporet og «som må rose individer og si «så fint at du endelig deler, dette må du få hjelp for», og egentlig ønsker å sende de videre til noen som faktisk kan jobbe med de traumene de har.» Har derfor fokuset vært på den sosiale tilnærmingen, vitner dette om at å bytte tilbake til en sikkerhetstilnærming kan være utfordrende.

Dilemmaet utdypes av Informant C som forteller at man som radikaliseringskontakt må være veldig bevisste i kontakt med individer. Hovedmålet beskrives å være å hjelpe personen for

det er da man forebygger best mulig. På den måten tenker hen at sikkerhetsperspektivet gjør seg mest gjeldende i de verste tilfellene:

«Så jeg tenker, i de verste tilfellene, så er det jo ikke oss som bør kontakte personen. Om vi er for tett på vil personen kunne føle seg overvåket og da kan det være bedre at tiltaket om å ha direkte kontakt bør outsources til noen andre, som ikke er politi og dermed også mindre å være paranoide ovenfor. Som kan gjøre det lettere å skape en god relasjon.» (Informant C)

Her blir altså overvåkning illustrert som en faktor som kan påvirke relasjonen med individer. Informant C bygger videre på dette med å ta opp det etiske dilemmaet ved at å jobbe under begge hattene, hvor man må stille spørsmål om egen objektivitet:

«For vi har jo enkelte saker hvor vi jobber, si at vi er som et tiltak å møte enkelte personer, og da får man jo en viss relasjon med vedkommende og da blir man jo automatisk subjektiv. Så når man da skal ta på seg politihatten, så kan det bli feil. Og da kan man da også argumentere for at man kan ikke bli for personlig på en måte, eller du kan se det på den måten, du kan ikke få en for god relasjon heller fordi da klarer du ikke å ha på politihatten godt nok.»

Utsagnet belyser derfor også vanskelighetene med å bytte mellom «hattene» i kontakt med individer ytterligere. Et annet aspekt som flere av informantene trekker frem er knyttet til de individene som også er innblandet i «vanlig kriminalitet»:

«For så lenge det ikke er noe vold som øker den radikaliseringsbekymringen, så prøver vi å se litt vekk fra det. Men det er klart at hvis du er i samtale og denne personen har straffesaker hos politiet og begynner å snakke om straffesaker, så utløser det at de kanskje må bli kjent med noen av de rettigheter og plikter. Men så er det ikke det som er vår jobb heller, for det er jo ikke vi som skal etterforske saken.» (Informant B)

«Det kan jo også være at de kommer med informasjon til oss, både om andre individer, andre ting som er i gjære, eller ting de oppdager på de forumer de er, om individer der er enda mer farer på fære med.» (Informant A)

I de tilfeller hvor individer er på vei å selv-inkriminere seg selv må man ifølge Informant A «*ta en fot i bakken og rett og slett stoppe de.*» I og med at det er en frivillig samtale vil ikke individer være like godt beskyttet, som hvis de var mistenkt i en straffesak.

Rapporten fra 25. juni utvalget bemerker også dilemmaer knyttet til dette da individet som gjennomførte terrorangrepet i 2022 også var innblandet med politiet grunnet andre forhold enn radikaliseringsbekymring (Jansen, et al., 2023, s. 55). I 2020 blir han anmeldt for mistanke om å ha utøvd vold mot personer i nærmeste familie, og det har blitt gjennomført en ufrivillig ransakelse i hans hjem. Videre oppstår flere slike negative hendelser med politiet i tiden frem mot terrorangrepet.

Når radikaliseringskontaktene bestemmer seg for å ta en samtale med individet i tilknytning til en radikaliseringsbekymring opplever de individet som svært skeptisk grunnet negative holdninger og erfaringer med politiet (Jansen, et al., 2023, s. 53). Han ønsker derfor heller ikke videre kontakt, noe som gjør at politiet står uten handlingsrom. Som konsekvens er også individet redd for å bli sporet av politiet og har flere mobiltelefoner som han stadig tar ut batteriene på. Når PST overtar ansvaret for individet i 2022 gjennomfører de to bekymringssamtaler med han. Også de møter på samme problematikk, da individet fortsatt er svært skeptisk til både PST og politiet og ikke ønsker å komme inn på nødvendige temaer (Jansen, et al., 2023, s. 39). PST tolker dette å grunne i mangelfull tillitt til dem.

6.2.2 Radikaliserings- eller mangfoldskontakt?

En annen rollekombinasjon som diskuteres i evalueringen av radikaliseringskontakt-ordningen er radikaliseringskontakter og mangfoldskontakter. Dette da flere radikaliseringskontakter og radikaliseringskoordinatorer nasjonalt står i en situasjon hvor de fungerer som både radikaliserings- og mangfoldskontakter (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 51). Dette blir av flere av evalueringens informanter trukket frem som en mulig etisk utfordring da rollene kan oppleves som noe motstridende for sivilbefolkningen.

Ifølge evalueringen stilles det av lokale radikaliseringskontakter og radikaliseringskoordinatorer spørsmål ved om det er tillitsskapende at en og samme person skal bygge relasjoner og tillitt gjennom mangfoldsarbeidet og drive med etterforskning (Tandberg & Ravndal, 2023, ss. 50-51). En SLT-koordinator uttrykker det som at det kan oppleves som uheldig og uklart når rollene samkjøres da sivilsamfunnet ikke vil vite hvilken hatt politiet har på seg i de ulike settingene. En videre konsekvens uttrykkes å være at det kan

skape usikkerhet til hvordan informasjon blir brukt av politiet, og dermed kan gjøre at man føler seg iaktatt.

Informant A har selv på et tidligere tidspunkt stått i denne «spagaten», hvor rollene som radikaliseringskoordinator og mangfoldskontakt har vært kombinert. Likevel uttrykker informant A det som naturlig at rollene fortsatt går noe inn i hverandre, da man jobber med mye av det samme, noe som krever samarbeid. Hen eksemplifiserer at ved informasjonsarbeid i trossamfunn, eller hvis det forekommer trusler mot spesielle folkegrupper eller religioner, er det naturlig at både mangfolds- og radikaliseringskontaktene er involvert.

Informant C informerer på sin side at man stort sett prøver å unngå kombinerte roller, og at mangfolds- og radikaliseringskontaktene har hver sine stillinger i politiet. Likevel kan de ofte jobbe nært og at de kan måtte bistå dem. Informanten har heller ikke selv har vært med på informasjonsarbeid i trossamfunn, men han ser heller ikke et problem med det: *«det handler jo bare om å øke kunnskap, egentlig.»*

Ved spørsmål til informant A om det kan være kompliserende å være til stede i trossamfunn hvis man senere må ta en samtale med en person i det trossamfunnet, uttrykker hen at det *«98% av tiden er det bare en styrke at vi kjenner hverandre når det faktisk oppstår kriser og vanskelige situasjoner»*. Samtidig beskrives det også som vanskelig når man har jobbet lenge mot for eksempel en moské, har bygget tillitt, for at det så oppstår en politisak: *«og nå må du ta en samtale, eller vi må koble på familievold. Eller hvordan gjør vi dette her? Er det voldsavsnitt, er tilrettelagt avhør av det barnet, så er du avhører også.. så du står i en spagat.»*

Til tross for denne utfordringen, opplever informant A det som lettere å gå i dialog med trossamfunnet hvis man kjenner de fra før: *«man kjenner hverandre og det kan være en trygghet for de som står i det: «Vi vet jo at vi stoler på noen i politiet, og vi vet at vi får hjelp hos politiet. Når noe slik har skjedd, så må de bare ta tak i det.» Vi er politi, er det noe ulovlig som skjer, så må vi inn. Sånn er det bare.»* Med andre kan det å ha vært involvert tidligere med gode erfaringer også gjøre en situasjon på et senere tidspunkt lettere for begge parter.

6.2.3 Avklarings- eller bekymringssamtale?

Avklarings/bekymringssamtalen er ifølge Informant A en kombinasjon av PST-modellen hvor man skal avklare en bekymring, og bekymringssamtalen som går mer på de sosiale aspektene av livet. Informanten forteller at det er nødvendig å ha med de sosiale aspektene for å kunne jobbe videre med individet:

«Får du på plass en del ting i livet, så vet vi at det er det som er de beste forebyggende tiltakene for å hjelpe deg ut av det sporet. Så du kan ikke bare gjøre det ene eller det andre, det må gå hånd i hanske da. Så når vi på en måte har fått avklart bekymringen, så er det viktig å kartlegge livet, og prøve å få på de tiltakene der gjennom andre aktører. Vi må spille ballen videre, for vi sitter ikke på de tilbudene. Men det er vår rolle også å få kartlagt det, sånn jeg ser det da, for å kunne hjelpe de videre, for ellers klarer vi ikke å gjøre jobben vår.» (Informant A)

Slik vil samtalen handle mye om å først kunne kartlegge bekymringen som ligger, for å så kunne gå videre til «tiltaksdelen», hvor samarbeidet med andre aktører gjør seg mer gjeldende. Informant C forteller også at noen av de største suksessfaktorene for å få mennesker ut av radikaliseringsbekymringen eller radikaliseringsprosessen er å få dekket de viktigste behovene i behovspyramiden, som en bolig eller en jobb: *«Jeg skal ikke si at det fjerner, men det minsker hvertfall sårbarhetsfaktorene betraktelig».*

6.2.3.1 Kan samtalen gi motreaksjoner?

Gjennom intervjuer tilknyttet evalueringen av radikaliseringskontakt-ordningen uttrykker flere informanter derimot bekymring rundt å blande rollene som omsorgsperson og kontrollaktør, da særlig med hensyn til avklarings/bekymrings samtalen (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 63). Bekymringen gjelder at samtalen fremmes som et hjelpetiltak, mens det samtidig innhentes informasjon om intensjon, kapasitet, trussel og risiko. Det trekkes derfor frem at hjelpen som tilbys også bli sett på som et middel for medgjørighet.

Evalueringen av radikaliseringskontakt-ordningen og evalueringen av politiets og PSTs håndtering av terror- hendelsen i 2019 bemerker i tillegg at samtalen kan føre til en motreaksjon hos individet, hvor situasjonen forverres ytterligere (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 61; Dalgaard-Nielsen, et al., 2020, s. 117). Dette kan også illustreres gjennom 25. juni-rapporten hvor man grunnet individets skepsis og negative assosiasjoner til politiet velger å

ikke følge opp med en andre samtale, da man ikke ønsker «å gjøre vondt verre» (Jansen, et al., 2023, s. 54)

Et tredje dilemma som blir nevnt i evalueringen av radikaliseringskontakt-ordningen registrerer er knyttet til når denne samtalen skal og/eller bør brukes (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 63). Det vil si, skal samtalen kun tas i bruk i de tilfeller hvor det er tydelig at kriminalitet og voldelig ekstremisme kan bli et faktum, eller skal den også brukes til å avklare bekymringer hos individer som «kun» er sårbare for radikalisering, men hvor det ikke har forekommet noen kriminelle handlinger?

Det er fastsatt i første handlingsplan mot radikalisering og voldelig ekstremisme av 2010 og «Forebygging som politiets hovedstrategi (2021-2025)» at politiet skal være i forkant av kriminalitet og uønskede hendelser, og har derav et ansvar til å gripe inn hvis personer har begått kriminalitet, men også hvis de er i risikozonen for å begå lovbrudd (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 94). Informantene i evalueringen er derimot bekymret for at det i det siste tilfellet oppstår en situasjon hvor radikaliseringskontaktene kan bli et «annerledespoliti», og at dialog og omsorg får større plass enn hva det har normalt sett (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 63).

Ved oppgavens intervjuer får informantene spørsmål tilknyttet avklarings/bekymringssamtalen, og om de opplever noen vanskeligheter eller negative konsekvenser som følge av den. Informant A forteller at hen ikke har opplevd selv at å ta kontakt med et individ har presset dem i feil retning, men heller tvert imot. Dette fremstilles også som en konsekvens av at man tar nøye vurderinger på om det er hensiktsmessig å kontakte individet for å vurdere bekymringen, og om man bør gjøre andre ting i stedet.

I de tilfeller de har tatt kontakt føler derimot Informant A at de fleste sier ja:

«Det er noen selvfølgelig som har sagt nei også opp igjennom, og som det ikke nødvendigvis har gått så bra med i ettertid heller. Men det er jo veldig vanskelig å hjelpe de som ikke vil ha hjelp, som sier nei. Og da klarer vi heller ikke å kanskje få de ut av den tanken, hvis de ikke vil snakke med oss en gang.» (Informant A)

Samtidig bemerker Informant B at det kan være utfordrende for politiet at samtalen er basert på frivillighet:

«Konsekvensen av det er jo at vi kanskje ikke får gjennomført den første avklarings samtalen. Eller kanskje vi har hatt en kort samtale og så har vi lyst til å ha en til samtale. Men så avlyser de, eller sier de fra at de er ikke interessert i å møte på de neste samtalene. Og da får jo ikke vi gjort jobben vår 100%. ... Så vi må da prøve å undersøke om vi klarer å få svar på andre måter.» (Informant B).

Ifølge Informant A vil andre metoder oftest være i form av å prøve å gjøre videre undersøkelser selv, og å ta kontakt med de andre samfunnsaktørene, som presentert i punkt 6.1.1. I de tilfellene hvor individet sier nei til en samtale bemerker flere av informantene at politiet ikke kan presse for mye på saken, da tillitten til politiet kan minske ytterligere. Dette er også illustrert under punkt 6.2.1 hvor individet tilknyttet 25.juni-terroren diskuteres, og radikaliseringskontaktene ikke får gjennomført ønsket antall samtaler med han. Frivillighetsprinsippet uttrykkes derfor å gjøre tillitt mellom partene avgjørende, noe som blir diskutert nærmere i punkt 6.3.1.

Hvis man likevel må snakke med personen, grunnet høy bekymring, forteller Informant C at det eventuelt må gå videre til straffesporet, hvor man har helt andre regler å forholde seg til. Noen samtaler er pliktige for individer å ha med radikaliseringskontaktene, for eksempel som følge av en dom. Informant B forteller at i disse tilfellene vil prosessen oftest gå lettere:

«der opplever jeg at samtalen går relativt greit, og at man møtes da man har planlagt å møtes. Og at det ikke er noe styr rundt samtalen. Personen synes ikke nødvendigvis det er kult å møte oss. ... Men det kan jo gi veldig negative konsekvenser for dem hvis de ikke samarbeider med oss.» (Informant B). Slik forklart vil radikaliseringskontaktene ha en nytte av de tilfellene hvor straffesporet og plikt legger grunnlaget for samtalen, da vanskelighetene med å få «tilgang» på individet blir minsket.

En annen faktor som kan gjøre samtalen enklere å ta i bruk er dersom individene er under 18 år. Informant A beskriver at hvis individet er under 18 år vil man også kunne ta kontakt med foreldre, og at om man har dem med på laget vil kanskje tiltakene fungere bedre. Det vil på sin side også gjøre det lettere å varsle og koble på andre tjenester. Er individet over 18 år er

radikaliseringskontaktene i større grad avhengig av å få samtykke fra individet for å dele informasjon med andre aktører.

Til tross for vanskelighetene rundt samtalen, er Informant A bekymret for konsekvensene av at forebyggingen blir satt over til kommunene:

«Jeg er redd for at vi kommer på den samme ballen med radikaliserings, hvis alt det blir satt over til kommunen. Selv om vi er 100% åpne om at dette er en frivillig samtale, tror jeg at i 99% av tilfellene sier folk ja til en samtale. Og det gjorde de også når det var snakk om rus, men det gjør de ikke lenger når de skal ta imot dette kommunale tilbudet.» (Informant A)

At ansvaret står hos politiet mener Informant A kan være positivt da mange er lei av å være en kasteball i systemet, og at man gjennom radikaliseringskontaktene kan få tatt mange av punktene på samme tid i en samtale. Dette ved at radikaliseringskontaktene også har en koordinerende rolle. Informanten uttrykker derfor at hvis man skulle vært fullt sikkerhetsaktør og kun avklare bekymring vil man miste mye på veien og gjøre at man ikke klarer å hjelpe individene. Det er derfor ifølge informanten heller et behov for at malen for arbeidet forbedres gjennom nasjonale føringer.

6.3 Arbeidsmetodikk

Når det kommer til hvordan radikaliseringskontaktene håndterer blant annet den udefinerte rollen må det også sees i sammenheng med de mangelfulle retningslinjer og opplæring de har (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 13). Som resultat av det er det gjennom evalueringen av radikaliseringskontaktordningen registrert stor variasjon i både hvordan oppgaver blir løst og hvordan rollene tolkes individuelt. Under en spørreundersøkelse gjennomført tilknyttet evalueringen kommer det videre frem at det i stor grad foregår personavhengig sakshåndtering, hvor kun én av utvalget svarte at de lokale radikaliseringskontaktene i stor eller svært stor grad har en enhetlig arbeidsmetodikk (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 47).

Resultatet av denne problematikken ser ifølge evalueringen å være at mange av radikaliseringskontaktene er avhengig av å bruke magesfølelsen i arbeidet når vurderinger skal tas (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 47). På samme tid står radikaliseringskontaktene under stort

press, da en «feil» magesfølelse kan ha store konsekvenser for samfunnet (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 47).

Spørreundersøkelsene og intervjuene i evalueringen av radikaliseringskontakt-ordningen er derimot gjennomført på nasjonal basis. De finner derfor også at i de politidistriktene hvor det flere eller gjentatte ganger har forekommet trusler eller hendelser av voldelig ekstremisme er det i større grad etablert faste rutiner for arbeidet (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 55). Dette gjelder særlig større byer. Det understrekes likevel at arbeidsmetodikken kan fortsatt variere i henhold til holdninger, vilje og kultur mellom og innad politidistriktene (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 59).

Evalueringen etter 25. juni terroren bygger videre på dette, med særlig tilknytning til OPD. For forebyggingen av radikalisering og voldelig ekstremisme er det i Oslo utviklet en egen instruks for arbeidet som skal gjøres sammen med følgende tiltakskort for å beskrive ulike oppgaver på området (Jansen, et al., 2023, s. 34). Med dette bakteppet er OPD mulig en av de politidistriktene hvor man kan finne mer enhetlige arbeidsmetoder. Hvor mye ressurser de derimot har til å fullføre arbeidet med en ønsket kvalitet er usikkert.

Dette knyttes tilbake til at politiet i denne seksjonen står alene med store deler av etterretnings- og tiltaksprosessen, uten anledning til å benytte seg av politiets øvrige ressurser (Jansen, et al., 2023, s. 66). Utvalget peker derfor på at til tross for at OPD har utarbeidet egne instruksjoner og tiltakskort, betyr det ikke at tiltakene de har er tilgjengelig nok. En informant fra evalueringen av radikaliseringskontakt-ordningen bemerker seg også hvordan de ulike driftsenhetene og radikaliseringskoordinatorene alle har ulike måter å jobbe på, hvor tilbud til samarbeidspartnere og tilbud internt blir ulikt, som også gjør at radikaliseringskontaktene ikke alltid vet hva de skal gjøre (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 45).

Når det gjelder OPD og retningslinjer, ytrer oppgavens informanter at det oppleves å være tilfellet at dette er distriktet har mer utviklede retningslinjer. Informant C er blant annet inne på at man i OPD har personvernrådgivere å støtte seg på i de tilfellene hvor det er usikkerhet i hjemmel og lover. I tillegg har man ifølge Informant D større mulighet for å støtte seg på

hverandre ved at det er et nytt fokus på å bygge gode team som arbeider sammen og som har ulike bakgrunner.

Informant A og B diskuterer det derimot i større forstand, hvor spesielt det å kunne fokusere 100% på stillingen har verdi:

«Jeg tror at når det gjelder fagfeltet her, i hvert fall i politiet, så er Oslo politidistrikt kanskje det beste eksempelet på hvordan man jobber med radikaliseringskontakter i politiet i Norge. Fordi her, eller i Oslo, så har man radikaliseringskontakter hvor stillingen er 100%. ... Det har noe å si hvor mye politidistriktet satser på kunnskap. Jeg føler meg ganske trygg på at vi som jobber i Oslo er ganske trygge i rollen vår. Selvfølgelig har man alltid mulighet til å utvikle seg og bli bedre. Men i situasjonen er i dag, så føler jeg at vi står ganske sterkt, rent sånn hvor mye prioritet det er på faget.» (Informant B).

Dette vitner imidlertid om at det mulig har vært en satsning spesielt i OPD på kunnskap på fagfeltet, samt utvikling av rollebeskrivelser.

Informant A forteller at hen imidlertid opplever en utfordring i tilknytning med samtalemetodikken:

«Vi har jo ikke en vi føler er godt forankret ut fra det vi egentlig trenger. Vi bruker en samtalemodell, vi på en måte har nedarbeidet fra PST, og som ligner litt på bekymringssamtalen. Men så er jo bekymringssamtalen både litt utdatert og passer ikke helt til det vi driver med, og avklaringsamtalen kan noen ganger bli litt for PST-metode i forhold til den etterretning de ønsker å innhente, og ikke den mer langsiktige «vi skal jobbe med deg over tid»-modellen.» (Informant A).

Slik er muligens samtalen radikaliseringskontaktene bruker en hybrid mellom to ulike former for samtaler, uten en direkte mal for gjennomføring. Informanten uttrykker derfor videre at radikaliseringskontaktene gjentatte ganger forespurte et klarere rammeverk fra POD, justis og ledere på hva arbeidet skal prioritere og hvordan ting skal være innenfor ordningen, men uten videre oppfølging.

I oppgavens intervjuer ble noen av informantene videre stilt spørsmål knyttet til ulike arbeidsmetodikk. Informant A forteller at det har man sett mange eksempler av: «*Når man ikke har en klar metode på hvordan vi skal jobbe, så blir det ulikt.*» Hen bemerker også at man kan tolke lovverket ulikt. Informant D uttrykker også at de fleste vil ha ulike tilnærming til individene, da alle radikaliseringskontakter er ulike og har ulike bakgrunn.

Dette fremstilles av Informant D likevel også som en styrke når man jobber i team:

«Da er det en større sjanse for at man blir uenig, eller at man ikke klarer å... Men i et team er det veldig viktig å ha ulike kompetanse. For det er da du får til det beste arbeidet. ... Ofte snakker vi sammen før vi skal ut og møte noen for å bli enige om hvordan vi skal gå frem. Så ser vi det an, og etter møtet kan vi evaluere det og se hva vi tenker. Og da må man være åpen for andre løsninger og ikke være bunden til sitt perspektiv, for det vil ikke funke.» (Informant D)

Dette vitner om at samarbeid innad i enhetene kan ha stor betydning for arbeidet radikaliseringskontaktene gjør, slik at det gjøres best mulig vurderinger underveis. Informant C bemerker også hvordan teamarbeid kan styrke opp under objektiviteten som kreves i arbeidet. Dette viser seg videre som spesielt viktig da radikaliseringskontaktene jobber alene i åttetalls-hjulet (etterretningshjulet):

«Fordi hvis du gjør alt: hvis du innhenter informasjon, du går ut i samtale, snakker, innhenter informasjon, kommer tilbake på stasjonen og så skal du selv evaluere det som... Da er jo ikke du objektiv, du er subjektiv. Vi mennesker er jo skapt subjektive. ... Da vil det være naturlige i åttetallet at vi innhenter informasjon, noen andre evaluerer, og så skriver noen rapport, noen evaluerer, noen sender, men vi gjør jo alt. Noen ganger så er det positivt, fordi vi kjenner jo de vi snakker med best. Så det er jo naturlig at vi er gjennom hele hjulet» (Informant D)

Dette viser til at radikaliseringskontaktene står i situasjoner hvor de er noe gitt å bli subjektive, samtidig som de skal manøvrere seg gjennom arbeidet noenlunde på egenhånd. Samtidig legges det til at tross den positive effekten av å være alene i åttetallet, samt at man klarer å fylle hele hjulet alene, opplever Informant D det som utfordrende å fylle hele åttetalls-hjulet, og at temaet derfor bør bli løftet på et høyere hold.

6.3.1 Tillit- og relasjonsbygging som arbeidsverktøy

Tillitt blir sammenlagt trukket frem av alle informantene jevnt under intervjuene, også i flere tilfeller hvor det ikke eksplisitt spurt om. Dette vitner imidlertid om at tillitt er noe som ligger langt fremme i informantenes bevissthet, og har stor del i deres arbeidshverdag.

«Vi blir jo ofte møtt med en enorm skeptisk. Kanskje de har dårlig opplevelse med politiet fra tidligere, noen har en kriminell løpebane, eller er midt i et kriminelt liv. Noen har kanskje følt seg sviktet av hjelpeapparater før, ikke fått hjelp på barnevernet, eller helsetjeneste eller NAV tidligere; «hvorfor skal jeg da stole på at du klarer å fikse noe?». Så det er kjempeviktig å jobbe med å prøve å bygge en relasjon. Det er det vi gjør i starten av samtalen, prøve å få de til å senke skuldrene litt, samtidig som vi er tydelige på rollene våre.» (Informant A)

Slik å forstå vil individers tidligere erfaringer i samfunnet påvirke radikaliseringskontaktens arbeid i stor grad. Skal man derimot klare å oppnå tillitt forteller alle informantene at de er avhengige av å tenke på det som et lengre løp. Informant B forteller at man kanskje må regne med å bruke et halvt år eller år på å få en god relasjon og komme i en posisjon hvor man kan snakke om litt sårbare ting. Dette uttrykkes å kreve god tålmodighet, noe også Informant A og D kommenterer som avgjørende, spesielt da tillitt kan bli ødelagt på minuttet:

«Vi har jo erfart noen ting der man har ødelagt relasjonen, fordi man har gått for fort fram. ... Man må ha tålmodighet, så tålmodighet er nøkkelen her. For man kan som politi bli veldig ivrig, og det å klare å holde den biten der, det må man trene på da. Så tillit, å bygge tillit, det har alt å si, nettopp for at vi som politi skal både være en sosial aktør og sikkerhetsaktør, vil jeg si. Fordi de må jo kjenne at vi er en sikkerhetsaktør og politi, men også der for å hjelpe.» (Informant D)

Dette vitner på ny om at kombinasjonen av å ha et sikkerhetsfokus, samtidig som det sosiale har stor viktighet, i flere tilfeller kan være utfordrende. Det blir ifølge informant A derfor viktig å ikke borre for mye i første samtale, men å bygge en god relasjon og få de litt inn i å fortelle om overbevisninger og tanker ved å ende første samtale positivt. Eventuelt kan man bli enige om noen oppgaver hvor radikaliseringskontakten kan hjelpe i forhold til alt fra NAV og bolig

til politisaker og pass. Hen understreker imidlertid at man ikke gjør noen lovnader, men at man skal prøve å hjelpe da man har godt etablerte rutiner for det.

«Du må jobbe med hvert og en av individene over mange år for å til slutt klare å se at du fikk dem ut av det og inn i noe mer konstruktivt. Man kan ikke bare skaffe noen en jobb på dagen heller. Kanskje de ikke har fullført videregående, eller sliter med rus, eller kanskje sliter fortsatt med rus, eller knapt klarer å møte et eller annet avtale klokka tolv. Så det er et løp å gå»
(Informant A)

Hvordan man går frem uttrykkes av flere av informantene å være svært avgjørende for å kunne jobbe med individene over tid. Flere av informantene bemerker hvordan så mye ærlighet som mulig fra radikaliseringskontaktens side på bygge opp under dette, og at man er tydelig på hvorfor man tar kontakt, og at det er bekymring som man i utgangspunktet ønsker å avklare.

«Det har noe med at selv om det ikke virker veldig tillitsskapende der og da, så gir vi dem en forutsigbarhet, og vi spiller med åpne kort. Det tror jeg kan gjøre at etter hvert, hvis det er noen vi møter over tid, at de blir litt kjent med oss. Når de vet hvilken rolle vi har, så blir man kanskje mindre redd for hva man kan snakke om og hvordan man skal formulere seg. For i starten er man kanskje veldig skeptisk og har en antydning til paranoid.» (Informant B)

Informantene bemerker likevel at det ikke er alltid man kan si alt, eller at det er gunstig å fortelle individene alt, men at en forståelse av dem som transparent og åpen vil være positivt.

6.4 Oppsummering empiri

Del 1: Hva betyr det å være radikaliseringskontakt?

Delkapitlet gir en dypere innsikt i radikaliseringskontaktens daglige virke, hvor de må navigere mellom et sett av ulike oppgaver. Deres arbeid krever stor tilpasningsdyktighet, hvor de håndterer et bredt spekter av oppgaver fra forebyggende arbeid med ungdom, til politiinnsats og mangfoldsarbeid. Det beskrives en jobbhverdag preget av å "stå i spagat" mellom ulike krav og forventninger, og fremhever behovet for kreativitet og fleksibilitet i møte med noe uklare og skiftende oppgaver. Erfaringene illustrerer videre hvordan deres roller kan

komme konflikt med hverandre, og derav kan føre til yrkesmessig spenning. En avgjørende del av radikaliseringskontaktens arbeid er samarbeid med andre samfunnsaktører og tjenester, som NAV, helsevesenet og utdanningsinstitusjoner. Imidlertid rapporterer informantene om utfordringer knyttet til dette samarbeidet, som ofte er preget av ulikheter i erfaring og forståelse av roller, samt usikkerhet knyttet til ansvarsområde. Samarbeidet kan derfor være komplekst og kan fremheve de diffuse grensene mellom sosialt arbeid og sikkerhetsprioriteringer.

Del 2: Sikkerhetsaktør eller sosial aktør?

I delkapittelet "Sikkerhetsaktør eller sosial aktør?" diskuteres radikaliseringskontaktens utfordringer med å forene rollene som både sikkerhets- og sosialaktører. Informantenes tilbakemeldinger viser en noe variert praksis der noen føler seg mer tilbøyelige til å fokusere på sikkerhetselementet, mens andre legger større vekt på det sosiale arbeidet. Denne dynamikken kompliseres ytterligere av at deres interaksjoner ofte er basert på frivillighet, noe som krever en sensitiv tilnærming for å bygge tillit og effektivt engasjere individene de arbeider med. Spesielt i oppstartsfasen er denne balansegangen mellom å være en autoritetsfigur og en støttende ressurs kritisk. Informantene reflekterer over hvordan denne dualiteten i roller kan være en kilde til etiske dilemmaer og praktiske utfordringer, spesielt når det gjelder håndtering av sensitive situasjoner som kan innebære både kriminalitetsforebygging og personlig støtte.

Del 3: Arbeidsmetodikk

I delkapittelet "Arbeidsmetodikk" diskuteres utfordringene radikaliseringskontaktene møter i sitt arbeid tilknyttet udefinerte roller og mangelfulle retningslinjer. Evalueringen av radikaliseringskontaktordningen viser en betydelig variasjon i hvordan oppgaver løses og roller tolkes, noe som ofte fører til at kontakter må basere seg på personlig dømmekraft og "magefølelse" når kritiske beslutninger skal fattes. I Oslo politidistrikt, selv med mer strukturerte retningslinjer, understreker informantene betydningen av teamarbeid og kollegial støtte for å håndtere usikkerhetene som arbeidet medfører. Videre illustreres tålmodighet, samt relasjon- og tillitsbygging som en avgjørende del av deres arbeidsmetodikk. Dette krever imidlertid en bevisst og adaptiv tilnærming for å kunne balansere sikkerhetsbehov og sosial støtte effektivt.

Dette kapitlet har derfor avdekket en arbeidssituasjon preget av mangel på retningslinjer og tydelige føringer, hvor arbeidsdagen avhenger av kreativitet og kan variere avhengig av radikaliseringskontaktens bakgrunn, nettverk og syn på egen stilling. Oslo politidistrikt bemerkes imidlertid som det politidistriktet hvor radikaliseringskontakt-ordningen er mest utviklet og fokuset på kunnskap er stort. Informantene viser imidlertid selv til ulike tolkninger og forståelser av arbeidet, og selv om dette åpner for en stor grad av fleksibilitet gir det også noe ustabilitet i arbeidet. Dette bygger også på muligheten for subjektivitet og avgjørelser basert på magefølelse og personlig dømmekraft. Behovet for tillitt og relasjonsbygging er videre illustrert som et avgjørende arbeidsverktøy, men som også krever en bevissthet fra radikaliseringskontaktens side når den sosiale rollen og sikkerhetsrollen skal balanseres. Samarbeidet med relevante samfunnsaktører kan her virke både positivt og negativt for arbeidet som skal gjøres. Sammenlagt står radikaliseringskontaktene i en spagat hvor mange roller og forventinger skal fylles. Videre skal oppgaven knytte disse funnene opp mot forebyggingsmodellene og teorien redegjort for i kapittel 4.

7 Diskusjon

I dette kapitlet vil empirien fra kapittel 6 bli drøftet opp mot oppgavens forskningsspørsmål og det teoretiske rammeverket presentert i kapittel 4.

Forskningsspørsmålet er: «*Hvordan balanserer politiets radikaliseringskontakter deres doble funksjon som sikkerhets- og sosial aktør, og hvilke utfordringer og muligheter oppstår som følge av denne sammensmeltingen av oppgaver?*».

Kapitlet vil som følge av forskningsspørsmålet diskutere de ulike aspektene ved rollekombinasjonen, med et større fokus rundt dets implikasjoner for forebyggingsarbeidet radikaliseringskontaktene er satt til å gjøre mot radikalisering og voldelig ekstremisme. Kapitlet vil derfor først diskutere kombinasjonen av sikkerhetsaspektet og det sosiale aspektet under en aktør. Dette følges opp av et nærmere blikk på hvordan behovet for tillitt og relasjonsbygging kan påvirke arbeidet, før også retningslinjers betydning blir diskutert. Basert på dette vil kapitlet avslutningsvis gå inn på hvorvidt ordningen legger til rette for at man klarer å hjelpe de som trenger det mest, hvor også fraværet av evaluering og et måleverktøy blir adressert.

7.1 Kombinasjonen av sikkerhetsaspektet og det sosiale aspektet under en aktør

Empirien fra dokumentanalysen og oppgavens intervjuer viser sammenlagt hvordan radikaliseringskontaktene står i en spagat mellom ulike oppgaver og ansvar. Informantene forteller at de i praksis fungerer som en potet som kan brukes til mangt, noe som også krever kreativitet for å klare å utfylle de ulike oppgavene. Oppsummert viser intervjuene at radikaliseringskontaktene har en stor rolle som et bindeledd mellom samfunnsaktører, samtidig som de gjør sosialforebyggende arbeid, og jobber forebyggende med individer, dog utenom straffesaksporet, men for å forebygge straffbare handlinger likevel. Med andre ord vil deres rolle i samfunnet variere mellom å være en autoritet med en sikkerhetsagenda og en støttende sosial aktør gjennom de ulike arbeidsoppgaver, særlig i møte med individer. Dette krever igjen stor kompetanse innenfor feltet, spesielt i møte med et så sensitivt og samfunnsviktig område som forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme er.

Mens radikaliseringskontaktene står med sikkerhetsrollen noe i grunn av å være politi med en sikkerhetsagenda for samfunnet, viser oppgavens intervjuer at de heller ikke kunne vært foruten den sosiale rollen i sitt arbeid. Det sosiale aspektet uttrykkes å være særdeles viktig for radikaliseringskontaktene i ønsket om kunne utføre arbeidet vellykket, kunne nå frem til individer og se utvikling over tid for dem. Som en av informantene var inne på *«får du på plass en del ting i livet, så vet vi at det er det som er de beste forebyggende tiltakene for å hjelpe deg ut av det sporet»*. Gjennom den sosiale rollen vil de altså kunne oppnå en relasjon med i individet og jobbe med de over tid, som følgende kan føre til at man får koblet på andre avgjørende aktører i samfunnet. Et fokus på det sosiale aspektet i forebyggingsarbeid støttes også opp av Bjørgo (2011, ss. 26-27) som i den helhetlige modellen, presentert i teorikapitlet, presiserer at mens avskrekkingseffekten har en stor verdi i forebyggingsarbeidet, vil mulig de sosiale settinger veie tyngst for mange. Han argumenterer her at fokuset på generell sosialisering og integrering i samfunnet er kritisk for å kunne forsterke motforestillinger og barrierer mot bruk av vold og terrorisme. Dette har en bakgrunn i at man for å stanse en radikaliseringsprosess så tidlig som mulig, bør man satse på å modifisere eller eliminere forholdene, drivkraften eller motivasjonen som legger til rette for en radikal utvikling (Bjørgo, 2011, s. 59). Flere forskere på feltet, deriblant Marsden (2017, s. 13) og Barrelle (2014, s. 140), er inne på det samme, hvor de argumenterer at tiltak som å gi psykologisk støtte og forbedre sosio-økonomiske forhold, i form av for eksempel jobb og studier, vil være avgjørende for å kunne trekke mennesker bort fra ekstremisme.

Kombinasjonen av dette aspektet med sikkerhetsrollen har videre vist seg å kunne være positivt i forebyggingsarbeidet. Et argument for å videre ilegge dette ansvaret til politiet, som også ble adressert av en av oppgavens informanter, er at politiet lettere kan få kontakt med individer, sammenlignet med andre samfunnsaktører. Hadde ansvaret eksempelvis vært hos kommunen, kan det tenkes at flere individer «lettere» hadde takket nei til en avklarings/bekymringsamtale. Til tross at politiet i disse situasjonene også har et ønske om å hjelpe, vil det at de er tilknyttet sikkerhet og kontroll kunne bidra til en avskrekkende effekt for individet. Politiet kan for mange virke skremmende, og som presentert gjennom Bjørgos modell kan dette være positivt i forebyggingsarbeidet da politiets innblanding øker frykten for de negative konsekvensene av å i dette tilfellet «fortsette» gjennom radikaliseringsstunellen (Bjørgo, 2011, s. 30). En supplerende faktor som bygger opp argumentet om å ilegge et slikt

ansvar til politiet er at om de først har klart å få kontakt med individet, vil det å bygge normative barrierer, som Bjørgo (2011, ss. 26-27) presenter sin modellen, kunne komme lettere basert på de mange rollene radikaliseringskontaktene fyller. At det i tillegg er én person, i denne situasjonen radikaliseringskontaktene, som står for oppfølging av individet og koordinering av aktører kan videre virke positivt på mange, særlig med tanke på de individer som har opplevd å havne utenfor «systemet», føler seg sviktet av samfunnet, og/eller ikke klarer å ta tak i slikt selv. Med andre ord kan en slik rollekombinasjon gi individer færre aktører å forholde seg til, sammen med en følelse av at noen «endelig» tar tak, noe som i seg selv er med på å styrke normative barrierer og motvirke et eventuelt negativt syn og konspirasjonsteorier tilknyttet staten og samfunnet.

Sett i forhold til Bjørgos helhetlige modell for forebygging spiller radikaliseringskontaktene i slik forstand en viktig rolle i forebyggingsarbeidet ved at de gjør mulighetene for avskrekking og bygging av normative barrierer mer tilgjengelige gjennom sin dualistiske rolle, noe som igjen vil kunne avverge kriminelle handlinger og redusere muligheten for rekruttering til terrorisme (Bjørgo, 2011, ss. 26-27; 30; 33; 58). Gjennom dette kan radikaliseringskontaktene derfor være en avgjørende del av den helhetlige tilnærmingen til forebygging Bjørgo argumenterer for (Bjørgo, 2011, ss. 20-21). Spørsmålet som imidlertid også oppstår, er: «hva med de tilfellene hvor tiltakene ikke får den ønskede effekten?». Selv om det foreligger mange positive muligheter for forebyggingstiltakene presenterer flere forskere også flere utfordringer som kan oppstå ved gjennomføring og innføring av tiltak, deriblant at de virke mot sin intensjon eller mangle effekt (Bjørgo, 2011, ss. 15-16; Sahlin, 2000, ss. 35-36). Det er for eksempel ikke alle som er likt utstyrt med empati og normative barrierer, og tror man i tillegg veldig sterkt på noe kan det også legge begrensninger for en eventuell avskrekkingseffekt (Bjørgo, 2011, ss. 27-28). En annen utfordring er man ikke alltid vil få en indikasjon på at noe er galt, noe som medfører at man heller ikke får muligheten til å intervensere tidlig nok.

Sahlin (2000, s. 29) viser på sin side til hvordan ulike forebyggingsmodeller vil gi ulike utslag og kan legge begrensninger for hverandre. For eksempel kan et fokus på sosial orden og kontroll kunne legge begrensninger for fokus på sosialisering og individers utvikling. Dette kan sees i sammenheng med et poeng gjort av Lid og Heierstad (2019, s. 41) om at man i større

grad må spørre om det å legge vekt på sosiale og psykologiske forklaringer medfører at man overser sentrale komponenter ved radikaliserings og voldelig ekstremisme. Dette begrunnes ved at man i den norske forebyggingsmodellen innfører tiltak basert på et fokus på sosiale forhold, helse og utenforskap, noe som grunner i at man tolker årsakene til kriminalitet til å ligne årsakene til radikaliserings og voldelig ekstremisme, uten å ta i betraktning de tilfellene hvor det ikke gjør det. Det påpekes derfor at man i forebyggingen ikke må «glemme» andre årsaker som det også bør være fokus på, deriblant triggerhendelser (som presentert i teorikapitlet som «utløsere») og ideologi (Lid & Heierstad, 2019, ss. 40-41).

Dette gjør at selv om man ser større positive effekter ved ulike tiltakene, slik som med radikaliseringskontakt-ordningen, bør man ikke glemme å også ta i betraktning de mulige manglende eller negative effektene av dem. I den forstand vil det også være viktig for radikaliseringskontakt-ordningens helhet og utvikling at man adresserer områdene som også kan være utfordrende og tiltakene ikke har ønsket effekt. De påfølgende delkapitler utforsker dette mer i dybden.

7.2 Vil det fungere bedre i visse settinger?

Tross de positive aspektene av radikaliseringskontaktens dualistiske rolle, stiller jeg basert på det ovenstående spørsmål ved om dette vil være mer gjeldende i visse settinger av forebyggingsarbeidet.

Den første settingen hvor dette vurderes som en mulighet, er hvis forebyggingen er tilnærmet unge individer under 18 år. Dette aldersspennet vil ifølge oppgavens informanter gi politiet og resten av samfunnet større mulighet til å gripe inn, sette i gang tiltak og mulig en større påvirkningskraft. Det sistnevnte bygger på at selv om ens moralske kompass utvikles og dannes hele livet, vil autoritetsfigurer kunne være særlig avgjørende for barn og unge (Bjørgero, 2011, ss. 26-27). I en slik kontekst kan radikaliseringskontaktene være en avgjørende autoritetsfigur og fungere som en positiv rollemodell, som også på sin side kan kontre autoritetsfigurer i for eksempel ekstremistiske grupper. En supplerende faktor er at det også kan tenkes at den store mistilliten til staten/og eller samfunnsaktører ikke har nådd å opparbeide seg til et ekstremt nivå ennå, da unge ikke har hatt mulighet til å tilhøre et ekstremt miljø over lengere tid. I 2018 gjennomførte Gjelsvik og Bjørgero (2019, s. 138) et

forskningsprosjekt som utforsket politiets virkemidler og rolle i forebygging av høyreekstremisme. Studien pekte blant annet på hvordan politiet argumenterte for at en så tidlig intervensjonsprosess som mulig er sentralt for deres mulighet til å forebygge. Dette med bakgrunn i at desto lengere individer hadde vært innenfor et miljø eller en ideologi, desto vanskeligere var det også for politiet å nå frem til dem. De viser videre til hvordan det sosiale aspektet i radikaliseringskontaktenes forebyggingsmetode fungerte særlig godt for unge, da de følte seg sett og tatt på alvor, samtidig som radikaliseringskontaktene i større grad fikk mulighet til å utfordre deres holdninger enn hvis de var eldre (Gjelsvik & Bjørgo, 2019, s. 138). Dette videre kan videre medføre at radikaliseringskontaktenes sosiale rolle har en særdeles positiv effekt i arbeid med yngre. Ved at radikaliseringskontaktene jobber med å adressere aspekter som familie, venner, fritidssektor, som er evaluert å være avgjørende for å motvirke negativ sosial atferd (Justis- og beredskapsdepartementet, 2005), kan det være lettere å påvirke at de unge ikke faller utenfor, og derav også forebygge radikalisering.

Det som likevel er verdt å supplere denne diskusjonen med er det faktum at politiet i Oslo og PST har sett en økning i antall bekymringsmeldinger tilknyttet radikalisering og voldelig ekstremisme blant unge under 18 år (Hvitmyhr & Ali, 2022). Utviklingen samsvarer også med en av oppgavens informanternes perspektiv, som i intervjuet bemerket at individene de er i kontakt har blitt yngre og yngre med tiden. Samtidig som individenes alder synker viser også empirisk forskning en «age-crime curve», hvor viljen til lovbrudd synes å øke fra sen barndom til det når en topp i sene tenåringsår (15-19 år), før den etterfulgt synker (Harris-Hogan & Barrelle, 2020, ss. 1401-1402). Denne utviklingen knyttes blant annet til tenåringers tiltrekning av eventyr, spenning og troverdighet, sammen med en økt aksept for risikofylte handlinger. Dette kan tilsi at selv om et ungt individ ikke har vært lenge innenfor et visst miljø eller ideologi, kan de likevel ha en økt aksept for å ty til voldelige handlinger, sammenlignet med et voksent individ. Supplerende med den økte tiltrekningen til spenning og risikofylte handlinger kan det også tenkes at radikaliseringsprosessen på sett og vis kan være mer effektivt på unge, da man mulig også vil være mer påvirkelig. Dette kan også være et resultat av at man ikke har rukket å danne de samme normative barrierene som en voksen har. Med andre ord er det ikke gitt at alderen på individet vil gjøre arbeidet enklere for radikaliseringskontaktene, snarere tvert imot. Dersom individet er lengere gjennom radikaliseringsstunellen og arbeidet derfor i større grad omhandler å intervensjon gjennom en «disengaging»-prosess eller

deradikaliseringstiltak, som presentert i innledende begrepsavklaringer, heller enn å forebygge radikaliseringskontaktene, vil også radikaliseringskontaktens sikkerhets-hatt mest sannsynlig gjøre seg mer gjeldende. Dette kan derimot ha sine konsekvenser, noe blir diskutert videre i delkapittel 7.2 og 7.3.

Det som derimot kan virke positivt for radikaliseringskontaktene er at avklarings-/bekymringsamtalene ifølge oppgavens informanter oppleves som lettere dersom det er et individ under 18 år. Dette begrunnes delvis i at hvis individene er under 18 år har de også muligheten til å ringe til foreldre og be dem delta på samtalen. Foreldre beskrives av informantene å være de beste forebyggerne, da de kan forsterke muligheten for at tiltakene fungerer bedre, for eksempel via tett oppfølging. Det finnes derimot også en bakside av foreldrenes innblanding. At foreldre vil ha en positiv virkning for individets radikaliseringskontakt belager seg på en tanke om at foreldre vil følge opp tiltak og være ekstra oppmerksom på ytterligere tegn på radikaliseringskontakt. Samtidig finnes det flere studier på feltet som uttrykker det motsatte. For eksempel trekker Kerr et al. (2008, s. 95), samt Stice og Barrerra (1995, s. 323), frem hvordan foreldre kan ty til mindre overvåking og støtte fordi de blir skremt av barnets oppførsel. Studier gjennomført av Van San et al. (2013, ss. 286-287) og Sikkens et al. (2016, s. 1052) fant videre en større andel foreldre som responderte med likegyldighet på barnets radikaliseringskontakt, enten fordi slike holdninger ble ansett å være barnets eget valg, eller fordi foreldrene ikke visste hvordan de skulle håndtere barnets ekstreme holdninger og derfor responderer med å trekke seg unna. Foreldrenes respons kan derfor også ha noe å si for barnets videre radikaliseringskontakt, for eksempel gjennom likegyldighet som øker barnets frustrasjon (Van San, Sieckelinck, & Winter, 2013), eller som følge av en for sterk reaksjon fra foreldre, som igjen kan skape motreaksjoner hos barnet hvor det føler at de ikke har noen å dele sine frustrasjoner med og konsekvent trekker seg ytterligere unna familien (Sikkens, Sieckelinck, San, & Winter, 2016, s. 1051). Skal derfor foreldre være involvert i prosessen av å forebygge radikaliseringskontakt eller voldelig ekstremisme sammen med radikaliseringskontaktene kan det være avgjørende at de får støtte fra samfunnsaktører i hvordan håndtere situasjonen.

Et annet tilfelle hvor radikaliseringskontaktene ifølge oppgavens informanter ser ut til å få lettere innpass hos individer og bedre mulighet til å jobbe under både sikkerhetshatten og den sosiale hatten uten større komplikasjoner er hvis individet er pliktet å møte til samtaler. Slike

samtaler kan oppstå ved unge hvor det er mistanke om kriminelle handlinger eller hos individer i alle aldre hvor en samtale blir ilagt som følge av strafferettslige forhold. I oppgavens intervjuer blir dette presentert som samtaler uten videre «styr» og hvor individene møter opp som planlagt, noe informantene opplever å ha større problemer med ved de frivillige samtale. Et utgangspunkt for denne positive erfaringen er at disse individene er klar over de negative følgene av å ikke samarbeide med radikaliseringskontaktene, og er et tilfelle hvor avskrekkingseffekten mulig gjør seg særdeles gjeldende (Bjørgero, 2011, s. 30). Selv om denne tvangen ikke medfører at individene er åpne for å ta imot hjelpen som tilbys, vil samtalen/samtalene gjøre at radikaliseringskontaktene får jobbet med individene over tid, som igjen kan øke muligheten for at de får tatt i bruk de verktøyene de har tilgjengelig.

Med andre ord, det å kunne ha en pliktig samtale med individet allerede være et stort steg på veien for dem, spesielt med de individene som mulig er lengere gjennom prosessen og ikke ville snakket med politiet foruten tvangen. Det som man imidlertid bør ha i bakhodet, og som Marsden (2017, s. 50) er inne på i sin bok angående reintegrering av ekstremister til samfunnet, er at mange individer er svært skeptiske for slik innblanding og derfor har sperrer mot å være involvert med institusjoner som NAV og politiet, noe som kan gjøre de mindre samarbeidsvillige. At samtalen er pliktig, kan derfor tenkes å også gjøre det vanskeligere å få den kontakten og tillitten som trengs med individet for å kunne hjelpe, hvis de responderer dårlig på kontakt med politiet. Dette iligger derimot et nokså stort press på radikaliseringskontaktens evner til å ha en riktig balansegang mellom hard og myk i samtale. Betydningen av tillitt og relasjonsbygging vil derfor diskuteres nærmere i neste delkapittel.

7.3 Avhengigheten av tillitt og relasjonsbygging

Ifølge oppgavens informanter vil rollene som sikkerhetsaktør og sosial aktør være prioritert på ulike tidspunkt basert på situasjonen man står i med det gitte individ. De første møtene er imidlertid presentert som mulig det vanskeligste punktet å forene de to innfallsvinklens. Som presentert i empirien kommer dette som konsekvens av radikaliseringskontaktens behov for å bygge tillitt og ha frivillige samtaler med individer, samtidig som de skal være politi og at man vet at de fleste individer ikke har et ønske om å snakke med politiet. Denne kombinasjonen bringer sammen det som i teorien er presentert som «hjelpespolet» og

«politisporet». Det vil si to tilnærminger hvor fokuset er empati og omsorg på den ene siden, og kontroll og sikkerhet på den andre siden. Dette er også to tilnærminger beskrives av oppgavens informanter og kombinert gjøre tillitt og relasjonsbygging desto viktigere i kontakt med individer.

Radikaliseringskontaktene beskriver derfor det første møtet med et individ et større behov for en tilnærming av empati og omsorg, hvis de skal kunne få innpass til individet, bygge tillitt og derav en mulighet til å hjelpe dem. En av informantene beskrev denne innfallsvinkelen som å ta på seg «sosialarbeider»-rollen, og at mange av samtalene som følge minner mer om å dra til psykolog, enn å snakke med politiet. At den sosiale-innfallsvinkelen gjør seg mest tydelig når man ønsker å få tillitt til et individ, støtter imidlertid også opp en bekymring, illustrert i både evalueringen av radikaliseringskontakt-ordningen og studien på «Bekymringsarbeidet», rundt om tilbudet om hjelp fra politiet egentlig er et virkemiddel for medgjørighet (Førde et al., 2023, s. 131; Tandberg & Ravndal, 2023, s. 63). I slik forstand vil den sosiale hatten kun komme som følge av et behov under politi-/sikkerhetshatten. Dette betyr at radikaliseringskontaktene, til tross for å fremstå som «støttepersoner», i realiteten kan benytte den sosiale tilnærmingen strategisk for å oppnå samarbeid og etterlevelse fra individer som er i risiko for radikalisering. Dette kan imidlertid føre til en situasjon hvor individene opplever at tillitsbyggingen og hjelpetilbudet er instrumentelle midler for kontroll og overvåkning, snarere enn genuin støtte. På den andre siden blir også radikaliseringskontaktens ønske om å hjelpe individene godt understreket i oppgavens intervjuer, slik at selv om tillitt og relasjonsbygging mulig blir et virkemiddel for sikkerhetsperspektivet, ligger også ønsket om å hjelpe ifølge oppgavens informanter til grunn for denne innfallsvinkelen. Dette kan på sin side skape visse etiske utfordringer i forhold til hensiktene bak arbeidsmetodikken, men kan på andre sides også være den nødvendige variasjonen som trengs for at politiet skal kunne jobbe forebyggende mot radikalisering og voldelig ekstremisme.

Dilemmaet illustrerer i desto større grad hvor vanskelig rollene kan være å balansere, samt behovet for videre føringer for radikaliseringskontaktene slik at ansvaret ikke står alene på dem som aktører. I praksis opplever oppgavens informanter imidlertid selv denne tilnærmings-/rollekombinasjonen som noe de klarer å håndtere og som stort sett går fint, til

tross for visse vanskeligheter. Det avgjørende fokuset videre bør derfor være på de tilfellene hvor utfordringene oppstår, og rollekombinasjonen ikke lar seg smelte sammen i en positiv forstand. I de situasjonene hvor tillitt dannes lettere, eller man har lettere "tilgang" til en samtale, som beskrevet i delkapitlet over, vil det også være en større mulighet til å jobbe med individene. Men, som oppgavens informanter selv bemerker vil man ha større problemer med visse individer, da spesielt de som har hatt dårlige opplevelser med politiet og hjelpeapparater, og/eller har mistillit til staten som helhet. Tidligere forskning gjennomført av Lid og Heierstad (2019a, s. 37) er innom samme tema, hvor deres funn viser utfordringene med tillitt å være størst hos de individene som allerede har ekstreme syn og/eller er medlemmer av voldelige, ekstreme miljøer. Dette vil derfor også være i de tilfellene hvor disengagement eller deradikalisering gjør seg mer gjeldende, i og med at radikaliseringsprosessen har kommet lengere og det ikke handler like mye om forebygging lengere. Som følger vises det til at det ofte de individer som ønsker seg ut av slike miljøer som er lettest for politiet og hjelpeapparatet å opprette gode tillitsrelasjoner med (Lid & Heierstad, 2019a, s. 37). Det blir derfor ekstra viktig å ta hensyn til balansegangen mellom omsorg og kontroll, hvis man ønsker å jobbe med individer som enten ikke har tiltro til politiet som apparat, eller som allerede er langt inn i radikaliseringsstunellen, og hvor behovet for en god relasjon og tillitt blir større.

7.3.1 Klarer man å nå frem til dem som trenger det mest?

Tillitt beskrives videre av oppgavens informanter å være noe skjørt og som man til tross for og brukt flere år på å bygge kun krever en liten negativ hendelse for å bryte. En av informantene forteller blant annet hvordan de har opplevd at noen relasjoner har blitt ødelagt, med bakgrunn i at man har vært «for på» og slik gått for fort fram med individet. En annen informant understreker spesielt et dilemma i de tilfellene hvor politisporet tar overhånd for det sosiale aspektet i kontakt med individer eller der man ser et behov for å ta på seg politihatten igjen etter å ha jobbet med individ over tid. Dette beskrives av informantene å kunne forekomme som følge av ulike sikkerhetsårsaker, for eksempel hvis det forekommer informasjon underveis i samtalen som utløser en anmeldingsplikt for politiet på grunn av noe individet har vært utsatt for eller noe med bakgrunn i kriminelle forhold. Den naturlige konsekvensen er at man må legge fra seg sosialarbeider-hatten, og prioritere sikkerhetsaspektet i større grad. Skjer dette kan endringen virke negativt på individets tiltro

til radikaliseringskontakten ved at de ikke forstår deres ønske i å hjelpe når politihatten gjør seg mer synlig. En tredje faktor som kan påvirke individers tillitt og tiltro til radikaliseringskontaktene er dersom de opplever at politiet blander seg inn for å korrigere tankeganger, med tanke på at det å være radikal eller ha radikale meninger ikke er ulovlig i seg selv (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 61). En slik antydning kan heller bekrefte individets tankegang og øke mistilliten til staten/samfunnet/systemet ytterligere.

Koblet mot det ovenstående illustrerte evalueringen av radikaliseringskontaktordningen hvordan arbeidet innenfor mangfold, hvor det kan oppstå situasjoner med relasjonsbygging og etterforskning om hverandre, kan skape usikkerhet rundt politiets agenda og hvordan informasjon skal bli brukt (Tandberg & Ravndal, 2023, ss. 50-51). Bjørgo (2011, s. 41; 43; 44) presenterer også lignende elementer som det negative aspektet med den tredje forebyggingsmekanismen avverging, hvor økt overvåkning og kontroll kan påvirke tillitten til sikkerhetsaktørene, samtidig som innblanding fra politi eller sikkerhetstjeneste kan oppfattes som påtrengende eller trakasserende for individer. Selv om kombinasjonen av mangfoldsarbeid og radikaliseringskontakt-stillingen, basert på oppgavens intervjuer, ikke ser ut til å foregå i stor andel i alle enheter i OPD, illustrerer evalueringen sammen med Bjørgo (2011, s. 41; 43; 44) et viktig poeng i forhold til etterforskning og etterretningens bakside for radikaliseringskontaktens arbeid. Utvikler dette seg til et problem i kontakt med et individ, kan det tenkes at dette på ny utgjør en risiko for videre radikalisering hvis man ser tilbake på radikaliseringsstunellen, og de såkalte utløserer underveis (Regjeringen, 2016). Utløserer kan være en hendelse eller personlig krise som skaper et sinne som igjen fører individene enda lengere inn i tunellen. Føler derfor et individ at radikaliseringskontaktene (kanskje sammen med andre aktører) er ute etter dem, kan man tenke seg at det vil fungere som en utløser for individets radikaliseringsprosess. For eksempel forteller den ene informanten at det kan være dumt hvis radikaliseringskontaktene blir et tiltak i de «verste tilfellene», da det kan føre til at individet faller lengere inn i ekkokammeret eller at den radikalisererte kjenner på anerkjennelse av at politiet blir involvert. Disse «verste tilfellene» beskrives imidlertid også å være hvor sikkerhetsperspektivet/politihatten og derav overvåkinger har gjort seg mest gjeldende. Konsekvent kan vi på ny gå tilbake til argumentet om at en intervensjon fra radikaliseringskontaktene potensielt er mest effektiv tidligere i radikaliseringsprosessen.

Disse eksemplene illustrerer noe av den vanskeligheten som finnes ved å måtte kombinere sikkerhet og kontroll med empati og omsorg, da det er en hårfin balansegang mellom det å være for «på», som er en naturlig reaksjon av det å være politi da man kan bli ivrig i rollen sin, og det å danne tillitt med individet, som er nødvendig for å kunne arbeide med individet. Supplerende vil også etterretning, som er en naturlig del av radikaliseringskontaktens arbeid, kreve at man bytter mellom hattene underveis i arbeidet med individer. En av informantene illustrerer selv at overvåkning av individer kan føre til man kommer for tett på individet og som derav kan ha negative konsekvenser for relasjonen, tilliten og radikaliseringskontaktens arbeid. For eksempel kan radikaliseringskontaktens objektivitet bli påvirket som følge av å arbeide under begge hattene uten eksplisitte retningslinjer, noe som også vises til av flere av oppgavens informanter. Det å bygge en relasjon og tillitt med individer, som ofte gjøres over lang tid, i tillegg til å være gjennom hele åttetalls-hjulet alene, forklares å skape en viss subjektivitet for radikaliseringskontaktene i arbeidet. Gjennom åttetalls-hjulet vil radikaliseringskontaktene, som illustrert i teorien, måtte innhente informasjon, analysere den, for å så vurdere- og sette i gang tiltak, før man til slutt kan evaluere (Politidirektoratet, 2014, s. 52), samtidig som de skal prøve å legge til rette for en situasjon hvor de kan hjelpe individer. Dette blir desto mer bekymringsverdig hvis man følger Lid og Heierstads (2019a, s. 37) bemerkning om at utfordringen med tillitt er størst hos de som allerede er på god vei gjennom radikaliseringsstunellen eller muligens har nådd enden.

Dette er i intervjuene bemerket som et særlig dilemma som også kan gjøre det vanskeligere å balansere det å være politi med den sosiale rollen, da det å bygge gode relasjoner med individer kan gjøre det vanskelig å ta på «politihatten» igjen når det trengs, for eksempel i form av overvåkning. I tillegg, i og med at man har såpass stort fokus på de sosiale tiltakene som radikaliseringskontaktene har, bør man kanskje være ekstra forsiktige med å la omsorgsfokuset ta overhånd for sikkerhetsfokuset underveis. Det vil si at når subjektiviteten bygger på relasjonsbygging med individer, kan det bli utfordrende å skille mellom saker med høy bekymring og saker med lav bekymring, og videre gjøre gode vurderinger, slik som teorien rundt tillitsbygging også har vist. Wollebæk (2023, s. 299) viser i sin teori til at høy tillitt kan skape en blindsoner og kognitive skjevheter hvor det blir vanskelig å objektivt vurdere situasjoner. Dette kan videre sees i sammenheng med Førde et al. (2023, s. 65; 79) sin forskning på «bekymringsarbeidet», hvor de argumenterer at en kombinasjon av de to

sporene kan skape en konkurranse dem imellom ved at man prøver å kombinere tankemåter og metoder som vanligvis ikke kan forenes. Argumentet kan også kobles tilbake mot Sahlins (2000, s. 29) tidligere bemerkede utfordringer med forebygging, hvor de ulike prioriteringer i forebygging kan virke motstridende på hverandre. Det ovenstående er derfor forventet å legge mye press på radikaliseringskontakten som må håndtere og balansere rollene sine riktig til enhver tid. I verste fall en feilvurdering gjøre at de ikke klarer å nå frem til individet, noe oppgavens informanter bemerket selv i intervjuene. Konsekvensen av dette er, ifølge informantene, at man kanskje ikke bør bli så personlig med individene og heller koble på relevante aktører der det er mulig, i det tilfellet at det påvirker valg og evalueringer man gjør underveis. Og som man vet kan feil vurderinger og valg i denne settingen i verste fall føre til negative utslag hvor radikaliseringskontakten forsterkes og tiltakene får motvirkende kraft.

Samarbeidet mellom samfunnsaktørene er imidlertid også diskutert å være med på å forsterke konflikten mellom politisporet og hjelpesporet ytterligere. Som illustrert i empirien bemerket evalueringen av radikaliseringskontakt-ordningen seg at samarbeidet mellom aktørene for eksempel kan føre til at sensitiv informasjon fra samfunnsaktører blir brukt til bekymringsavklaringer av radikaliseringskontaktene (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 104). For individets del er det naturlig å tenke at hvis de skulle blitt observant på dette, vil det ikke styrke deres tillitt til hverken politiet eller andre aktører, men heller omvendt. Førde et al. (2023, s. 79) illustrerer derfor slike tilfeller som den beskrevne konfliktsituasjon mellom sporene, som kan føre til at hverken hjelpesporet/sosiale tiltak eller politisporet/sikkerhetstiltak når frem til individet, og som kan medføre at individet ikke er åpen for å samarbeide med noen av partene. Det vil si at selv om radikaliseringskontaktene gjør sitt for å unngå slike problemer, for eksempel med å være tydelig på rollen sin eller ved at man prøver å skjule at politiet er innblandet, er det likevel en sannsynlighet for at det kan skje. Nødvendigheten for å skjule samarbeidet illustrerer mulig dilemmaet mellom sikkerhets- og omsorgsagendaen i enda større grad. Følgende er noen av oppgavens informanter er derfor inne på at det ikke alltid er de som bør ta kontakt med individer, men heller andre som vil ha bedre muligheter til å få en god relasjon, og at det hele kan løse seg fint hvis andre instanser gjør en god jobb med individet. Dette beskrives også å gjøres grundige evalueringer av, for eksempel i teamet eller med makkere.

Følges individene opp av andre instanser som klarer å hjelpe, uavhengig av radikaliseringskontaktene, er dette selvsagt positivt. Problemet er heller i de tilfellene hvor ingen av aktørene har kontakt eller får jobbet med individene, som muligens også er de som «faller mellom», men også de man bør være mest bekymret for. Empirien viser for eksempel hvordan andre samfunnsaktører kan «fraskrive» seg ansvaret for noen individer, i de tilfeller hvor det er uenighet om det bør tilhøre under radikaliseringsforebygging eller helse-sektoren (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 62). Noen av oppgavens informanter viser også til at samarbeidet med relevante aktører kan variere som et resultat av at man ikke kjenner hverandre så godt og derav mangler en felles forståelse for hvilke personer man har å gjøre med. Er man i tillegg usikker på hvor stor bekymringen er, for eksempel basert på at man ikke har fått tilgang til individet, vil det heller ikke falle naturlig at PST tar på seg saken. Dette fordi de i størst grad er forbeholdt de mest alvorlige tilfeller, hvor det foreligger en mistanke om et individs intensjon og kapasitet til å gjennomføre politisk vold, voldelig ekstremisme eller terror (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 25). Er det derfor ingen som har fått tilgang til individet, for eksempel på grunn av manglende tillitt til staten og politiet, vil det derfor bli vanskelig for radikaliseringskontaktene å gjøre noe med saken. Konsekvensen av dette kan er at individet ikke blir fulgt opp tilstrekkelig, og man kanskje ikke får forebygget det man ønsker å forebygge.

Terrorangrepet i Oslo 25. Juni 2022 og terrorangrepet i Bærum i 2019 kan bygge opp under denne bekymringen. Som empirien legger frem var individet som gjennomførte terrorangrepet 25. juni 2022 svært skeptisk til politiet og ønsket som følge å ikke ha noe kontakt med radikaliseringskontaktene eller PST (Jansen, et al., 2023, s. 39; 53). En videre effekt av dette var at det også ble vanskelig for noen av partene å følge opp bekymringen, da det heller ikke forekom nok grunnlag til å intervensere basert på andre prinsipper, som for eksempel rettsforfølgelse. Dette resulterte konsekvent i at man ikke klarte å fange opp hvor stor bekymringen faktisk var, før det var for sent. Gjeldende individet som gjennomførte terrorangrepet i Bærum i 2019 oppsto det et lignende problem. Også han kjent av både politi og PST (Dalgaard-Nielsen, et al., 2020, ss. 13-14), likevel hadde ingen av partene funn som gjorde det hensiktsmessig å følge opp med en samtale med individet. PST bemerket også at en slik samtale kan føre til ytterligere radikalisering ved at individet føler seg urettmessig mistenkt eller overvåket, mens OPD har uttrykt at de ville vurdert en bekymringssamtale dersom de hadde fått et overordnet ansvar i saken. Likevel, selv om en slik samtale hadde blitt

gjennomført i forkant av terrorangrepet i Bærum i 2019, bemerket videre utvalget av evalueringen seg er det heller ikke sikkert kunne forhindre terrorangrepet fra å skje (Dalgaard-Nielsen, et al., 2020, s. 126; 139). Dette argumentet er nokså likt med PSTs bemerkning, og bygges på at bekymringssamtaler bør gjøres med varsomhet med tanke på at det kan føre til en intensivering av radikaliseringsprosessen, at angrepet blir bedre planlagt og skjult, og i verste fall mer dødelig. Argumentet er videre støttet opp av Gjelsvik og Bjørge (2019, s. 139), som i sine studier har bemerket seg hvordan samtaler med aktivister fra Den nordiske motstandsbevegelsen tidligere har ført til at individene ble desto mer aktiv og valgte å stå åpent frem som medlemmer. Dilemmaet som følgende oppstår er at dersom radikaliseringskontaktens mest aktuelle tiltak for å kunne jobbe med individet er en slik samtale, hvordan skal man kunne nå frem til individer nekter både hjelp fra radikaliseringskontaktene og andre instanser?

Lid og Heierstad (2019a, s. 37) har i sin bok om norske handlemåter i møte med terror argumentert for at til tross for at offentlige myndigheter har gode ressurser og virkemidler for å skape den endringen man ønsker, klarer man ikke alltid komme i posisjon for å gjøre dette eller hjelpe dem man i størst grad ønsker å nå. Basert på det ovenstående delkapitlet er dette et argument som særdeles kan knyttes tilbake til radikaliseringskontakt-ordningen og de utilsiktede og uønskede konsekvensene av tilgjengelige tiltak. Dette bør også sees i sammenheng med en oppgavens informanternes tanke om at radikaliseringskontaktene i de verste casene mulig ikke bør være involvert som følge av dets potensielle negative konsekvenser og derav innskrenkede mulighet til å jobbe med individer.

7.4 Retningslinjenes betydning

Det som legger til grunn mye av usikkerheten i hvordan håndtere ulike situasjoner, roller, og perspektiver kan imidlertid også knyttes tilbake til den manglende graden av retningslinjer og opplæring for radikaliseringskontaktene nasjonalt (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 13).

Til tross for at OPD bemerkes av både oppgavens informanter og 25. juni-evalueringen (Jansen, et al., 2023, s. 34) å være det politidistriktet med best forankrede retningslinjer og med egne instruksjoner for arbeidet, har oppgavens analyse gjort det tydelig at det også her finnes tvetydighet i tolkning og løsninger av ulike oppgaver. Informantenes ulike svar og

perspektiver rundt arbeidsoppgaver og radikaliseringskontaktens roller illustrerer blant annet en større variasjon i arbeidsmetodikk også innad i OPD. For eksempel peker oppgavens informanter på at radikaliseringskontaktens ulike tolkninger av deres roller, enten som sikkerhetsaktører eller sosiale aktører, også medfører ulike innfallsvinkler på de casene de jobber med. Dette understreker derimot også radikaliseringskontaktens behov for evner til å være kreative og gjøre tilpasninger underveis. Denne nødvendigheten blir ytterligere belyst i 25. juni-evalueringen, hvor det argumenteres for at selv om det eksisterer tiltak og forskrifter, er ikke disse alltid tilstrekkelig tilgjengelige for radikaliseringskontaktene (Jansen, et al., 2023, s. 66). Som et resultat står de ofte usikre på hvordan de skal agere i utfordrende situasjoner.

For eksempel er et av de mest avgjørende virkemidlene radikaliseringskontaktene har avklarings-/bekymringssamtalen (Politidirektoratet, 2017, s. 90). Det er derimot derfor bekymringsverdig at det er denne samtalen som blir presisert av en av oppgavens informanter å mangle ordentlig forankring i henhold til det arbeidet som gjøres. Samtalen vurderes av en av informantene å trenge utvikling og tydeliggjøring. Dette med tanke på at den ikke passer den opprinnelige bekymringssamtalen i forhold til hva radikaliseringskontaktens forebygging innebærer, samtidig er den avvikende fra PSTs versjon da de gjerne har et desto større fokus på etterretningsinnhenting enn hva radikaliseringskontaktene har. Dette kan også assosieres med radikaliseringskontaktens behov for en balansegang mellom å være både sikkerhet- og sosial aktør, og det at samtalen mangler en forankring som tar for seg begge rollene gjør det vanskeligere å utføre i praksis. Hadde derimot samtalen vært forankret i et lovverk hvor begge sporene eller tilnærmingene presiseres og gjør seg gjeldende, kunne det muligens gjort det enklere for radikaliseringskontaktene å balansere rollene og gitt dem et større anker å lene seg på gjennom arbeidet. Sammenlagt ville en slik endring også kunne sørget for en større grad av lik arbeidsmetodikk for alle radikaliseringskontakter, da man har noe støtt å forholde seg til..

Videre vil mangelen på retningslinjer i praksis plassere radikaliseringskontaktene i klem mellom det å arbeide ovenfra og ned, og nedenfra og opp, som beskrevet i teorikapitlet (Førde et al., 2023, s. 76). I arbeidet ovenfra og ned vil faktorer som lover, rutiner og systematikk ha større betydning, mens i arbeidet nedenfra og opp vil intuisjon, improvisasjon og relasjoner veie tyngre. Betydningen av dette kan derimot for radikaliseringskontaktene være tvetydig.

Kombinasjonen kan på en side føre til at oppfølgingen av hvert individ blir desto bedre, da man med tanke på at alle individer er ulike og har ulike radikaliseringsprosesser også vil kreve ulike innfallsvinkler i forebyggingen. Som det bemerkes i studien av «Bekymringsarbeidet», kan «en for stram regi kunne stå i veien for den type interaksjon som skaper gjensidig dialog» (Førde et al., 2023, s. 134). Kombinasjonen kan derfor legge til rette for at radikaliseringskontaktene får formet den innfallsvinkelen som er best for hvert enkelt individ. Samtidig fører kombinasjonen til at radikaliseringskontaktene står med et stort ansvar, ofte alene, hvor de ulike arbeidsmetodene og tilnærmingene kan gjør seg gjeldende for resultatet av deres arbeid. Dette er relatert til det tidligere diskuterte angående en nødvendig balansegang mellom en sikkerhetsrolle og en sosial rolle for å kunne nå frem til individer og bygge tillitt, men også kunne holde en viss objektivitet. Om man igjen ser tilbake på Bjørgos forebyggende modell, er tanken at de ulike mekanismene må jobbe sammen, slik at hvis en av dem feiler vil individet bli hentet opp av neste mekanisme (Bjørgo, 2011, ss. 20-21). Følgende, ved at radikaliseringskontaktene har en viktig rolle i flere av mekanismene, da særdeles det å bygge og vedlikeholde normative barrierer, avskrekking, avverging, og å redusere rekruttering, kan det være kompliserende at det er en og samme person som skal stå for hele jobben. Dette med særlig tanke på at radikaliseringskontaktens subjektivitet kan øke underveis i arbeidet og kan påvirke beslutningene som tas, som flere av informantene selv har vært inne på.

Det vil si at selv om det i mange tilfeller kan være positivt at det er en person som står i det hele alene, for eksempel ved at man kjenner individet godt og dermed har lettere for å sette i gang riktige tiltak, kan det på samme tid gjøre jobben vanskeligere hvis man møter på et av de diskuterte komplikasjonene og ikke får opparbeidet seg den nødvendige tillitten med individet og grunnet subjektivitet ikke klarer å ta riktige valg underveis. Dette kan igjen øke sannsynligheten for at visse individer «faller mellom» og ikke blir fulgt opp i den forstanden man i utgangspunktet ønsker. Det vises videre i oppgavens empiri til at de ovenstående dilemmaene derfor øker behovet godt teamarbeid og et samarbeid om å finne de beste metodene for å nå ut og jobbe med hvert enkelte individ. En slik løsning kan legge til rette for mindre subjektivitet, og innfallsvinkler fra både sikkerhets- og det sosiale perspektivet, som kan medføre godt arbeid i møte med individer. At flere informanter beskriver et godt samarbeid er derfor positivt, men det understreker samtidig behovet for en oppmerksomhet

mot de driftsenhetene som mulig mangler en solid etablert arbeidsgruppe med klare standarder for samarbeid. For eksempel nevner en informant i sitt intervju at den klare satsningen på et godt og variert team er en ny metode som har blitt prøvd ut i deres driftsenhet. Det vil derfor være relevant å stille spørsmål om det legges til rette for den samme dynamikken og arbeidsmetodikken i andre enheter, deriblant hvor det er mange nye radikaliseringskontakter, basert på det registrerte skillet mellom enhetene i OPD.

Helhetlig vil konsekvensene av å ikke ha klare retningslinjer eller mangle muligheten til å sette de ulike tiltakene i liv kunne være katastrofale på et felt hvor målet er å forebygge radikalisering og voldelig ekstremisme. Hvis radikaliseringskontaktene ikke klarer å utføre arbeidet sitt effektivt på grunn av de varierte utfordringene de møter i hverdagen, kan resultatet bli at enkelte individer overses eller ikke blir fulgt opp tilstrekkelig, noe som igjen kan føre til at potensielle trusler mot samfunnet ikke blir identifisert og stoppet før det er for sent. Sett sammen med den varierende graden av samarbeid med andre aktører og støtte fra politidirektoratet (POD), kan dette også begrense radikaliseringskontaktens tilgang på et sikkerhetsnett å falle tilbake på ved usikkerhet og subjektivitet underveis. Som en av oppgavens informanter selv trekker fram har radikaliseringskontaktene gjentatte ganger forespurt et klarere rammeverk fra POD, justissektor og ledere på hva arbeidet skal prioritere og hvordan det skal se ut i praksis. Det er derfor tydelig at radikaliseringskontaktene vil gagne av en utvikling i ordningen, hvor deres rollesituasjon og utfordringer tas hensyn til.

7.4.1 Trenger det mer presisering?

Summen av de ovenstående delkapitlene illustrerer hvordan radikaliseringskontaktene møter utfordringer som følge av å inneha roller både som sikkerhetsaktører og sosiale aktører. Selv om mange situasjoner kan håndteres og allerede håndteres effektivt, fører ikke alltid de tilgjengelige fremgangsmåtene til ønskede resultater. Dette fremprovoserer en refleksjon over om effektiviteten av radikaliseringskontaktens tiltak kan være begrenset i situasjoner der det er bekymringer som ikke lar seg adressere, og hvor deres dualistiske rolle kan hindre deres arbeid.

Harris-Hogan, Barrelle og Zammit (2016, s. 6) påpeker i sin forskning at det ofte mangler presisering og fokus i mange politikktutforminger på feltet, hvor politikken som utformes

omhandler en større grad av et «catch-all»-fokus uten å ta hensyn til de som ikke faller innenfor denne kategorien. Min bekymring er derfor at man gjennom handlingsplanen mot radikaliserings og voldelig ekstremisme tar for «lett» på at radikaliseringskontaktordningen skal kunne håndtere radikaliserings og voldelig ekstremisme med samme virkemidler, da det også kan ha ulike mål og implikasjoner. I den forstand bør det mulig lages et skille mellom å forebygge radikaliserings og å forebygge voldelig ekstremisme, i et ønske om å komme fremover på feltet. Er fokuset på det sistnevnte kan det fort handle mer om å intervensjon i mål om «disengage» eller «deradikaliser» et individ, fremfor en ren forebygging som kanskje gjør seg mer gjeldende for radikaliserings aspektet. Dette bygger på at det «å forebygge» i seg selv tilsier at man skal prøve å forhindre noe fra å skje. Hvis et individ allerede har beveget seg inn i radikaliseringsstunellen vil det altså tilsa at problemet allerede har oppstått. Fokuset vil da ligge på å enten forhindre ytterligere eskalering eller forsøke å reversere prosessen gjennom intervensjon. Dette øker imidlertid også behovet for radikaliseringskontaktene til å prioritere sikkerhetsrollen, enten alene eller i kombinasjon med den sosiale rollen. Årsaken til dette er som tidligere diskutert at tiltak som etterretning, etterforskning og sikkerhetsprioriteringer gjør seg mer gjeldende i situasjoner hvor bekymringen er større.

Disengagement og deradikalisering vil derimot også ha ulike mål. Er målet å deradikaliser vil det foreligge et ønske om at individet skal legge fra seg alle ekstreme ideer og tanker, noe som ifølge Marsden (2017, ss. 124-125) kan gjøre reintegreringen til samfunnet vanskeligere da det hever baren for suksess. Med andre ord kan en intervensjon i form av å fremme endringer i handlinger (disengagement), fremfor å fremme endringer i tankegang gjøre intervensjonsprosessen lettere. Det kan derfor være et økende behov for å klargjøre målene med arbeidet, noe som også naturlig vil forenkle navigeringen mellom ulike roller og tiltak innenfor radikaliseringskontakt-ordningen. Et slikt fokus vil også kunne tydeliggjøre hvilke tilfeller eller områder innenfor spekteret hvor radikaliseringskontaktene mulig ikke bør være involvert, uten at de må gjøre alle vurderinger rundt dette alene. Som tidligere nevnt, bemerket en av oppgavens informanter at de muligens ikke bør være involvert i de verste casene, da deres politirole kan være begrensende på hva de klarer å gjøre for individet. Således vil det være vanskeligere for politiet å nå frem til individene hvor behovet for eksempel er å få et individ bort fra ekstremistiske handlinger, ved mindre individene har et ønske om det selv. Dette med særlig med tanke på radikaliseringskontaktens behov for tillitt

og gode relasjoner med individer, og vanskeligheter jo lengre inn i radikaliseringsstunellen individet er.

Noe som kompliserer disse punktene ytterligere er at man i forebyggingen av radikalisering og voldelig ekstremisme i Norge heller ikke har noen standardisert metode for å gjøre risikovurderinger/målingsverktøy av det man mistenker er radikaliserede individer (Lid & Christensen, 2023, s. 40). Lid og Christensens forskning på «Risikovurderinger og reintegrering av radikaliserede individer i Norden» viser at enkelte politidistrikter i Norge har noen former for vurderinger og måling underveis, for eksempel i forhold til personers intensjon, kapasitet og kapabilitet (Lid & Christensen, 2023, s. 40). Et annet distrikt har også prøvd å utvikle en standard med følgende brukerveiledning, mens andre har vurdert å ta i bruk verktøyet kalt TRAP-18. I flertallet av distrikter bruker man ingen form for risikovurdering aktivt, og fokuserer heller på individers sårbarhetsfaktorer, noe også flere av oppgavens informanter nevnte ved flere anledninger. Gode målinger underveis er imidlertid regnet av forskningsfeltet å være avgjørende for å kunne ta lærdom og etablere best mulige praksiser på området (Harris-Hogan et al., 2016, s. 8). I intervjuene bemerker en av informantene selv at forebygging er vanskelig å måle, men at man kan se flere suksesshistorier. Problemet er imidlertid at selv om man har suksesshistorier å vise til, og at radikaliseringskontakterne selv bemerker å klare å balansere rollene som sikkerhets- og sosial aktør, vil en manglende måling på området derfor ikke kunne svare på hvilke tiltak eller avveininger som har den ønskede effekten basert på forebyggingens mål, hvilket også hindrer videre læring. Dette hadde imidlertid kunne vært lettere å vurdere dersom man gjorde risikovurderinger/målinger underveis i arbeidet med de spesifikke individene.

I et så komplekst felt som forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme er, bør man derimot satse på å ha en felles standard som alle radikaliseringskontakter opererer under, slik at man gjør vurderinger likt. Om ikke blir det også vanskelig å trekke gode slutninger på hva som fungerer og ikke, og i dette tilfellet hvordan man bør balansere det sikkerhetsmessige med det sosiale for den ønskede effekten i forebyggingsarbeidet. Da oppgaven ikke søker mot å anbefale et måle/vurderingsverktøy vises det heller til ICCTs Research Paper som

sammenligner og gir en oversikt over de mest brukte verktøyene internasjonalt.² Det er videre klart at uten tydelige retningslinjer for arbeidsmetodikk og formål, vil det være utfordrende å måle effektiviteten av radikaliseringskontaktens arbeid. Dette skyldes at hver radikaliseringskontakt potensielt handler ulikt, basert på et behov for kreativitet og skjønnsmessige vurderinger. En nødvendighet for presiseringer rundt både arbeidsmetodikk, mål og risikovurdering/måling underveis i arbeidet gjør seg derfor gjeldende for radikaliseringskontakt-ordningen i OPD, og basert på at dette er virker å være det politidistriktet med best forankrede retningslinjer, mulig også for radikaliseringskontakt-ordningen samlet nasjonalt.

7.5 Oppsummering diskusjon

Helhetlig ser det ut til at de ulike agendaene radikaliseringskontaktene sitter med i sitt arbeid vil kunne medføre en utfordring for kommunikasjonen med aktuelle individer og hvorvidt de får gjennomført det arbeidet de er ment til å gjøre. I delkapittel 7.1 diskuteres radikaliseringskontaktens dualistiske rolle som både sikkerhets- og sosialaktører. Radikaliseringskontaktene fungerer som viktige bindeledd i samfunnet, og deres arbeid krever en kompleks blanding av kompetanser for å navigere mellom ulike samfunnsroller og forventninger, spesielt i kontakt med individer. Balansen i dette er derimot i stor grad basert på personlige preferanser og prioriteringer, også grunnet manglende konkrete retningslinjer for hvordan arbeidet skal se ut. Dette markerer derimot både muligheter og ulemper for forebyggingen av radikalisering og voldelig ekstremisme. Delkapittel 7.2 fokuserer på tillitens og relasjonsbyggingens kritiske betydning i radikaliseringskontaktens arbeid. Konsekvensene av den doble rollen politiet har uten føringer for hva som skal og bør prioriteres når er ytterligere utfordringer i å bygge tillitt og gode relasjoner med individer. Balansen mellom empati og sikkerhet er avgjørende, spesielt ettersom tilliten er skjør og kan lett undermineres. Dette kan igjen skape utfordringer i å arbeide med de individene som har mest mistillit til staten og samfunnet, og mulig er dypt inn i radikaliseringsstunellen, men større muligheter i de tilfeller hvor «lettere» radikalisering gjør seg gjeldende og tillitt kan dannes raskere. Delkapittel 7.3 diskuterer mangelen på klare retningslinjer og standardiserte prosedyrer, noe som fører til den inkonsistensen i tilnærmingene til radikaliseringskontaktene som man har

² *The Practitioner's Guide to the Galaxy - A Comparison of Risk Assessment Tools for Violent Extremism* (Heide, Swan, & Leyenhorst, 2019).

sett i tidligere delkapitler. En slik inkonsistens øker også vanskelighetene med å måle arbeidet, og vite konkret hva som fungerer og ikke i praksis. Variabilitet i radikaliseringskontaktens praksis fremhever derfor behovet for mer standardiserte risikovurderingsmetoder og tydeligere retningslinjer for å forbedre forebyggingsarbeidets effektivitet ytterligere.

Samlet viser disse delkapitlene hvordan radikaliseringskontaktene står overfor utfordringer knyttet til å balansere mellom sikkerhets- og sosialt arbeid, behovet for klare retningslinjer, og kompleksiteten i å bygge tillit og engasjere individer i forebyggingen av radikalisering og voldelig ekstremisme. Effektiviteten av deres arbeid kan påvirkes betydelig av hvordan disse faktorene håndteres innenfor rammeverket av nasjonale og lokale retningslinjer. Tydeligere retningslinjer og standardiserte metoder er derfor nødvendig for å styrke deres arbeid i forebygging på feltet. Selv om det kan vises til suksesshistorier, og individer som har hatt positive utslag med grunnlag i radikaliseringskontaktens arbeid, viser delkapitlene en problematikk som gjør at man bør legge et ekstra hensyn til de «vanskelige casene». I dette tilfellet er det vist at radikaliseringskontaktens arbeidsmetoder ikke alltid klarer å fange opp de som trenger det mest. Dette kan skyldes at noen individer faller mellom ulike instanser, eller at intervensjonen kommer for sent og dermed ikke er effektiv på grunn av manglende tillit. Tillitt og relasjonsbygging er videre vist å være et avgjørende verktøy for radikaliseringskontaktene, men som også er utfordrende, spesielt med de dypt inne i radikaliseringsprosessen. Når relasjonsbyggingen videre svikter, blir forebyggingsarbeidet mindre effektivt. Dette understreker behovet for bedre koordinering og tydeligere retningslinjer for å sikre at de mest sårbare får den nødvendige hjelpen i tide. Dette kan gjøre det enklere for radikaliseringskontaktene å stå i arbeidet sitt og balansere rollene de har, samtidig som man kan sikre at desto flere har nytte av ordningen.

8 Konklusjon

Denne masteroppgaven har undersøkt hvordan politiets radikaliseringskontakter i Oslo politidistrikt (OPD) balanserer sin doble funksjon som sikkerhets- og sosialaktører, og hvilke utfordringer og muligheter denne sammensmeltingen av roller medfører. Forskningsspørsmålet grunnet blant annet i en registrert mangel av vitenskapelig kunnskap om effekt og påvirkning på samfunnet når det gjelder tiltak mot radikalisering og voldelig ekstremisme, samtidig som radikaliseringskontaktens dualistiske rolle var relativt utforsket. Det finnes likevel forskning, deriblant «Bekymringsarbeidet» og «evalueringen av radikaliseringskontakt-ordningen», som viser til hvordan omsorg og kontroll er to elementer som er vanskelig å forene, samt radikaliseringskontaktens manglende retningslinjer for arbeidet, noe som ga videre grunnlag for studien (Førde et al., 2023; Tandberg & Ravndal, 2023). Supplerende med at PST (2024, s. 7) har vurdert terrortrusselen i Norge å være reell i 2024, samtidig som det er registrert stadig flere bekymringsmeldinger knyttet mot radikalisering av unge (Kronheim et al., 2024), ble det registrert en nytte i å ta et dypere dykk i rollene radikaliseringskontaktene innehar, og hvilke implikasjoner disse rollene kan ha for politiets bidrag til forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme.

Gjennom en kvalitativ tilnærming, inkludert en innholdsanalyse og semi-strukturerte intervjuer, er det gjennomført en casestudie av OPD som har belyst kompleksiteten i radikaliseringskontaktens ansvar og de varierte forventningene som stilles til deres ulike roller. Etter å ha analysert relevante kapitler i «evalueringen av radikaliseringskontakt-ordningen», «25.juni rapporten», og «Evaluering av politiets og PSTs håndtering av terrorhendelsen i Bærum i 2019», supplert av fire seminar-strukturerte intervjuer i to av OPDs tre driftsenheter, har oppgaven gitt eksisterende forskning mer nyanse og dybde.

Oppgavens spesifikke funn tilknyttet radikaliseringskontaktens dualistiske rolle har videre blitt satt i sammenheng med oppgavens teoretiske rammeverk bestående av teori og modeller tilknyttet radikalisering og forebygging. Basert på dette har oppgaven presentert funn som indikerer at radikaliseringskontaktene til tross for mange suksesshistorier også står overfor betydelige utfordringer i å forene sikkerhets- og omsorgsaspekter i sitt arbeid. Dette er bestående av deres ønske i å avklare en sikkerhetstrussel, samtidig som man skal hjelpe et individ. I praksis har dette plassert radikaliseringskontaktene i en posisjon hvor de beveger seg

gjennom etterretningshjulet på egenhånd, og står alene med ansvaret om å gjøre objektive og riktige valg tilknyttet forebygging med individer. Denne rollekombinasjonen krever videre mye av radikaliseringskontaktene i form av skjønn og fleksibilitet, som ofte må tilpasses dynamisk basert på individuelle caser og situasjoner. Til tross for radikaliseringskontaktene i OPDs satsning på teamarbeid, er slike utfordringer også forsterket av uklare retningslinjer og føringer for arbeidet, som kunne støttet dem i deres arbeid og gitt dem noe å lene seg på.

Dette har imidlertid reist spørsmålet om et større behov for klarere politikk og mer definerte protokoller på området, dersom man ønsker en ordning som forebygger i bredden og dybden. På den ene siden har radikaliseringskontaktens arbeid potensialet til å spille en kritisk rolle i forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme gjennom tidlig intervensjon og støtte, noe som viser til hvilke muligheter som hører til den dualistiske rollen de har. På den andre siden viser studien at sammensmeltingen av sikkerhets- og sosialfunksjonene kan skape rollekonflikter og dilemmaer, som både kan kompromittere tilliten de er avhengige av i kontakt med individer og derav også deres effektivitet i arbeidet med gitte målgrupper og individer. Et hovedfunn er derfor at politiets doble rolle kan fungere mer effektivt og har større muligheter i situasjoner hvor forebygging av radikalisering «i lettere forstand» er av større prioritet, mens man i de verre tilfellene, hvor et individ er lengere gjennom radikaliseringsstunellen og behovet for intervensjon er større, møter på større utfordringer i å forene sikkerhet med det sosiale. På denne måten øker sannsynligheten for at visse individer «faller mellom», og derfor ikke får den oppfølgingen det er behov for. Den større utfordringen er at dette mulig også er de individer man helst ønsker å nå, basert på at vanskelighetene virker å være størst med de lengere gjennom radikaliseringsstunellen.

Mye av årsaken til dette virker å være hvor avhengige radikaliseringskontaktene er av tillitt og gode relasjoner med individer. Min bekymring basert på dette har vært at handlingsplanen mot radikalisering og voldelig ekstremisme mulig tar for lett på at radikaliseringskontaktene skal kunne forebygge begge deler med like virkemidler, til tross for dets mulig ulike mål og implikasjoner, samtidig med manglende presise retningslinjer for hvordan arbeidet skal gjøres. Dette fremhever imidlertid også et behov i å forbedre både koordinering og retningslinjer, sammen med mulige måle- og vurderingsmetoder, slik at man også kan evaluere og systematisere tiltakenes effektivitet over ulike tilfeller og derav gjøre de

nødvendige endringer. Alt i alt er radikaliseringskontaktene gjennom handlingsplanene mot radikalisering og voldelig ekstremisme gitt en rolle med enorm kompleksitet, men mulig uten den nødvendige støtten for å kunne nå alle som trenger det.

Til tross for at oppgaven er en casestudie og dermed kan ha begrensende mulighet til å si noe om resten av Norge, er også radikaliseringskontaktene i politidistriktene ellers i landet plassert under den samme dualistiske rollen. Studien bidrar på denne måten med innsikt som kan informere politiets strategiske planlegging og implementering av forebyggende tiltak. Den understreker viktigheten av en balansert tilnærming som harmoniserer sikkerhets- og sosiale hensyn uten at det ene undergraver det andre. Avslutningsvis peker funnene på en essensiell balansegang som krever en kontinuerlig evaluering og følgende justering av praksis og politikk.

8.1 Behov for videre forskning

Gitt de komplekse utfordringene og varierte resultatene som er identifisert i denne studien, er det flere områder hvor videre forskning kan bidra til å forbedre forståelsen og effektiviteten av radikaliseringskontaktens funksjon i forebyggingen av radikalisering og voldelig ekstremisme.

For det første indikerer mangelen av grunnlag til å kunne generalisere, et behov for å utvide studien ytterligere. Mens denne studien er basert på fire intervjuer, i to av OPDs tre driftsenheter, hadde man hatt særlig nytte av flere intervjuer både innenfor OPD, men også utover andre politidistrikter i Norge. Selv om man kan forvente at politi på radikalisering og ekstremismefeltet vil møte på mange av de samme utfordringene med kombinasjonen av deres roller, kan andre driftsenheter og politidistrikter ha andre erfaringer på området, spesielt med tanke på at radikaliseringskontaktordningen per nå ikke er likt utformet i hele landet.

Er det videre et ønske om å gjøre endringer for ordningen på nasjonal basis bør erfaringer på nasjonal basis også innhentes. De ulike erfaringene kan også bidra til at man klarer å lage mer definerte målsettinger, samt et standardisert måle-/vurderingsverktøy. En annen versjon av denne forskningen kan derfor utvide studien, og mulig ha et mer komparativt fokus, som ønsket for denne oppgaven i utgangspunktet var. Videre forskning bør derfor også fokusere

på hvordan organisasjonskultur, individuelle holdninger, og samfunnsmessige faktorer påvirker radikaliseringskontaktens arbeid. Et annet forslag er derfor å gjøre en longitudinell studie som sporer effektiviteten av forskjellige tilnærminger over tid og sammenligner praksis i forskjellige politidistrikter, for å identifisere beste praksis.

En tredje vinkling av oppgaven som kunne vært utforsket, spesielt med mer tid til rådighet, er å utvide forskningen til også å omfatte instanser utenfor politiet. På denne måten kunne et skille blitt gjort mellom de forventningene og erfaringene som foreligger i politiet, den politiske sfæren, og muligens PST. Mens en politiker vil ha sine forventninger til de utfordringer som forekommer som radikaliseringskontakt, vil politiets radikaliseringskontakter snakke fra egne erfaringer. PST utfører på sin side mye av det samme arbeidet som radikaliseringskontaktene, men oftest i saker med høyere alvorlighetsgrad (Tandberg & Ravndal, 2023, s. 15), og kan derav gi mer nyanse til arbeidet.

9 Bibliografi

- Ahmed, S. (2020). *The 'War on Terror', State Crime & Radicalization: A Constitutive Theory of Radicalization*. London: Palgrave Macmillan.
- Andersen, S. S. (2006, Oktober). Aktiv informantintervjuing. *Norsk Statsvitenskapelig Tidsskrift*, ss. 278-298.
- Barrelle, K. (2014, Desember 20). Pro-integration: disengagement from and life after extremism. *Behavioral Sciences of Terrorism and Political Aggression*, ss. 129-142.
- Bjørgero, T. (2011). Strategier for forebygging av terrorisme, del 1. I T. B. (Red.), *Forebygging av Terrorisme og Annen Kriminalitet* (ss. 11-82). Oslo: PHS Forskning.
- Borum, R. (2012). Radicalization into violent extremism II: A review of conceptual models and empirical research. *Journal of Strategic Security*, ss. 37-63.
- Bradford, B., & Jackson, J. (2010, September 29). *Trust and confidence in the police: A conceptual review*. Hentet fra SSRN: <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1684508>
- Brinkmann, S., & Kvale, S. (2005, August 15). Confronting the ethics of qualitative research. *Journal of Constructivist Psychology*, ss. 157-181.
- Chopard, K., & Przybylski, R. (2021, November). Methods brief: Case studies. *JRSA Justice Research and Statistics Association*, ss. 1-6.
- Dalgaard-Nielsen, A., Eriksen, J. R., Hansen, M. L., Ilum, J., Ishaq, B., Ravdal, J. A., & Renå, H. (2020). *Evaluering av Politiets og PSTs Håndtering av Terrorhendelsen i Bærum 10. august 2019*. Oslo: Evalueringsutvalget.
- Della Porta, D. (2011). Processes of radicalization and de-radicalization. *International Journal of Conflict and Violence*, 6(1), 4-10.
- Denny, E., & Weckesser, A. (2022, April 22). How to do qualitative research? *BJOG: An International Journal of Obstetrics and Gynaecology*, 129(7), ss. 1166-1167.

- Ellefsen, R., & Sjoen, M. (2023). Country case: NORWAY. I R. McNeil-Willson, & A. Triandafyllidou, *Routledge Handbook of Violent Extremism and Resilience* (ss. 153-167). London: Routledge.
- Ellefsen, R., Sjoen, M., & Jämte, J. (2023). Key dilemmas in the prevention of radicalization and violent extremism. *Journal for Deradicalization*, 115-144.
- Etterretningstjenesten. (2023). *Hva er etterretning?* Hentet fra <https://www.etterretningstjenesten.no/om-etterretning/hva-er-etterretning>
- Førde, K. E., & Andersen, A. (2018). *Bekymringsarbeidet. Dilemmaer og Muligheter i Lokal Forebygging av Radikalisering og Voldelig Ekstremisme i Norge (Rapport 4/2018)*. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress A/S.
- Førde, K. E., Andersen, A., & Hellevik, P. (2023). *Bekymringsarbeidet. Politiets Forebygging av Radikalisering og Voldelig Ekstremisme*. Cappelen Damm Akademisk.
- Gerring, J. (2017a). *Case Study Research: Principles and Practices (2. utg.)*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gerring, J. (2017b). Qualitative methods. *The Annual Review of Political Science*, 15-36.
- Gjelsvik, I. M., & Bjørgo, T. (2019). Med flere tanker i hodet samtidig. I S. Lid, & G. Heierstad, *Forebygging av Radikalisering og Voldelig Ekstremisme* (ss. 133-151). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige Metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Halperin, S., & Heath, O. (2020). *Political Research: Methods and Practical Skills*. Oxford: Oxford University Press.
- Harris-Hogan, S., & Barrelle, K. (2020, Juni 27). Young blood: Understanding the emergence of a new cohort of Australian jihadists. *Terrorism and Political Violence*, ss. 1391-1412.

- Harris-Hogan, S., Barrelle, K., & Zammit, A. (2016). What is countering violent extremism? Exploring CVE policy and practice in Australia. *Behavioral Sciences of Terrorism and Political Aggression*, 6-24.
- Hartmann, M. R. (2018). Grey zone creativity. I N. R. Fyfe, H. O. Gundhus, & K. V. Rønn, *Moral Issues in Intelligence-led Policing* (ss. 161-181). Oxon: Routledge.
- Heide, L. v., Swan, M., & Leyenhorst, M. (2019). *The Practitioner's Guide to the Galaxy - A Comparison of Risk Assessment Tools*. Haag: International Centre for Counter-Terrorism (ICCT).
- HM Government. (2011, June). *Prevent Strategy*. Hentet fra Gov.UK.: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/97976/prevent-strategy-review.pdf
- Hvitmyhr, B. L., & Ali, I. (2022, August 31). *Politiet mottar flere bekymringsmeldinger om unge*. Hentet fra VG: <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/47nRVq/politiet-mottar-flere-bekymringsmeldinger-om-unge>
- Jansen, P. T., Eriksen, C. C., Hoven, S., Løberg, A., Ravndal, J. A., Rolfheim-Bye, C. L., & Skoglund, G. (2023). *Rapport fra 25. juni-utvalget: Evaluering av PST og Politiet*. Oslo: 25.juni-utvalget.
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2005). *St.meld. nr. 42 (2004-2005)*. Hentet fra Regjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-42-2004-2005-/id199239/?ch=1>
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2014a). *Handlingsplan mot Radikalisering og Voldelig Ekstremisme*. Justis- og beredskapsdepartementet.
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2014b, Juni 10). *Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme*. Hentet fra Regjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/Handlingsplan-mot-radikalisering-og-voldelig-ekstremisme/id762413/>

- Justis- og beredskapsdepartementet. (2020a). *Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme*. Justis- og beredskapsdepartementet.
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2020b, Juni 17). *Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme*. Hentet fra Regjeringen.no:
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/handlingsplan-mot-radikaliserings-og-voldelig-ekstremisme/id2711314/>
- Kerr, M., Stattin, H., & Pakalniskiene, V. (2008). Parents react to adolescent problem behaviors by worrying more and monitoring less. I *What Can Parents Do? New Insights into the Role of Parents in Adolescent Problem Behavior* (ss. 91-112). London: Wiley.
- Konfliktrådet. (2023). *Rus- og kriminalitetsforebygging*. Hentet fra
<https://konfliktraadet.no/slt-modellen/systematisk-forebygging/hva-er-rus-og-kriminalitetsforebygging/>
- Konfliktrådet. (u.å.). *Radikalisering og voldelig ekstremisme*. Hentet fra
<https://konfliktraadet.no/radikalisering-og-voldelig-ekstremisme/>
- Kronheim, E. H., Olsen, A. N., & Øystese, O. (2024, Mai 3). *PST er bekymret: Barn sprer ekstremisme på TikTok og Instagram*. Hentet fra NRK:
<https://www.nrk.no/vestland/pst-er-bekymret-for-okning-av-barn-som-spre-ekstremistisk-innhold-pa-nett-1.16868413>
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det Kvalitative Forskningsintervju (3. utg.)*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Lid, S., & Christensen, T. W. (2023). *Risikovurderinger og Reintegrering av Radikaliserte Individer i Norden*. Oslo: By- og regionforskningsinstituttet NIBR.
- Lid, S., & Heierstad, G. (2019a). Norske handlemåter i møtet med terror. I S. Lid, & G. Heierstad, *Forebygging av Radikalisering og Voldelig Ekstremisme* (ss. 15-48). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

- Lid, S., & Heierstad, G. (2019b). Samhandling og samrøre, Eller kunsten å kjenne sin plass. I S. Lid, & G. Heierstad, *Forebygging av Radikalisering og Voldelig Ekstremisme* (ss. 175-197). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Malthaner, S. (2017, Desember 4). Radicalization - The evolution of an analytical paradigm. *European Journal of Sociology*, 58(3), ss. 369-401.
- Marsden, S. V. (2017). *Reintegrating Exremists*. London: Palgrave Macmillan.
- Mikkelsen, S. (2005a, Mars 16). *Hva er forebygging?* Hentet fra forebygging.no: <https://www.forebygging.no/Artikler/2007-1998/Hva-er-forebygging/>
- Mikkelsen, S. (2005b, Mars 16). *Problemer og paradokser i forebyggende arbeid*. Hentet fra forebygging.no: <http://www.forebygging.no/Artikler/2007-1998/Problemer-og-paradokser-i-forebyggende-arbeid/>
- Nadim, M. (2015, September). Generalisering og bruken av analytiske kategorier i kvalitativ forskning. *Sosiologisk Tidsskrift*, 23(3), ss. 129-148.
- Natow, R. S. (2020, April). The use of triangulation in qualitative studies employing elite interviews. *Qualitative Research*, 20(2), 160-173.
- Paulsen, J. E., & Simensen, T. K. (2019, Desember 13). Generalistens rolle i etterretningsstyrt politiarbeid. *Nordisk Politiforskning*, 6(2), ss. 169-181.
- Payne, G., & Williams, M. (2005, April). Generalization in qualitative research. *Sociology*, ss. 295-314.
- Petintseva, O., Faria, R., & Eski, Y. (2020). *Interviewing Elites, Experts and the Powerful in Criminology*. Cham: Palgrave Pivot Cham.
- Pettinger, T. (2017, September 14). De-radicalization and counter-radicalization: Valuable tools combating violent extremism, or harmful methods of subjugation. *Journal for Deradicalization*, 0(12), pp. 1-59.
- Politidirektoratet. (2014). *Etterretningsdoktrine for politiet. Versjon 1.0 (POD publikasjon 2014/11)*. Oslo: Norge Politidirektoratet.

- Politidirektoratet. (2017). *Rammer og retningslinjer for etablering av nye politidistrikter, Versjon 1.2*. Politidirektoratet.
- Politiets sikkerhetstjeneste. (2024). *Nasjonal trusselvurdering 2024*. Oslo.
- Precht, T. (2007, Desember 21). *Home Grown terrorism and Islamist Radicalisation in Europe*. Ministry of Justice.
- Ravndal, J. A., & Lygren, S. (2020, September 7). *What is terrorism?* Hentet fra C-REX - Center for Research on Extremism: <https://www.sv.uio.no/c-rex/english/groups/compendium/what-is-terrorism.html>
- Regjeringen. (2016, Mars 3). *Radikaliseringssprosessen*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/sub/radikalisering/veileder/begreper-ord-og-uttrykk/radikaliseringstunnellen/id2399043/>
- Sahlin, I. (2000, Februar). Conceptual and functional aspects of prevention. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, ss. 3-140.
- Sikkens, E., Sieckelinck, S., San, M., & Winter, M. (2016). Parental reaction towards radicalization in young people. *Child and Family Social Work*, 1044-1053.
- Simons, H. (2020). Case study research: In-depth understanding in context. I P. L. (red.), *The Oxford Handbook of Qualitative Research (2. utg.)* (ss. 676-703). Oxford: Oxford University Press.
- Stice, E., & Barrera, M. (1995). A longitudinal examination of the reciprocal relations between perceived parenting and adolescents' substance use and externalizing behaviors. *Developmental Psychology*, 322-334.
- Tandberg, C., & Ravndal, J. A. (2023). *Evaluering av politiets radikaliseringkontaktordning*. Oslo: Politihøgskolen.
- Thaagard, T. (2013). *Systematikk og Innlevelse - En Innføring i Kvalitativ Metode (4. utg.)*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Tjora, A. H. (2013). *Kvalitative Forskningsmetoder i Praksis*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Van San, M., Sieckelinck, S., & Winter, M. d. (2013). Ideals adrift: An educationa apporach to radicalzation. *Ethics and Education*, 276-289.

Wollebæk, D. (2023, Desember 14). Tillitens blindsoner. *Nytt Norsk Tidsskrift*, 40(4), ss. 293-302.

10 Vedlegg

Vedlegg 1: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Vil du delta i forskningsprosjektet: «Radikaliseringsforebygging i politiet»?

Jeg heter Marie-Louise Jakobsen og er masterstudent i statsvitenskap ved UiO. Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt om radikaliseringskontaktene i politiet. Politiets radikaliseringskontakter gjør et viktig arbeid, og formålet med prosjektet er derfor å forske på hvordan politiet arbeider i det forebyggende arbeidet mot radikalisering og voldelig ekstremisme. Fokuset ligger i hvilke utfordringer radikaliseringskontaktene møter på i deres forebyggende arbeid mot radikalisering og voldelig ekstremisme, og hvilke konsekvenser det kan ha for arbeidet. Deriblant ser jeg på hvordan kontaktene balanserer rollene som sikkerhet- og sosial-aktør i forebyggende sektor, og potensielle utfordringer det kan gi.

I dette skrevet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Denne forskningen gjennomføres som en del av masteroppgaven min i statsvitenskap. Formålet med dette prosjektet er som nevnt å redegjøre og kartlegge hvordan politiet jobber i det forebyggende arbeidet mot radikalisering og ekstremisme. Årsaken til dette ønsket er at regjeringen gjennom sine handlingsplaner mot radikalisering og voldelig ekstremisme har satt et økt fokus på det forebyggende arbeidet hvor politiet har fått et stort ansvar, men med manglende retningslinjer. Det er derfor av ønske å se hvordan rollene som sikkerhetsaktør (gjennom det å være politi) balanseres med det å være en sosial aktør i det forebyggende arbeidet, spesielt i kontakt med sårbare mennesker.

Ønsket med forskningsprosjektet er på ingen måte å kritisere arbeidet politiet gjør, men heller kartlegge hvordan man håndterer situasjoner og hvilke utfordringer som kan forekomme. Dette er med tanken om at mer forskning på området vil føre til at Norge har så god politikk som mulig på forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme.

I og med at Oslo som er den kommunen i Norge hvor radikaliseringskontaktene er best forankret og fungerende er det denne kommunen jeg har valgt meg ut som case i forskningsprosjektet.

Foreløpig forskningsspørsmål:

Hvordan balanserer politiets radikaliseringskontakter deres doble funksjon som sikkerhets- og sosial aktør i deres sentrale rolle i radikaliseringsbekjempelse i Norge, og hvilke utfordringer oppstår som følge av denne sammensmeltingen av oppgaver?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Institutt for statsvitenskap, Universitetet i Oslo er ansvarlig for prosjektet.

Veiledere for masteroppgaven er Shandon Harris-Hogan ved C-REX og Mathilde Giske ved Institutt for Statsvitenskap.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Som beskrevet i punktet «formål» har jeg valgt meg ut radikaliseringskontaktene Oslo som case i denne masteroppgaven. Jeg sender derfor denne forespørselen til deg som radikaliseringskontakt i ENV, ENS eller ENØ i håp om ditt bidrag til prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

I dette forskningsprosjektet vil jeg bruke dokumentanalyse og semistrukturerte intervjuer som metode. Det er derfor ønskelig å få gjennomføre et intervju på ca. 45 minutter med deg. Dette intervjuet vil være basert på intervjuguiden du har fått tilsendt.

Gjennom intervjuet er det ønskelig å gjøre lydopptak slik at jeg kan gå tilbake å høre senere, men dette kun hvis jeg får tillatelse. Jeg vil også ta notater underveis med viktige momenter jeg må merke meg gjennom samtalen. Dine svar vil så bli registrert elektronisk, men du vil forbli anonym gjennom kodeord slik at ingen vil kunne gjenkjenne deg som intervjuobjekt. Når masteroppgaven er ferdigskrevet, vil du ha mulighet til å se på den før den leveres. Dette er for å sikre at du føler du er blitt presentert korrekt gjennom oppgaven.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Ingen sensitiv informasjon vil bli oppbevart på personlig datamaskin, eller på sky-plattform som ikke er godkjent av UiO. Jeg bruker sky-plattformen OneDrive, som er godkjent av UiO. Utenom vil navn og andre kontaktopplysninger bli erstattet med kodeord. Dette vil i tillegg bli lagret adskilt fra øvrig data. De eneste som derav vil ha tilgang til personopplysninger er meg, og mine to veiledere ved behov. Utenom vil du som intervjuobjekt/deltaker ikke bli kunne gjenkjent i masteroppgaven.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Det fullstendige forskningsprosjektet vil etter planen avsluttes i mai 2024. All informasjon, lydopptak og transkribering vil bli slettet etter masteroppgaven er levert.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Oslo har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Student, Marie-Louise Jakobsen, e-post: mariejak@uio.no
- Veileder, Mathilde Giske, e post: m.t.e.giske@stv.uio.no
- Veileder, Shandon Harris-Hogan, e-post: s.j.f.harris-hogan@c-rex.uio.no
- Vårt personvernombud ved samfunnsvitenskapelig fakultet på UiO:
personvernkontakt@sv.uio.no

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

- Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Marie-Louise Jakobsen
(Mastergradsstudent)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Radikaliseringsforebygging i politiet*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i intervju

at det gjøres lydopptak av intervjuet

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2: Intervjuguide – radikaliseringskontakter

Innledningsvis

1. Takke for deltagelse
2. Informasjon om prosjektet
3. Samtykke og erklæring
4. Rammene for intervjuet

Bakgrunn

1. Hvor lenge har du jobbet som radikaliseringskontakt?
2. Hvordan forstår du stillingen du har som radikaliseringskontakt?
3. Hvordan mener du man har suksessfullt utført denne jobben?
4. Har du tidligere erfaring med arbeid innen forebygging, radikalisering, og/eller voldelig ekstremisme?

Hovedspørsmål

Begrepsforståelse:

1. Vil du kategorisere radikalisering/voldelig ekstremisme som et sosialt dilemma eller et sikkerhetsdilemma? Hvorfor, hvorfor ikke?
2. Kategoriserer du radikaliseringskontaktene som en sosial aktør eller en sikkerhetsaktør? Hvorfor, hvorfor ikke?

Å jobbe i forebyggende sektor:

1. Kjenner du på noen utfordringer mellom det å fungere som en sosial aktør i forebyggende sektor, og fungere som en sikkerhetsaktør gjennom å være politi? Hvorfor eller hvorfor ikke?
2. Et viktig aspekt er også det etiske og juridiske rammeverket man må forholde seg til, føler du at du opererer i en gråsoner gjennom å være radikaliseringskontakt? Hvis ja, hvordan da?
3. Basert på din egen erfaring eller dine kollegers, er du klar over noen negative konsekvenser av arbeidet du skal gjøre?

Arbeid med bekymring:

1. Hvordan avgjør du om en sosial tilnærming eller en sikkerhets/kontroll tilnærming vil fungere best i en viss setting? Hva gjør du i disse tilfellene?
2. Hvordan forholder du deg til tillitsbygging med individer i din driftsenhet? Er dette avgjørende for arbeidet i dine øyne?
3. Det utføres ofte en bekymringsamtale/avklaringsamtale, vil man fungere som en sikkerhets- eller sosial aktør i dette tilfellet?
4. Basert på din egen erfaring, er det spesifikke situasjoner eller tilfeller hvor gjennomføringen av en bekymringsamtale eller avklaringsamtale har presentert utfordringer med hensyn til jobben du skal gjøre, eller for individets del? Hvorfor, hvorfor ikke?

Avslutning

1. Er det noe du enda tenker er viktig å få frem utenom det vi har snakket om?
2. Informasjon om videre arbeid og ny runde med eventuell sitatsjekk.
3. Er det noen andre du mener jeg bør snakke med?

Vedlegg 3: Godkjenning fra SIKT

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer

948932

Vurderingstype

Standard

Tittel

Radikaliseringforebygging i politiet

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Oslo / Det samfunnsvitenskapelige fakultet / Institutt for statsvitenskap

Prosjektansvarlig

Mathilde Giske

Student

Marie-Louise Jakobsen

Prosjektperiode

01.01.2024 - 31.05.2024

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 31.05.2024.

Kommentar

OM VURDERINGEN

Sikt har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Vi har vurdert at du har lovlig grunnlag til å behandle personopplysningene, men husk at det er institusjonen du er ansatt/student ved som avgjør hvilke databehandlere du kan bruke og hvordan du må lagre og sikre data i ditt prosjekt. Husk å bruke leverandører som din institusjon har avtale med (f.eks. ved skylagring, nettspørreskjema, videosamtale el.) . Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Se våre nettsider om hvilke endringer du må melde: <https://sikt.no/melde-endringer-i-meldeskjema>

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Vi vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!